

PRINTED AT THE
SRI RAMA PRESS,
MADRAS.—1934

శ్రీః.

ధన్యవాదము.

మహాశయలారా!

సృష్టివైచిత్ర్యమనూహ్యము. దానివిధ మిట్టిదని తెలుపజాలువారలుందురా యన్న శంక నొందవలసినదే. ఆమహాప్రకృతి తప్ప దక్కరులు తెలిసికొనఁజాలురనుట కావంతయు సందియములుండవు. ఒక్కొక్క కాలమున నొక్కొక్క భాగము వృద్ధి నొందును. వేటొక్క భాగము జీంచును. అన్ని భాగములు సమానస్థితి నుండుట ప్రపంచమునం దేకాల మందుచు లేదని కొందఱు నుహనీయులు పలుకుదురు. అది యంగీకరింపవలసినదే యనఁదగియున్నది. అరిషడ్వర్గముల త్రిపులకు లోనుగానివారల్లెత్తావుల నిండియుండుట సంభించుచునేని భూఖండముల్లె సమానమర్యాద గలిగి యుండనోవు. అట్లుగానిచో సుఖమశిఖనులకు నాలవాలములు కాకతప్పదు.

ఒక్క కాలమున నొక్క విషయమున మానవులలో నుత్సాహము చెలరేగును. ఆవిషయమున కాకాలము వృద్ధి ప్రదాయకమగును. కొంత కాలమున కావిషయమున నుత్సాహము తగ్గును. దాని కవ్వల వృద్ధి లేదని యూహింపవచ్చును. కాని సృష్టియం దేదియు నశింపదు. కొంత కాలము గడువఁగా మరల నయ్యది పొడసూపుటయుఁ గలదు. దాని కది యభివృద్ధి కాలమనియు మనమూహింపవలయును. ఇట్లే సర్వవిషయములయందు వృద్ధి జేయుములు కలుగుచుండును.

లోకము సుద్ధరింపనవతరించినవా రవతారపురుషులకు ఖ్యాతిఁగాంతురు. వారియందు భగవదంశ మధికముగా నుండునని పెద్దలందురు. ఏ కార్యమును సాధింప వారి నాపరాత్పరుఁడు ప్రోత్సహించునో తత్కార్య

తమమగు స్వాంశము నావేశింపజేయుననుట విచిత్రముకాదుకదా. “ఏవేష మున కాభాష. ఏగాలి కాచాప” అను లోకోక్తి ప్రసిద్ధమేకదా. ఆయన తారపురుషు లాకార్యమును నిర్వహించు శ్రద్ధకల వారలైపొల్తురు. ఎల్లరు వారి ప్రయత్నమును జ్ఞాపింతురు. తోడుపాటుగూడ జూపుదురు. భగవ దంశ మెల్లర సంగీకరింపజేయజాలు ననుట నిర్వివాదాంశము. అట్టివారోనరించుకార్యములన్నియు జ్ఞానాభివృద్ధినిజేయునవియై యుండును. దుష్టుల వధించుటయు శిష్టుల బాలించుటయు లోకులకు జ్ఞానాభివృద్ధికొఱకే యని యూహింపఁగాఁ దుదకుఁ జేలును. ధర్మము జ్ఞానసాధకమే యని యెల్ల రంగీకరింతురు. నదులన్నియు సాగరమునఁ గలియునట్లు సత్కార్యఫలము లన్నియు జ్ఞానసాగరమునఁ జేరును. అట్టిజ్ఞానమే భగవంతునికడకుఁ జేర్చును. అనఁగాఁ దత్త్వము నెఱుంగఁజేయును.

విక్రమార్కుఁడు భోజుఁడు లోనగునా రట్టి యపతారపురుషులలో నంతయూతులే యగుదురు. విద్యాభివృద్ధి కొఱవపడియిండుటచేసి వారా కొఱంతందీర్ప బద్ధకంకణులై రేయింబవట్లు పాటుపడి యోగ్యములు సాధించి యశశ్శరీరమును శాశ్వతముగా భూలోకమున నిలిపి భగవంతుని యం దైక్యమైరి. జ్యోతిశ్శాస్త్రము విక్రమార్కుని కాలమునందును, సంస్కృతకవిత్వము భోజరాజు కాలమునందును వృద్ధి నొందెను. వారినినే తరువాతివారు కొందఱు మహాత్ములు నిర్వహించిరి. సంస్కృతకవిత్వము జోటి కెక్కఁగా నట్టిమహాత్ములు దివంగతులైరి. కాని వారియశఃకాయములు స్థిరములై యలరారుచున్నవి.

శ్రీకృష్ణదేవరాయలు వారిపిదప నట్టికార్యమునందే శ్రద్ధగలిగి తన యపారకార్యములలో నది ప్రధానమని సంభావించి మహాత్ముల సేకరించి యచిరకాలమున నావ్రతమునకు సుద్యాపనముచేసి స్వర్గమునకరిగె. సంతకుం బూర్వమున్న రాజులెల్లరు యథాశక్తి న్యాయమున నాకార్యమును నిర్వహించినవారే. కాని “పుణ్యైర్యశోభతే” అన్నట్లు లాంఛభోజుడను విఖ్యాతి శ్రీకృష్ణదేవరాయలకే కలిగినని చెప్పవచ్చును. వారివెరుక నంతటివారు లేరనవచ్చును. కాని “చెఱపుపట్టుచెలిమ” యన్నట్లు మహాత్ములు భూపాలు రప్పనిని సాగించిరనియు, సాగించుచున్నారనియు, సాగింపఁగలరనియుఁ జెప్పు

వచ్చును. శ్రీకృష్ణదేవరాయల తరువాత భగవంతునికలంపు పురిగొలువఁగాఁ గవులేభాషను బోషింపఁబూని యక్కార్యమును నిర్వహించిరనవలయును. కొంతకాల మప్పనిసాగఁగా నిండుకయంతరాయము పొడమి దానినిదగ్గించె ననవలయును. ధనాశపొడమి వారినుత్సాహవంతులఁగాఁ జేయకనిరుత్సాహు లనుగా నొనరించెననియుఁ గొందఱు అందురు. సత్యమే యనవలయునేమో.

ప్రకృతవిషయమునఁ బేర్కొనందగినవారు మ-రా-రా-శ్రీ, వావిళ్ల వేంకటేశ్వరకాస్తులుగారుగ నున్నారు. వారియందుఁ బ్రాచీనగ్రంథప్రకటన మహాకార్యపరత్వము ప్రధానము. ఎన్నివందలయేండ్లునుండియో తాళపత్రములతోఁ బేటికాంతరూపములై కీటకచ్చటాగ్రస్తములై రూపఱనుండు సంస్కృతాంధ్రగ్రంథసముదాయమును బ్రకటింపసెంచి యదియే పరమపురుషార్థముగా భావించి తత్సాస్కారార్థము పండితులం బ్రార్థించి ధనమొనంగియు వారిగ్రంథముల బ్రకటించియు మఱియు నెన్నియేమార్గములవారికిఁ దోడ్పడుచు వారిమూలమున సరి చేయించి చక్కఁగ ముద్రించుచు యాకమునకు నుహాంపకారముగావించు వారు వేంకటేశ్వరకాస్తులుగారు. ఈవిషయ మాంధ్రయాకమునకు మాత్రమే కాక ద్రావిడాదిదేశవాసులకుం గూడఁ గ్రొత్తదిగాదు. ఇంతదనుక నిశితమహాకార్యమెవ్వలైనఁ జేసినారా యని ప్రశ్నించినచో లేదనిమే గదులువచ్చును గాని సేసినది యదిరాదు. ఉపనిషత్తులు, స్తుతులు, వైద్యునిశాస్త్రములు, గుర్రోపధములుగ నుండఁ దేటగఁ దెలుగుటీకలు వ్రాయించి ప్రకటించిరి. ప్రబంధములను వందలకుమించి ప్రకటించిరి. ఎన్నింటినో ప్రకటింపసెంచియున్నారు. ఆశ్రయించినవారికి ధనరూపమున సాయపడుట యటుండఁగా వారిగ్రంథములను బ్రకటించి యవి నిక్రయింపఁబడునా యని సంశయించక కార్యము సాగించుచున్నారు. విశిష్టవిషయమున మీరు సన్దానార్థులఁగా నగ్రగణ్యులనుట కేశంకలుండవు. వావిళ్లవారి యీ ప్రయత్నమే లేనిచో నీగ్రంథములలో శతాంశము కూడ బయలుపడఁగియుండవు. అంధమహాజను లీవిషయమున వావిళ్లవారి కపవృషడి యున్నవారు. చంద్రునకు నూరుపోగన్నసామెత ననుసరించి మహాజనులు కృతజ్ఞులఁ జూపఁదగియున్నారు.

ప్రకృతివిషయమును బరిశీలింతము. గయోపాఖ్యానము రెండో
శ్వాసములుగల గ్రంథము. శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదమును నామాంతరము దీనికిం
గలదు. ఈయది ముద్రింపబడి ప్రచారములో నున్నదియే. కాని యీ
ముద్రితగ్రంథము చదువ శక్యమేకాదు. ఆవిషయమును బిదప పరిశీలింతము.
దీని యాశ్వాసాంత్యగద్యమున “ఇది శ్రీమదహోబళేశ్వరకరుణాకటాక్ష
వీక్షణప్రవర్ధమానవైభవ తిష్ఠనమంత్రితనూభవ రామనామాత్యప్రణీతం
బైన శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదం బనునామాంతరమ్మగల గయోపాఖ్యానం బను
మహాప్రబంధమ్మనందు” అనియున్నది. మొదట నిష్పదేవతాస్తుతులు ప్రాచీన
కవిస్తుతి మొదలగు ప్రాచీనాచారనిర్వహణపద్ధతులు లేవు. కావునఁ గనిని
గూర్చి తెలిసికొనఁదరముకాదు. ఏకాలపువాఁడు? ఏదేశమువాఁడు?
అనియుఁ గనుఁగొను నవకాశములేదు.

క. శ్రీగంగాధరసన్నత, సాగరహృదయాబ్జసదనః సారసనయనా
నాగేంద్ర వరద శుభకర, నాగకులాధీశతల్ప నరమృగరూపా.

అనుపద్యముతో గ్రంథ మారంభింపఁబడినది. వ్రాతప్రతులు మూఁడును
ముద్రితమైన దొక్కప్రతియు నాకడఁజేరినవి. అన్నియు నొక్కరూపము
ననే యున్నవి. చాలపద్యములు పాదాంతరము వేటొకవృత్తలక్షణము
గనుండునవియే. మూఁడుపాదములుగలవియుఁ గలవు. పంచపాదీకంపములు
గలవు. దీనిస్థితి యతివిచిత్రము. “కలిసికొట్టురా కస్తురిరంగా” అన్నట్లు
నాలుగుప్రతులను గలిపి యీగ్రంథమును విమర్శించితిని. ఇప్పటికి యీ
రూపము నలపరించితిని. ఇది నిర్దుష్టమని నమ్మరాదనుట నేనుజెప్ప నక్కఱ
లేదు. ముందుముం దట్టిదికావచ్చును.

అహోబళేశ్వరభక్తుఁ డీకని యని మన మెఱుంగవచ్చును. స్పృహింహ
కరుణాపాత్రుఁడ ననక “యహోబళేశ్వరకరుణా...వైభవ” అనియున్నం
దను సీరామనామాత్యుఁడు కందనూలు (కర్నూలు) నుండఁబడున నాయ
హోబళేశ్వరమునకుఁ జెంతనుండువాడని యూహింపవచ్చును. కాని
యదియే సిద్ధాంతము కాఁజాలదు. కవిజీవితము మూఁడవభాగమున
శ్రీవీరేశలింగము పంతులుగారు విశేషించి వ్రాయునవకాశము లేమిందేసి

“ఈతఁడు నూఱుసంవత్సరముల క్రిందటివాడయియుండవచ్చును. ఇతఁడు తన గ్రంథమును శ్రీమదహోబిలస్థానింహస్వామి కంకితముచేసెను. ఈతని గ్రంథమునందు లక్షణవిరుద్ధములైన ప్రయోగము లనేకములున్నను మొత్తము మీఁద కవిత్వము సరసముగానే యున్నది.” అని వ్రాసి రెండుపద్యములు దాహరించిరి. అందు మొదటిపద్యము రెండవపాదమునఁ దొలియక్షర ద్వయములేదు. వారికింగూడ నిట్టి ప్రతియే దొరకియుండునని తోచెడిని. అమాత్యశబ్దమును జేర్చినందున నియోగి బ్రాహ్మణుఁ డని తేలును. ఆఱు వేలవారని నిర్ధారణము చేయ వలనుపడదు. రాయలసీమలో నియోగు లనఁ బడువారిలో నందవరీకులు ప్రగమశాఖలు, ఆఱువేలవారు, కన్నడీలు, ఊలన కమ్మలు మొదలగునా రందఱు చేరుదురు. ఇంటిపే రుచ్చరింపనందున నిం దె వ్వలైనది నిశ్చయింప వలనుపడదు. నూఱుసంవత్సరముల క్రిందట నున్నవాఁ డనియుఁ జెప్ప నవకాశము చాలదు. పూర్వకవిస్తులిపద్యములైన నున్న యెడల నించుమించుగా నీశతాబ్దియం దుండవచ్చునని యూహింపవచ్చును.

గయోపాఖ్యానము కల్పితకథగలది. ఇట్టి వనేక ప్రబంధములుగలవు. ఈకల్పనయం దెన్నిలోపములున్నను శ్రీకృష్ణమూర్తి భక్తవరతంతుఁ డనియు, నర్జునుఁడు పలికినమాటను జరపువాఁడనియుఁ దేలును. నారదుఁడు లేనికలహములే లేవుకదా. శౌనకాదిమహామునీంద్రులకు సూతుఁడు చెప్పుటయు నట్టిదే. ఆసూతునకు స్వోక్తివ్యాఖ్యాతాదిదోషములండవనియు మన మొప్పుకొనవలసినదే. దుర్యోధనాదులు శాండవులపక్షమునఁ జేరినట్లు కల్పించుట లోకమున నెల్లరు స్వార్థపరులే యను నీలినిబోధించును. ఈయుద్ధము నందు బలరాముఁడు శ్రీకృష్ణుఁడు వారి సేనలు షరాజయముచెందిరియే కనఁబడును. ఇది యొకలోపమనవచ్చును. అర్జునునికడనున్నగయుని భగవంతుఁడు దివ్యదృష్టిం గనుఁగొనియెవని చెప్పుటంజేసి శ్రీకృష్ణునకు మర్యాద దక్కెననియే మనమూహింపవచ్చును. ఏదియెట్లున్నను బామరులకు నీగ్రంథము వినోదమును గల్గింపకమానదని మన మంగీకరింపవలయును. సంస్కరించి పద్ధతులను గూర్చి వ్రాయక యొక్క యుదాహరణము చూపుచున్నాను. “జుబ్బిష్టునిచ్చాయ బరగువాహనవాని, పూర్ణచంద్రునిబోలు ముఖమువాని” అను సీసపాదము వ్రాతయందును, ముద్రణమునందుఁ గలదు. దానిని

“వజ్రవరచ్ఛాయఃబరంగుదేహమువానిఁ, బూర్ణచంద్రనిబోలుముఖమువాని.”

అని మార్చి యిపుడు ముద్రింపఁబడినది.

“వేల్పేశుఁడితఁడైనవేయిగన్నులులేవు, హరిహాయుఁడును గాఁడునరుఁడుగాని”
అను సీసపాదము

“విబుధేశుఁ డితఁడైన” అని మార్పఁబడినది.

వీనినిమించినవి వేనవేలుగలవు. విశేషించి పెంచి వ్రాయనేల యని విరమించి
తిని. తాటియాకులప్రతి యెంచిన దొరకునేమో యని యాశించుచున్నాను.
దొరకిన దానియందలి యొప్పులను జేర్చి ముద్రింపవలయునని వాంఛించు
చున్నాఁడు. ఇంతమాత్రమైన నియ్యది చక్కఁబడునా యనునూహఁచే
దోఁచినట్లు సంస్కరించితిని. వ్రాతప్రతులున్నచో మహాశయులు నాకుఁ
బంపించిన శిరసావహించి మరల ముద్రించి వారివి వారికిఁబంపుచు నచ్చు
వడినది కూడఁ బంపెదను. ఈవ్రాతప్రతులుగూడ శ్రీవేంకటేశ్వరకాస్తులు
గారు సేకరించి నాకడకుఁజేర్చినవే.

రామనామాత్యుని కవిత్వము చక్కనిదే. వ్రాయసగాండ్ర యను
గ్రహలిశయమునకుఁ బాత్రము కాఁగా నిట్టిరీతిగాఁ దేలినది. పుస్తకమే
యన్నందున నిందలిపద్యము లుదాహరింపక వదలితిని. ఇందు నాచేసిన
ఘనకార్యమేదియులేదు. ఇట్టిగ్రంథములను బాగుచేయఁబూనిన శ్రీవేంక
టేశ్వరకాస్తులుగారి తలంపే సుత్యము. ఎన్నియొగ్రంథములకు వ్యాఖ్యలు
వ్రాయించి ముద్రించి భాషాద్ధారకులైరి. ఇట్టిమహోపకారపరాయణులగు
శ్రీవాల్మీకి రామస్వామికాస్తులుగారి పుత్రరత్నములకు శ్రీవేంకటేశ్వర
కాస్తులుగారికి శ్రీపరమేశ్వరుఁడు దీర్ఘాయురారోగ్యములు ప్రసాదించుఁ
గాక. ఆంధ్రగ్రంథముల నింకను వెలయించి యింకను యశంబుగాఁతురుగాక!

ఇట్లు విన్నవించు విద్యద్విధేయుఁడు,

జనమంచి శేషాద్రిశర్మ.

శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

శ్రీ ర స్తు.

గ యో పా ఖ్యా న ము

ప్ర థ మా శ్వా స ము.

గంగాధరసన్నత

సాగరహృదయాబ్జసదన సారసనయనా

నాగేంద్రవరద శుభకర

నాగకులాధీశతల్ప నరమృగరూపా!

1

వ. అవధరింపుము శౌనకాదిమహామునీంద్రులకు సూతుం డి
ట్లనియె.

2

క. సరసీజాప్తాదయమున

సురరిపుమదహరుండు లేచి సాంపలరంగా

దరుణీమణి రుక్మిణితో

స్తరకేళీగృహము వెడలి మలయుచు నిలువన్.

3

క. పచ్చనిగిండియ యుదకం

బచ్చేడియ వేగ తెచ్చి యతిమోదముతో

బచ్చవిలుకానిగురు డగు

సచ్చరితునికాళ్లు గడిగె సంరంభమునన్.

4

తే. కలికి యొక్కతె పన్నీరు గౌరవమునఁ
 దెచ్చియిచ్చినఁ గైకొని దివిజనుతుఁడు
 ధౌతవస్త్రప్రసన్నుఁడై తనరుచుండఁ
 గోటిభాస్కర తేజుఁడై కొమరు మిగుల.

5

సీ. పూర్ణచంద్రనిబోలు ముఖముపై మృగనాభి
 తిలకంబుఁ దీర్చెను గలికి యొకతె
 కంబుసమానమా గళమున భాసురా
 భరణంబు లొకసతి పరగ నునిచె
 నీలమేఘచ్ఛాయ నిరసించునెమ్మేనఁ
 జందనం బొకలేమ చక్కనలఁదె
 శ్రీకారముల మించు చెలువైనవీనులఁ
 గాంత యొక్కతియ చొక్కట్లు పెట్టె

తే. శిఖను బువ్వులసరు లొక సకియ చుట్టెఁ
 జంద్రకావిరుమా లొకచాన గట్టె
 వ్రేళ్ల రత్నోర్మికల నొకవెలఁది చేర్చె
 నందనందనునకు మహానందమునను.

6

తే. పండుటాకుల కపురంపుబాగములును
 జొక్కమానట్టి మాక్తికచూర్ణమమరఁ
 గూర్చి మడుపులఁ బూజోడి గోపభామి
 నీమణి యతని కిడియె బల్ నేర్పుతోడ.

7

వ. మఱియును సకలభూషణాలంకృతుండును, గంధకస్తూరి
 కాసారనానావిధమణిహారోజ్జ్వలగ్రీవుండును, వీతాంబ

రాలంకృతుండును, గనకరత్నఖచితకుండలోద్భాసితగండ
స్థలుండును, మృగమదశోభితముఖారవిందుండు నుద్యా
నవనగమనోత్సుకుండు నయి మణిమయసింహాసనంబు డిగ్గి
భోజకన్యక, సాత్రాజితీమిత్రవిందాచిభామామణులు సకల
భూషణాలంకృతలయి యుభయపార్శ్వముల నడువ నగ
ధరుండు ముక్తాతపత్రంబులనీడ నగరువెడలి విచ్చేసె
నపుడు.

8

సీ. మంత్రులు హితులు సామంతులు పౌరులు
సేనాధినాథులు చేరి కొలువ
నాపులు సఖులు నట్లవనీసురేజ్యులు
విశ్వంభరాధిపుల్ వెంట నడువ
నీతిశాస్త్రజ్ఞులు నిగమాంతవేదులు
పౌరాణికశ్రేణి ప్రబలి రాగ
ఘనులు పురోహితుల్ గాయకుల్ నర్తకుల్
వారాంగనామణుల్ ¹వరుసఁగొలువ

తే. గంధసింధురసైంధవగణములలర
రమ్యమైనట్టి కాంచనరథముమీఁద
నీటుమీఱంగ యదవుల్ నెమ్మిఁ గొలువఁ
జక్రి సకియలతో నెక్కె సౌరు గులుక.

9

క. యోగోద్ధారక దానవ
నాగమృగాధిప మురారి నారదవినుతా
భోగీంద్రతల్ప శయనా
సాగరప్రియ యసుచు మధురసన్నతి చెలఁగెన్.

10

తే. చారుమురజాదికాహళశంఖవేణు

వీణలుకా భేరికాధ్వనుల్ వివిధగతుల
దిశల బోరని మ్రోయంగ దివిజనుతుండు
1వరుస ద్వారక వెడలెను వనముఁ జూడ.

11

సీ. పాంచాల గాంధార బగ్భరేంద్రులు వీరె

లలితసువర్ణకుండల పరాకు

మాలవ నేపాల మత్స్యధిపులు వీరె

యభిసుతామనోహర పరాకు

కొంకణ టంకణ కోసలేంద్రులు వీరె

చంద్రభాస్కరవిలోచన పరాకు

కాశ్మీర కాంభోజ గౌళేశ్వరులు వీరె

2సురరాజగర్వాపహర పరాకు

తే. యవనసౌరాష్ట్రఘూర్జరాఖ్యాంగవంగ

కేకయావంతికోసలకేరళాది

దేశభూపాలకులు వీరె దేవ యనుచు

వేత్రహస్తులు వేర్వేట విన్నవింప.

12

క. రై వతకాగముచెంతకా

దేవేంద్రునివనముకంటె దివ్యతరంబౌ

3పావనబలితోద్వానము

భావజజనకుండు చొచ్చె బ్రహ్మప్రీతిన్.

13

1 ద్వారవతి వీడి వెడలెను వనముఁ జూడ. 2 సురనాయకమదాప హరపరాకు. 3 పావనమై జేలువారెడి, యావనిహరి చొచ్చె వేడ్క లల రారంగన్.

వ. మఱియును మన్మథ, జంబు, జంబీర, పున్నాగ, పారిభద్ర, సప్తపర్ణ, కుంజరాశన, జంతుఫల, ధనంజయ, వంజాళ, పుష్పఫలాళ, మాలూర, వట, బదరీ, నారంగ, భల్లాతకీ, హరిప్రియ, శాల్మలీ, కేశవరాశోక, చాంపేయ, దాడి మామలకతమాల, బంధుజీవక, కురంటక, కోవిదారాద్ధన, క్రముక, నారికేళ, హింతాల, లవంగ, కదలీ, ఖర్జూర, పనసలును; దూరీకృతపథికాయాస వియద్గంగాతరంగిణీ సంజాత కనకాంబుజాతాంతరచరద్రాజహంసగరుదుచ్చలిత సమీరశాంబుకంబును ; నానావిధవిహంగమసంకలితకలరవంబులును ; ననవద్యమాధవావిర్భూతసకలకుసుమవికసితసౌరభ్యనిర్దేశితసకలతరుసముదయంబును ; నిరంతరమందారమంజరీమకరందపానమత్తచంచరీకర్షంకారంబులు నత్యంతకోమలకిసలయఖాదనపీవరపికినినదంబులును; జారుపరిపక్వఫలరసభరితశుకరవంబులును; గమలోత్పల, రాజహంస, బక, జలచర, చరణాయుధషండమండితకమలాకరంబులును; జంపకజాతీకుండమల్లికాకుసుమకుంజపుంజంబులును; నేలాప్రవాళగుంజాలతావితానంబులుంగల్గి యొప్పుచున్న యుద్యానననంబందు విహరించి యొక్కచో నిర్మలంబైన చంద్రకాంతోపలోజ్జ్వలవేదికాప్రదేశంబున సుఖాసీనుండై తరుణీసహస్రంబులు గొలువనుండె నపుడు. 14

క. ఆసవపానాపేక్షల

భాసిలు భామాచయంబు బహుమోదముతో

- హాసించు మేటి వారుణి
యాసలు దీఱంగఁ గ్రోలి యచ్యుతునెదుటన్. 15
- క. కిలకిల నవ్వుచు సోలుచుఁ
దలతలమని పరువులిడుచుఁ దమలోఁ దారుఁ
దలఁగఁగ నేరక రోయుచు
మలయుచుఁ బోవుదురు మత్తమధుపములగతెన్. 16
- ఆ. మత్తు తెలిసి సతులు మాధవపదపద్మ
ములకు మ్రొక్కి కృష్ణ జలజనేత్ర
మధువిరోధి శౌరి మామాటలకు మీర
లెగ్గుఁ బెట్టవలవ దిందిరేశ. 17
- వ. అని తదనంతరంబ. 18
- సీ. పసిడికొప్పెరలందుఁ బన్నీరుఁ దెప్పించి
కుంకుమపూవందుఁ గూర్చి పేర్చి
చివ్వునగ్రోవులఁ జెలరేఁగి చెలరేఁగి
గంధేభయాన లుత్కంఠ లగుచుఁ
గంసారిపైఁ జల్లఁ గంజదళాక్షుండు
కర్పూరగంధులఁ గదియఁ బట్టి
హేమపాత్రములచే నెలమితో వారింపఁ
బద్ధాక్షు లందఱుఁ బద్మనాభుఁ
ఆ. జుట్టుకొన్ననపుడు సుందరాంగులమీఁద
శౌరి మీఁతె; మఱియుఁ జానలెల్ల
సరభసంబుమీఁద జల్లిఁ బోరాడుచు
హరి, సతులు, వసంత మాడిరపుడు. 19

వ. తదనంతరంబ. 20

క. జలజము లిందీవరములు

కలువలు కలహంసచయముఁ గలిగినకొలనిక

జలజాతుఁడు గని యచ్చట

నిలిచెన్ బ్రయసతులుఁ దాను నిండినవేడ్కన్. 21

సీ. చూచితే రుక్మిణీ! చూతమహీజంబు

సీవంటఁ బూచెను నెమ్మితోడ

వీక్షింపఁ దిలకంబు విఱివిగాఁ బూచెను

పలికినఁ బూచెను పరఁగ గోఁగు

మొగమెత్తఁ గనకంబు ముదముతోఁ బూచెను

దన్న నశోకంబు దనరఁ బూచె

బాడిన మోరటపాదపం బొంగి బూచె

ముఖసీధువునఁ బూచె బొగడ పొగడఁ

తే. బొన్న పూచెను దరహాసమునను జూడు

కొమ్మ! గోరంట యాలింగనమ్ముచేతఁ

బూచె; వావిలి నిశ్వాసమునను ననుచు

నతనుజనకుండు ప్రమదంబు ననుకరింప. 22

క. జలకేళీప్రియుఁ డగుచును

జలజభవాద్యమరనుతుఁడు సంతోషమునన్

జలజారిముఖులతోడను

జలజాకరమధ్యసీమ సరగున నిలిచెన్. 23

సీ. గంధేభయాన దాఁ గరమర్థి నిల్వఁగాఁ

బంచాస్యవరమధ్య పట్టి పెనఁగె

పరిపక్వబింబోష్ఠి ప్రమదంబుతోఁ జీరఁ
 గీరవాణి సతినిఁ జేరెఁ బ్రేమ
 జై వాత్సకానన సరగున నీడ్వఁగా
 స్వర్భానువేణిక బలిమిఁ బట్టె
 సారసలోచన సమృదంబున నీడ్వఁ
 గౌముదీదరహాస కదిసి నిలిచె

తే. లలనలీరీతిఁ బెక్కండ్లు చలముతోడ
 సరభసంబులు మిక్కిలి పరిధవిల్లఁ
 గదిసి కమలాకరంబునఁ గౌతుకమున
 శౌరితోఁ గూడి జలకేలి సలిపి విదప. 24

తే. సతులతోఁ గూడి వనమెల్ల సంచరించి
 దివ్యరసఫలములతోడఁ దృప్తిఁబొంది
 దేవనాయకమణి నిల్చెఁ దేజమెసఁగ
 సరసమైనట్టి సహకార తరువునీడ. 25

తే. విమలచంద్రకాంతోజ్జ్వలవేదికలను
 జిత్రకంబళములమీఁదఁ జెలుపు మిగులు
 పట్టుపుట్టముల్ పఱచిన పరుపులపయిఁ
 సతులు గొలువంగఁ గూర్పుండఁ జక్రధరుఁడు. 26

ఆ. నందనందనుండు నారీమణులతోడ
 హితులతోడ భృత్యతతులతోడఁ
 గలిసియుండ నపుడు కమలాప్తశేఖరుం
 డస్త్రశిఖరిమీఁద నధివసించె. 27

క. వరసంధ్యారాగంబున
హరిచీకటి రెండుఁగూడి హరి దీప్తులతో
మురిపెమునఁ జూడ నొప్పెను
గురుతరనీలంపుఁ గెంపుఁ గూర్చినభంగిన్. 28

క. చొక్కపు నీలపుబరణిని
నక్కజముగ మృగమదంబు నదిమినభంగిన్
దిక్కులు నిండిన పిమ్మటఁ
బిక్కటిలెను నిరులగములు పెంపలరంగన్. 29

ఆ. జారచోరవరులు సంతోషమందిరి
సారసాలీచెలుపు సమసిపోయె
జాజిమల్లెపొదలు చాలఁ బూచినరీతి
మింట రిక్కగములు మెండుకొనియె. 30

చ. కమల సహోదరుండు, వరకంధికీ దాఁ దనయుండు నిం
దిరా, రమణుమణుంది, పోడశకళానిధి, హరి, పయోజ
వైరి, లో, కములకుఁ జిత్తహోషణుండు కై రవకోటికిఁ
ప్రీతి రోహిణి, రమణుండు దోచె దూర్పున విరాజిత
కాంతిసువర్ణ దేహుఁ డై. 31

తే. పూర్వదిక్కునన్య ముంగురు ల్లుదముతోడ
దువ్వి వైచిన దంతపు దువ్వెన యన
పోడశకళాభిరముఁ డై సొగసు మీఱఁ
జంద్రుఁ డుదయించె సంతోషసాంద్రుఁ డగుచు. 32

తే. కప్పురము ముత్తైపుబరణి గ్రవ్వి నటుల
క్షీరవారాళి యుప్పొంగి చెలంగినట్లు

కులుకులొలికెడు హరికీర్తి వెలసినట్లు
పండువెన్నెల నిండె బ్రహ్మాండమునను.

33

తే. శౌరి సంధ్యాదిసత్కీర్తి చక్కచీర్చి
దివ్య సరసాన్నములచేతఁ దృష్టి బొంది
పరఁగఁ బూపాన్పుమీఁదను బవ్వళించి
నిండుమనమున నిద్రించె నెమ్మిఱోడ.

34

క. తెక్కలు విదళించుచుఁ గొన
ముక్కునఁ జరణములు దీటి పాలుపుగ విశలఁ
మక్కువ ముందటఁ జూచియుఁ
గొక్కొక్కొక్కో యనుచుఁ గోడిగుంపులు గూసెన్.

35

సీ. సారసశ్రేణికి సత్కాంతి చెన్నొందె
                    గైరవస్తులకెల్లఁ గలిగె దిగులు
చక్రవాకంబులు సంతోష మందెను
                    భయమబ్బెను జకోరపటలికెల్ల
భార్గవతేజంబు పరిహృతం బయ్యెను
                    బలుచనై చుక్కలు పరఁగె మింట
మీనకేతనుచొక్కు మేనెల్ల నిండెను
                    బత్తులరవములు ప్రబల మయ్యె

తే. నబ్జమండల మస్తాద్రియందు నిలిచె
దానవారాతి కీర్తనల్ తఱచుగాను
బతనఁజేసిన భక్తులు పరిధవమున
దిశలు తెలుపెక్కె బల్లునఁ దెల్లవాఁడ.

36

- తే. దివిజపతిసాధమాణిక్యచీప మనఁగఁ
బూర్వదిక్కాంతకుంకుమబొట్టనంగఁ
గమలములకెల్లఁ జెలికాఁడు తిమిరవైరి
భానుఁ డుదయించె ద్రైలోక్యబాంధవుండు. 37
- వ. అప్పడు. 38
- తే. జలజసంభవభూతేశసన్నతుండు
నఖిలవిఖ్యాతమాయాదవాన్వవాయ
కలశపాథోధిచంద్రుండు లలితయశుఁడు
నీలనీరదగాత్రుండు మేలుకొనియె. 39
- క. ఇనుఁ డుదయింపక మున్నే
దనుజకులాంతకుండు లేచి తద్దయు వేడ్కన్
వనజాకరతీరంబున
ఘనసంధ్యాక్రియలు దీర్పఁ గ్రక్కునఁ జనియెన్. 40
- క. కుముదేందీవరహల్లక
కమలోత్పలపుండరీకగతహంసరథాం
గముల పటునాదచయముల
నమరెడు జలజాకరంబు హరి కనుఁగొనియెన్. 41
- క. కని యాజలదేవతకుసు
వినయముగాఁ బ్రణుతిఁజేసి విధ్యుక్తముగాఁ
దనుజారి స్నానమొనరిం
చెను నిర్మలసరసియందుఁ జిత్తంబలరన్. 42
- సీ. ధాతవస్త్రంబులు ధరియించి తన్నగాఁ
దిలకంబు మోమునఁ దీర్చి దిద్ది

యాచమనత్రయం బచురించి యల శివ
 ప్రణవమంత్రము వేగ పఠనచేసి
 పండ్రెండు పండ్రెండు పరువడి మార్జనలో
 శిరమునఁ బదముల వరుసఁజేసి

భాస్కరమంత్రంబు భక్తితోడ జపించి
 యనలాస్త్రమంత్రంబు లమర నుడివి

తే. యంజలిపుటమున నుదక మమర నునిచి

బ్రహ్మపరదండములు వేగ పరఁగఁ బలిక
 యసురమత్తైభనివహపంచాననుండు
 మిత్రునకు ముదమున నర్ఘ్య మిచ్చుచుండ.

43

వ. అప్పడు.

44

క. మణిపురమున కధిపతియగు

మణిమంతునిసుతుఁడు గయుఁడు మాన్యుఁడు తేజో
 ఘృణి గంధర్వశిరోమణి
 గణుతింపఁగ సద్గుణుండు ఘనబలుఁ డవనిన్.

45

సీ. మితిలేని భక్తితో చతురాస్యుఁ బూజించి

కరమర్థి వరములఁ గాంచినాఁడు

పెక్కువత్సరములు ముక్కంటిపాదంబు

లర్పించి యస్త్రంబు లంగినాఁడు

దిక్పాలకులచేతఁ దెరగొప్పఁ గప్పముల్

గైకొనె మిక్కిలి గౌరవమున

గరుడోరగాదులఁ గయ్యంబులో గెల్చి

జయముఁ జేకొనినాఁడు సాహసమున

తే. నమరగంధర్వబృందంబు లతనిగొలువ
మణిమయం బగువివృణానమెక్కి
చారుసౌవర్ణవరరత్నసాంద్రుఁ డగుచు
గయుండు మణిపట్టణంబేలు ఘనుండు వేడ్క. 46

క. సురమార్గమధ్యమంబునఁ
జరగుచు నిష్ఠివనంబు సరగునఁ జేయన్
విరముగ వాయువశంబున
హరికరపుటమందుఁ బడియె నతివేగమునన్. 47

తే. పడిన నిష్ఠివనంబు పాఱువైచి
దహసువిధమున నుగ్రుండై దనుజువైరి
చూచి యెవ్వరు లేకున్కి జోద్యమందు
సమయమున జలదేవత చక్రి కనియె. 48

సీ. ఓదేవతాధీశ! యోదైత్యసంహార!
భాస్కరశశినేత్ర! పరమపురుష!
యీదుష్టవర్తను నెఱిగింతు వినవయ్య
చెన్నొందు నిషఢాద్రిశిఖరమునను
మణిపట్టణంబేలు మణిమంతునిసుతుండు
గయుఁ డనుగంధర్వఘనవిభుండు
కమలజావరమునఁ గడుఁ గ్రొవ్వి తృణముగఁ
జూచును శతమఖ సురలన్లెఱుఁ

తే. జారుపుష్పకరథమెక్కి సతులుఁ దాను
సకలవిధములఁ జరియించు సాహసమున

జలజగర్భునికొలువంగఁ జనుచు వాఁడు
నేఁడు నీ కెగ్గొన ర్చె నో నీరజాక్ష !

49

క. అని జలదేవత పలికిన

విని యాగంధర్వవిభుఁడు బెదరునవణఁక
ఘనకోపాటోపంబున
ననిమిషమార్గంబుఁ గలఁగ నార్చుచు నంతన్.

50

క. బలభద్రసాత్యకులతోఁ

బలికెను జక్రాయుధుండు పటురోషముతోఁ
బలుచలమునఁ బోనీయక
నెలమిని నే గయునిఁ ద్రుంతు నెఱ్ఱెయినై నన్.

51

ఉ. వారిధిఁ జొచ్చి డాగినను వారిజగర్భుఁడు వచ్చి కాచినన్
ధారణి క్రిందికేగినను దాఁగిన నద్రి గుహంతరంబులన్
మారవిరోధి గాచినను మానక దిక్పతులెల్ల వచ్చినన్
బోర వధింతు నాగయుని పో విడిపుచ్చిన నన్ను నన్వరి?

ఉ. ధీరత నాప్రతిజ్ఞ విను తెల్పెద నోబలభద్రసాత్యకుల !

పోరున వీనిగుత్తితుని మూఢ దురాత్తుని వీతపుణ్యునిన్
భూరివివేకశూన్యుని బ్రహ్మరితకల్మషమత్తచిత్తునిన్
ధారణి నాగయాహ్వాయునిదర్పమణంపకమున్నఁబ్రజ్ఞయే!

క. ఘోరాహవరంగమ్మున

భూరిసుదర్శనము చేతఁ బోనియ్యక గం
భీరత ద్రుంపక యున్నను
ధారణి దేహకి ముద్దు తనయుఁడనె దగన్.

54

లే. ధీరుఁ డారీతిఁ బల్కి మేఁ దేజరిల్లు
జలములను గ్రుంకి ధౌతవస్త్రములఁ గట్టి
దనుజసంహారి తిలకంబుఁ దనరఁ దీర్చి
యినున కర్ణ్యంబు లిడుచుండె వినయమునను. 55

వ. అప్పడు. 56

మ. ఘనుఁడౌ నమృణిమంతసూనుఁడటు మేఘద్వారమార్గంబునఁ
జనుచో నిట్లశరీరవాణి యనె నో సన్తార్థసంచార! నిఁ
దనుజధ్వంసి వధింతునంచుఁ బలికెఁ దప్పింప లేరెవ్వరే
ననఘా! శంకరుపాలికిపుచనుమా! మాలస్యమింకేటికిన్. 57

క. ఆకాశవాణి పల్కినఁ
బ్రాకటముగ విని గయుండు పరువడి ననియెఁ
శ్రీకాంతుండు నన్నూరక
భీకరముగ నేలచంపు జేమను జెపుమా. 58

క. నావలన నేరమేమియె
భావజజనకుండు పద్మభవుపదయుగముఁ
సేవింపఁ బోవువాని న
దేవిధమునఁ జంపఁబూనె నెఱిఁగింపు తగన్. 59

వ. అనిన నభోవాణి గయున కి ట్లనియె. 60

క. భానున కర్ణ్యము లియ్యుగ
దానవహరుకరపుటమునఁ దటుకునఁ బడియెఁ
నీనిష్ఠీవన మది గని
మానక నినుఁ జంపఁబూనె మాధవుఁ డకటా! 61

క. ఆయన చేసిన ప్రతినఁ
గాయజహరుఁ డైన వచ్చి కాదన వశమా?

పోయి పరమేశ్వరు గనుగొని

వేయివిధంబుల నుతించి వెలయుము థాత్రిన్. 62

చ. అన విని యాగయుండువెన నంబుజసంభవుఁ డున్నవీటికొక
ఘనతరచింతచేతను బ్రకంపితగాత్తుఁడు హీనతేజాఁడై
కనులను బాష్పముల్దొరంగఁ గంసవిభేది ప్రతిజ్ఞపల్కుచుకొ
జనియె భయంబునకొవిగతశౌర్యవివేకగభీరధీరతన్. 63

వ. ఇట్లు గ్గయుం డత్యంతసంతాపంబున నిలిచినచోట నిలువక
సత్యలోకంబునకుం బోయి బ్రహ్మసదనంబుఁ బ్రవేశించి
యందు. 64

సీ. కొండిన్య మాండవ్య కణ్ణాత్రి గౌతమ
మైత్రేయ శౌనక మందపాల
కాండిల్య కాశిక జమదగ్ని మాద్యల్య
వరతంతు కశ్యప వామదేవ
వత్స మార్కండేయ వాల్మీకి గాలవ
పుండరీ కాగస్త్య పులహ కపిల
వాసిష్ఠ నారద వ్యాస శుక మతంగ
హరితాదిసన్తును లమరమర్త్య

తే. గరుడ గంధర్వ యక్షులు వరుసఁగొలువ
భారతీదేవితోఁ గూడి ప్రబలియున్న
కమలసంభవుపదములు గాంచి మ్రొక్కి
కరములు మొగిడ్చి విసుతించె గారవమున. 65

సీ. జయ భారతీనాథ! జయ సత్యసంచార!
జయ భక్తమందార! సదయహృదయ!

జయభానుసంకాశ జయవార్ధిగంభీర
 జయమానిపూజిత చరణకమల
 జయజగదాధార జయసత్యలోకేశ
 జయసద్గుణోల్లాస శక్రవినుత
 జయవిష్ణుసన్నత జయసృష్టిసత్కర్త
 జయహంసవాహన జలజగర్భ

తే. నిన్ను వర్ణింప శక్యమే నిగమవేద్య
 నన్ను రక్షింపవే వేగ నాథ! యనుచు
 విష్ణుపదవాణి చెప్పిన విధములెల్ల
 విన్నవించినఁ బరమేష్ఠి వెఱఁగుపడియె.

66

వ. మఱియు గయుండు సురజ్యేష్ఠునకుఁ బునఃపునః ప్రణామం
 బులు చేసి యిట్లనియె.

67

తే. నీవు జగములెల్ల నిర్మింపఁ గర్తవే
 యఖిలసురలకెల్ల నగ్రజుండవు
 హరికిసముండవీవు కరుణతోరక్షింపు
 జలజలోచనుండు చంపకుండ.

68

వ. ఇట్లు గయుండు ప్రాణభయంబున హిరణ్యగర్భచరణకమల
 నిక్షిప్తమస్తకుండై లేవకుండిన నతండు సుముఖుండయి
 యతనింజూచి కరపంకజంబున లేవనెత్తి యూఱడించుచు
 నిట్లనియె.

69

చ. శరనిధిమత్స్యరూపమునఁజయ్యనఁజొచ్చిమహాగ్రదృష్టిచే
 సురరిపు సోమకాసురునింజూచి తదీయకఠోరవక్షమ

గయో—2

త్యురుతరదంతఘట్టనల నుక్కడఁగించి యనంతవేదముల్
పరువడిఁ దెచ్చిమాకిడిన పంకజనాభుఁ డతఁడె యెన్నఁగన్.

చ. అమరులు పూర్వదేవతలు నభిమధింపఁగ మందరాగ్రభా
రము నవలీలమోచి యపరాజిత దీప్తధురీశరీరుఁ డై
విమలపయోజలోచనుఁడు విశ్వగురుఁడు సురాళికెల్లఁజే
మమున సుధారసంబిడిన మాధవుఁ డాతఁడె పో గయా
హ్వయా. 71

క. కిటియై హిరణ్యలోచను
జటులుచుఁ గోపించి త్రుంచి సితదంష్ట్రాగ్రం
బటుచాపి భూమినెత్తిన
పటుతరగాత్రుం డతఁడె పావనచరితా. 72

క. క్రూరుఁడగు హేమకశిపుని
ధీరతవక్షంబు చించి దివిజులు మెచ్చన్
ధారణిలోఁ బ్రహ్లాదుని
గారవమునఁగాచినట్టి ఘనుఁ డతఁడె గయా. 73

క. జలపాత్ర ముంజిగోచియు
సలలితముగఁ దనకునొప్పు జనివామనుఁడై
బలిఁ బాతాళముఁ జేర్చిన
బలునేర్పటి యితఁడె సుమ్ము భాస్కర తేజా. 74

క. ఇలఁ గల రాజుల నెల్లఁగ
జలమునఁ బోనీక పట్టి సమరావనిలోఁ
దలలెల్ల దొరఁగఁజేసిన
యలజమదగ్నికి దనూజుఁ డతఁడె గుణాధ్యా. 75

క. ఇనకులమునఁ బుట్టిశివుని
ధనువునిఁజేచి ధరణిసుతకు ధవుండయి దశకం
తుని మస్తకమును దునిమిన
ఘనుఁడౌ శ్రీరాముఁ డతఁడె గంధర్వపతీ. 76

క. సురరిపు భామలవ్రతములు
సరగున భంగంబుచేసి సమ్మోదముతో
హరునకు శరమై నిలిచిన
వరుఁడగు భానుం డతఁడె వరగంధర్వా. 77

క. ధరఁగల కిరాతవర్షుల
శిరములు ఖండించివైచి శ్రితజనకోటి
నిరతము సంరక్షించిన
సిరివరుఁడగు కలియతఁడె సిద్ధము గయుఁడా. 78

క. ధరణీభారము మాన్పఁగఁ
బరువడి నారాయణుండు భాసురలీల
వరవసు దేవ సుతుండయి
వరకృష్ణుం డనఁగ వెలసె వరగుణ నిలయా. 79

వ. అని మఱియును గృష్ణుండు చతుర్దశ భువనాధీశ్వరుండు
సకలమాయలకెల్ల నధికారియు జగద్గురుండు విశ్వరక్ష
ణార్థంబై భూతలంబున నుద్భవించె ఆ మహానుభావు
నతుల ప్రతిజ్ఞమాన్వ నింద్రాసి దిక్పాలక సురగరుడోరగా
దుల కలవిగాదు, నిన్నురక్షించెడి వారిం జెప్పెదవినుము.

సీ. కైలాసవాసుని గజచర్మపరిధానుఁ
గాలహూటాశ్రయుఁ గామహరుని

బార్వతీచిత్రాబ్జ భాసురపద్మాపుఁ
జారుభాసురగాత్రుఁ జంద్రమాళి

నంధకాసురవైరి నావ్యోమకేశుని
భీమేశునతజనాభీష్టదాయి

సకలాగమస్తుతు సచ్చిదానందుని
సద్భక్తమందారు సగుణరూపుఁ

తే. బ్రమహనాథుని సద్భక్త పటలపాలు
సకలలోకాధినాథు నక్షరునిభవుని
సదమలజ్ఞాన నివహుని సర్వమయుని
జేరి ప్రార్థించి సేవింపు చిత్తమలర.

81

తే. శంబరాంతకసంహారి చంద్రమాళి
భూతనాథుండు ముక్కంటి పురహరుండు
నురగహరుండు సర్వజ్ఞుఁ డుగ్రమూర్తి
కాలకంఠుండు నినుఁగాచుఁ గరుణవెలయ.

82

క. హరిచేసినట్టి ప్రతినం
బరువడి మాన్వంగ లేరు పాకారిముఖుల్
ధర నెవరికై నదరమా
కరిచర్తాంబరుండు దక్కఁ గావఁగ నిన్నున్.

83

క. ఆలస్యములే కరుగుము
కైలాసాచలమునకును గడువేగమునకై
భాలాక్షుమరుగుఁ జేరుము
వాలాయముగాఁచు నతఁడు వదలకనిన్నున్.

84

క. అని బ్రహ్మ బుద్ధిసెప్పిన
విని గయుఁ డతిభక్తి మ్రొక్కి వేవేగమునకొ
గనకరథమెక్కి యప్పుడె
ఘనకైలాసమునకేగెఁ గాచుననుమతిన్. 85

క. ఆగిరిరాజముఁ గనుఁగొని
వేగవిమానంబు డిగ్గి వినయముతోఁచకొ
సాగిలి ప్రణమిల్లి గయుం
డాగౌరీశాస్త్రి నెక్కి హర్షంబలరన్. 86

క. కైలాసంబని తలఁచిన
వాలాయము శివుఁ డొసంగు వాంఛలుత్పత్తికొ
మేలైన సతుల సుతులను
బాలికొ ధనధాన్యచయము పంతంబలరన్. 87

క. అని యిట్లు వినుతిసేయుచు
మనమున వెతలెల్లమఱచి మానిగణములం
దనకనుఁ దమ్ములఁజూచుచుఁ
జనియెను శివునిలయమునకు సంతసమెసఁగన్. 88

సీ. ఇంద్రాచిదిక్పతు లెల్లరుసేవింప
మానీంద్ర బృందంబు మమతగొలువఁ
బసిడిబెత్తములచేఁ బరికింపనందియు
హరిబరాబరిచేయ నాదరమున
గణనాథభైరవ కాంతి కేయాదులౌ
కొడుకులు ముద్దులు గుల్కుచుండఁ

జేరిచెంగటనే కుజేరుండువర్తింపఁ

దఱచుగా భక్త బృందముపరింప

తే. హరుండు నవరత్నసింహాసనాగ్రమందుఁ

బార్వతీదేవితోఁగూడి ప్రమదమెసఁగఁ

దారకాధిపు మిన్నేటిఁ దలనుదాల్చి

యున్న శంకరుఁగనె గయుఁ డొప్పుమెఱయ.

84

వ. కని యందు శంకరు నివ్వధంబున స్తుతియించె.

90

దండకము. శ్రీమన్మహాపార్వతీచిత్త నీరేజహంసా జటాజూట

భారా మహాకార లోకాధినాథా! మహాసారపద్మా పర

బ్రహ్మవేదాంతవేద్యా మహావిష్ణుపాదోద్భవాధారకై లాస

సంచార మానీంద్ర హృత్పద్మమార్తాండ సర్వాత్మకా

వ్యాస మైత్రేయ కౌండిన్య వాసిష్ఠ శ్రీవత్స కణ్వాది

నానామునిస్తోత్ర సర్వాపదాళిప్రహా దైత్యసంహారకా

దేవపుణ్యస్వరూపా లలాటాక్ష యోతాండ వామోద

చిద్రూప మృత్యుంజయా శూలపాణీ భవానీధవా కాట

కంఠా కపర్ది విరూపాక్ష సర్వజ్ఞఘోరాంధకారా వియో

గోద్భవాదంతిచర్తాంబరాలంకృతా ధూర్జటిభర్గశర్వాచిదా

నందమూర్తి యచింత్యా నిరాకార మాకార కోంకార

పంచాక్షరీరూప శ్రీతారక బ్రహ్మమార్తాండ తత్త్వజ్ఞభక్తాలి

దారిద్ర్య గాఢాంధకారార్కదైతేయ పంచాసనా శూర

సద్భక్త వీర్యప్రదీప్తాంగ,మీసత్ప్రభావంబు నర్జింపఁగా

లేరు వాగీశ దేవేశ లోకేశుల్క ద్రుమ్మూర్తి భవద్భవ్య

పాదాబ్జయుగ్మంబుల్క నిత్యసద్భక్తిఁ బూజించెదన్ సత్కృ

పం గావవే నిస్తులాత్తా మహాత్తా సదైశ్వర్యపుత్రాది
భోగంబులకా దీర్ఘమా నాయురారోగ్యసత్కిర్తి సత్సంప
దల్ పిమ్మట ముక్తి మోదంబుతో నిచ్చి రక్షింపవే నీల
కంఠా నమస్తే నమస్తే నమః. 91

క. అని యిట్లు వినుతిచేసిన
కనుఁగొని యలపూర్వభవుఁడు కడుమోదమునకా
మునుపెన్నఁడు నీవదనము
ఘనకాంతిం దగ్గకుండు గంధర్వపతీ. 92

తే. హీనమైనది నీదుముఖాంబుజంబ
దెవరినుండియొ యింతటి యెక్కుగలిగెఁ
దెలియఁ గావలె నంతయుఁ దేటపఱపు
మనిన విని శంకరున కిట్టులనియె నతఁడు. 93

మ. గిరిజాభీశ్వర చంద్రశేఖర భవా గీర్వాణరాజస్తుతా
యరవిందానన శ్రీపతిస్తుతహారా యాద్యంతశూన్యాసుకుం
జరచర్తాంబర దేవతామునినుతా సద్భక్తమందార! యా
మురసంహరియెనన్నుఁజంపఁగడఁగెఁముక్కంటిరక్షింపవే.

తే. అఖిలలోకనాథ యమచంద్రపూజిత
భాలనేత్ర నన్ను బ్రదుకఁజూడు
ప్రాణభీతిచేతఁ బరువడివచ్చితి
నిన్ను నమ్మినాఁడ నీలకంఠ. 95

వ. అని మఱియుఁ బునఃపునఃప్రణామంబు లాచరించి గంధర్వ
విభుండు చంద్రశేఖర పాదారవిందములపై భాలప్రదేశ
మ్మునిచి దైన్యంబున రక్షింపు మని నయనంబుల నశ్రుక

ణంబులు దొరగఁగరంబుల నమ్మహాదేవుని పదసరసిజంబులు
 బిగఁబట్టి లేవకుండిన దయాసముద్రుడగు నా పార్వతీ
 రమణుండు భక్తపరాయణుండు గావున నానంద బాష్ప
 ప్రవాహంబు లతనిపైఁబడఁగ సకలభవనాభయదం బైన
 దక్షిణాకరంబున లేవనెత్తిన గయుం డిట్లనియె. 96

సీ. వసుదేవ తనయుండు వనమున కేతెంచి

భానునకర్ఫ్యంబు భక్తినిడఁగఁ
 గరమర్థి వినువీధిఁ గనకరథంబెక్కి
 కమలజనేపకై కదలిచనుచు
 నిష్ఠివనమునేయ నీరజాక్షునిపై నఁ
 బడిన నుగ్రుండయి ప్రతినచేసె
 గగనవాణియువార్త కరుణనుదెల్పంగఁ
 గమలగర్భునినేను గనఁగఁబోవ

ఆ. హరిప్రతిజ్ఞరీతి నప్పనిదీర్పంగ

నతనినుండి నన్ను నాదరించి

కావ నెంతవాడఁ గదలిపొమ్మని నన్ను

నీదుచెంత కనిచె నీలకంఠ. 97

వ. అనిన శంకరుండు తనమనంబున. 98

ఆ. ఏమిసేయువాడ నితని నెవ్విధిఁగాతు

హరికి నాకు భేద మరయఁగలదె

యతఁడు నేనుఁ బోర నగులోకనాశము

గయుని నేలపనిచెఁ గమలభవుఁడు. 99

వ. అని యిట్లు వక్షోధ్వరధ్వంసి దనమనమ్మన వితర్కించుచు
డోలాయమానమానసుండయి గయునిజూచి యిట్లనియె.

మ. వరవైకుంఠ నిహారుఁ డచ్యుతుఁడు సర్వజ్ఞుఁడు విష్ణుఁడు
భౌ, స్కరచంద్రాతుఁడు నిర్గుణుఁడు గుణికంజాతోద్భ
వాండోనరుం, పరిసూహరియు శేషశాయి వసుదేవాధీశ
సత్పుత్రుడై, ధరణీధరము మాన్వగావెలసె దైత్యధ్వంసి
కృష్ణుం డనన్.
101

ఉ. ఆయమచశశేఖరుని యద్భుతమైన ప్రతిజ్ఞమాన్వగా
న్యాయముగాదనాను వినునావచనంబు గయాఖ్యయిప్పుడే
సోయిమురారిపాదముల భూరివివేకముతోడఁగొల్వమా
యేయపరాధముగొనకయి స్థితుమించుగృహవిధేయుడై.

ఉ. ఆవసుదేశసూనుఁడు దయాంబుధిశాంతుఁడు భక్తపాలుఁ
డున్, బావనమూర్తినీట మణిపాలనుముంచిన ముంచుగా
కనిన్, గావఁగ లేర వెవ్వరును గంసవిరోధియుఁ దక్కవేగ
మే, పోవుము కృష్ణునికిని బ్రోచును నిన్నుగయా!
కృపాధియు.
103

క. ఈరీతిని తన్వదాడిన
భూతభూతానిమునిగి పొక్కుచుగయుండా
గౌరీపతి సదనంబును
నారూఢిగ వులినడిచె నాన్తుం డగుచున్.
104

వ. ఇట్లు గంగాధర మునిరాలు వెడలివచ్చి కొంతదూరంబు
పోయి యొక్క నిర్మలస్థలంబున నిలిచి గయుండు తన
మనమ్మనందు.
105

తే. మూఁడుమూర్తులు సములుగముని వరులొగి
జెప్పుచుందురుగా చాలఁ జెనఁటు లగుచు
గనకగర్భుఁడు హరుఁడును గావరైరి
దనుజసంహారి యొక్కఁడే దలఁచిచూడ.

106

సీ. సర్వప్రపంచంబు సరవితో సృష్టించు
కమలగర్భుఁడునన్ను గావఁడాయె
నెల్లలోకములకు నేలికయైనట్టి
చిత్తజవైరి రక్షింపఁడాయె
వీరికన్నను ఘనుల్ వెదకిచూచినలేర
దెవ్వరు రక్షింతు రెలమిమీఱ
నాపాపదైవంబు నన్నిట్లుచేసె నిం
కేచాయకరుగుదు నెందుఁజొత్తు

తే. హరికడకు నిష్పడరిగినఁ గరుణలేక
ప్రాసముద్గరముఖములఁ బట్టియపుడె
చక్రధారను దలద్రుంచు సాహసమున
నందుఁబోరాదు పోయిన నాపద లగు.

107

సీ. ఉదధిమధ్యముఁజొచ్చి యొదిగియుండెదనన్న
హరిమాయ యదియును నరసిచూడ
నగ్ని కుండములోన నణఁగియుండెదనన్న
నాతనిసంచార మందుఁగలదు
తారకాపథమునఁ దగిలియుండెదనన్న
రవిమధ్యమున హరిరమణనుండు

విసినభూములకేగ వెదకి కైకొనివచ్చి
బంధించి తలద్రుంచి పాఱవైచు

తే. నిట్టి పరహింస ప్రాపించె నేమి యనుదు
నిది పరిహరించిననుఁ బ్రోవ నెవ్వఁడోపు
శివునిమాటలు నమ్ముచుఁ జెలఁగి నృహరి
సముఖమున కేగ నచ్చోటఁ గ్రమము తప్ప. 108.

క. తత్తటపడి యేబోయినఁ
జిత్తజ జనకుండు చూచి చిత్తములోనక
వాత్తిన కోపముతోడను
గుత్తుక సిగ గోయు ననుచుఁ గుంభినిమీఁదన్. 109.

సీ. ధారణిబెబ్బులి దాసర్ల విందుకై
పిలచినఁ బోదురే ప్రియములేక
మునిముచ్చు తావచ్చి కనుమదాఁటించెద
రమ్మన్నఁ జనుదురే రసికులయినఁ
బగవారితోఁ బొందు పాటించినేతురే
క్షీతిలోన నేలాటి చెనఁటులైన
నేను శ్రీకృష్ణుని నెఱనమ్మిపోయినఁ
బ్రాణహనియెగాని బ్రదుకులేదు

తే. గానపోరాదు పోయినఁ గార్యహాని
చిక్కి తప్పించుకొనరాదు సిద్ధమిద్ది
వెనుకఁజింతించు టదియెల్ల వెట్టితనము
పూర్వకర్త ఫలంబేల పోవనిచ్చు. 110.

క. మును నే జేసిన తపముల
మనమున సంతోషమంది మన్ననతోడకా
వనజభవుఁ డిచ్చెవరములు
పనిగొనరాడాయె నెంతపాపాత్ముడనో.

111

సీ. ఈవార్త మాతల్లి యేపాటివిన్నను
బుత్రశోకంబున బొరలుచుండు
గారాబమునఁబెంచు గంధర్వపతియైన
మణిమంతుఁ డేప్రాద్దు మననిగుండు
కలనైనభీతి వాక్కుల నోర్వఁగాలేని
యనుకూలవతి చాల నడలుచుండు
నేవేళనైన నన్నెడఁబాయఁగాలేని
సుతులు వారెంత దుఃఖితులగుదురొ

తే. కటకటా విధి నెవ్వరు గడువలేరు
పూర్వకర్తఫలంబులు పోవనీవ
దెవ్వరైనను గృష్ణున కెదురులేరు
నేడు నిర్యాణకాలంబె నిండవచ్చె.

112

తే. గిరులమీఁదను వర్షముల్ గురిసినట్లు
కడఁగి యడవిని వెన్నెల గాచినట్లు
భస్మనిక్షిప్తపుత్రము లేవను దలంప
నేను జేసినతపమెల్ల నెగడదాయె.

113

ప. అని గయుండు మనంబునభేదంబునుం గొని వెడఁపడఁ
గన్నీరుమున్నీరుగాఁ బ్రలాపించుచు భూతలంబునఁ బొర
లుచు జగత్సృష్టికర్తలు చతురానన చంద్రశేఖరులు వీరి

కన్న ఘనుండు కృష్ణుండు దక్క నన్ను రక్షించువాఁడీ
జగంబున నెవ్వం డొకో హృదైవంబా యని ప్రాణంబు
హరిసూరక నేలాగుననొప్పింతు నేమిసేతుననుచు జంకి
సుతబాంధవుల గాననైతిఁ గటకటా యనుచుఁ గుందు
చున్న సమయంబున.

114

సీ. ఘనసారచంద్రికా కమనీయగాత్రంబు
గళమునమాళికల్ గ్రాలుచుండ
సురనిమ్మ గాస్తానపరిపూర్ణకుంభంబు
స్ఫుటకాక్షమాలికపాణి నమర
బాలభాస్కరరూచిప్రహతోర్ధ్వపుండ్రంబు
తులసిమాలికలు సుస్థితినిమెఱయ
నప్టాక్షరీమిత్ర మాత్మలోనెన్నుచుఁ
బ్రణవమెల్లప్పుడు వతనచేయు

తే. గానవిద్యాప్రసీఘండు చూనిఘనుండు
కనకగర్భాంగజాతుండు కలుషహరుండు
భూర నీణాధురీణుండు నారదుండు
గఘునికడవచ్చి నిలిచెను గౌరవమున.

115

క. వచ్చిన నారదుఁ గనుఁగొని
హెచ్చిన శోకంబుమాని హితమతితోడ
ఒచ్చుంబులేని భక్తిని
చెచ్చుట నామునికమ్రొక్కఁ జిత్తంబలరన్.

116

తే. గఘునిగ్గర్హిని యచక్షాని కాంతుఁ డనియె
నెటకుఁబోయెడు దుఃఖించె దేమికోటకు

నెవరివంకను నీభీతి యెట్లుగలిగె

దెలియబల్కుము విధమెల్ల తేటపడంగ.

117

వ. అనిన విని గయుండు ప్రమోదభరాక్రాంతహృదయుం
డగుచు శతానందనందనునకుఁ బునఃపునఃప్రణామంబులు
గావించి యతివినయంబుగా నిట్లనియె.

118

సీ. వినవయ్య మునినాథ విన్నవించెద నీకు

సున్నవిధంబెల్ల నొప్పుగాను

గయుండని నాపేరు గంధర్వవిభుడను

కమలజానేవకై కదలిసోవ

దేవకీతనయుండు దినమణికర్ణ్యంబు

లిచ్చుచో నుమిసితి నెఱుంగ కదియుఁ

వనజాక్షుకరపుటంబున యదృచ్ఛానిధిఁ

బవనవశంబునఁ బడినఁజూచి

తే. యల్లి యెంతయు మదిఁగల యాగ్రహమున

నిట్లు చేసిన దుష్టాత్ముఁ డెచటనున్నఁ

బట్టి తెప్పించి ప్రాణముల్ బాపకున్న

వాసుదేవుండ నేగాను వసుధలోన.

119

క. హరి యిటు పల్కిన శబ్దము

సురాపగావాణినాకు సురుచిరలీల

ఎఱిఁగింప నేను నప్పుడె

పరుగిడితిని శారదేశు భవనంబునకున్.

120

క. పరమేష్ఠిఁ గాంచి తత్పద

సరసీరుహములకు నెఱిఁగి చతురానన నే

హరి కపరాధముఁ జేసితిఁ

బరువడి రక్షింపునన్నుఁ బావనమూర్తి. 121

వ. అని యిట్లు పితామహునకు హరిప్రతినవిధంబంతయు నెఱింగించిన నతఁడు నన్నుఁ గనుంగొని యిది నేను శమింపలేను గంగాధరుమందిరంబునకుం జను మనిన నేను బంచశరారిపాలికిం జని శరణంబువేడ నతండును రక్షింపఁ బొమ్మనిన నిచట నిలిచి భయపూరితచిత్తుండనై నిన్నుఁ గాంచి ధైర్యంబునొందితిని. 122

చ. అనవినినారదుండు కరుణాంబుధియై గయుఁజూచి యిచ్చుటకొ ఘనతరళోక వార్ధిఁబడఁ గారణమేలొకొ నీవు నిప్పుడే చనుము కిరీటిపాలికి విచారముమాని యతండు ధీరతకొ నిను నవలీలఁబ్రోచు నిదినిక్కమునమ్ముమునాదు మాటలన్.

వ. అనిన విని నారదునకు గయుం డి ట్లనియె. 124

ఉ. మునికులసార్వభౌమ సురపూజితపాదపయోజయోదయా వననిధియబ్జసంభవభవా మహనీయశశాంక తేజ యా ఘనుండు భుజంగకంకణుండు గావగలేక మురారిపాలికిం జనుమనె శక్రసూసునకు శక్యమె నకొ బ్రదికింపనారదా.

వ. అనిన గయునకు హిరణ్యగర్భసంభవుం డి ట్లనియె. 126

మ. కరుణాధ్యుండు ధరాభరంబుడుపు కాంక్షంబుట్టె శ్రీకృష్ణుండే యరిసంహారకుండిం ద్రసూతీయనఁగానత్యంతశౌర్యోన్నతికొ బరఁగుకొలోకవిలక్షణుండుచుగృహవా రాశీలీలాత్మఁడై కరమర్థిజనియిం చెనీవసుధలోఁగల్పాణసంధాయిమై. 127

ఉ. ఆవసు దేవనందనుని యద్భుతమైన ప్రతిజ్ఞకర్తవ్యమై
కావగజాలు శత్రుకులఖండముఁ దాహవధికిఁ బ్రయత్నిం
భావజవైరి వచ్చినను బట్టునువీడఁడు మేలిభేరివలన
నావచనంబు నీమదిని నమ్ముము పొమ్మింకఁ బొమ్మింకఁ.

వ. అనిన గంధర్వుండు త్రిదశమునీంద్రున కిట్లనినఁ. 129

ఉ. తాపసవర్యఫల్గుణుండు దానవపైరికి సమ్యుడం . వా
శ్రీపతికిర్బునుండు నటు శీఘ్రమై విష్ణునిమఱచి నమ్మడ
నీవలు కెట్లు నమ్మదగు నీరజసంభవ చంద్రభేరివలన
ఈపనిజేయ లేమనిరి యింద్రకుమారునిఁ జేరనేమగున. 130

వ. అనిన మణిమంతుని సుతునకు శతిభృతసుతులఁ జిట్లనినఁ.
నీవు నరునిమానవమాత్రునిగాఁ నలంకరుము. అందు
పాశుపతాది దివ్యాస్త్రపాణియై యుద్ధభూప్రదేశంబున నిలి
చిన హరిహరబ్రహ్మాదిదిక్పాలకామరయక్షరాక్షసుల కజే
యుండగు నతనియతుల ప్రభావంబు చెప్పి నాకర్ణిం
పుము. 131

నీ. యాదవావళినెల్ల నవలీలను జయించి
దేవకీపుత్రకఁ దెచ్చినాఁడు
సకలరాజన్యుల సమరంబులో గెల్చి
కప్పముల్ గైకొనె గౌరమున
శివునినే మెప్పించి చెలువొందఁ పాశుప
తాస్త్రంబుగొనివచ్చె నాక్షణంబు
దిక్పాలకులచేత దివ్యబాణంబులు
కరమర్థిఁ గైకొనె సురలుమెచ్చ

తే. ఖాండవం బగ్ని కిచ్చెను గరుణచేతఁ
జిత్రమలరంగ యుద్ధైక జితులఁజేసెఁ
గాలకేయాదిదానవ గణమునెల్ల
నరసముఁడెవండు పర రాజనందనుండు. 132

క. విషధరహారుండు ప్రమథులు
విషధరహారవాహనుండు విబుధగణంబుల్
విషధరశయనుండు వచ్చిన
విషగళుచరణంబు లాన విడువఁడు నిన్నున్. 133

తే. ప్రాణభయములేదు పరువడిగాఁ బోయి
యతని ద్వైతవనమునందుఁ గాంచి
శరణుఁజొరుము వాఁడు శత్రువునుండి నిక
గాచు సందియంబు గలుగఁదిందు. 134

వ. అనిన విని మునికి గంధర్వవిభుఁ డిట్టులనియె. 135

క. మునినాథ నన్ను రక్షిం
పను జాలిన పౌరుషమున భాసిల్లెడు నా
ఘనుఁ డెచటనుండు నచటికిఁ
జనియెద నాకానతిండు సరగునమీరల్. 136

వ. అనిన మునీంద్రుఁ డిట్లునియె. 137

క. ద్వైతవనం బన ధరణి
ఖ్యాతముగా నుండు నందుఁ గార్తుకథరుఁ డై
భూతేశ భక్తవర్షుండు
పూతచరిత్రుండు సురేంద్రపుత్రుండుండున్. 138

క. అని చెప్పి మానిచంద్రుడు

తననెలవున కరిగె గయుండు తద్దయువేడ్కన్

గనకరథారూఢుం డై

జనలోకమునకు నితాంతజవమున వచ్చెన్.

139

వ. ఇట్లు గయుండు భూలోకంబునకుఁ జనుచెంచి ఖర్జుర

మాలూర పున్నా గ సారంగజంబీరబిల్వమల కాశ్వేత్తపిచు

మందనారికేళార్జున వటమాతులుంగలవంగ కీచకథా శ్రీతిం

త్రిణీసరళాదితరుబృందంబులు గలిగి దివ్యకుసుమసౌరభం

బును మలయపవనసాచారంబునయియొప్పు డై వృతసనంబు

ప్రవేశించి యందు.

140

సీ. వజ్రవరచ్ఛాయఁ బరఁగు దేహమువానిఁ

బూర్ణచంద్రునిబోలు ముఖమువానిఁ

గమ్రుగాండీవంబు కరమున గలవాని

విమలాబ్జపత్రనేత్రములవానిఁ

బార్వతీపతిపదభక్తిగల్గినవాని

లలిత త్రిపుండ్రభాలంబువాని

జగదేకవీరుఁ డై చాలనొప్పెడువాని

యదుసూనువిక్రమ మమరువాని

తే. సత్యవచనుని సుగుణుని జక్రిసఖుని

స్వర్ణనగధీరుని సమరజయునివీరు

వనజబాంధవతేజుని వజ్రసుతుని

గాంచె నచ్చట గంధర్వకాంతుఁ డెలమి.

141

తే. పేదమానవుండు పెద్దనిజేపంబుఁ
గన్నరీతి నరుని గయ్యఁడుచూచి
నమ్మవచ్చు వీని నాస్రాణములనేఁడు
కావ గలఁ డితండు కరుణతోడ. 142

వ. అని గయ్యండు సంతోషపూరిత స్వాంతుండగుచుఁ దన
మనంబున. 143

సీ. ఈరూపు నీచూపు నీయంద మీచంద
మీరాజనందను నిద్ధతేజ
మీసాంపు నీపెంపు నీబాహువీర్యంబు
నీశౌర్య మీధైర్య మీఘనంబు
నీభాతి యీపాంక మీకృపారసములు
నీప్రతాపాటోప మిట్టిచెలువ
మీనీటు లీచెన్ను నీసాగనెమ్మెయి
నీమేటి యాకార మేరియందుఁ

తే. జూడమిటువంటిధీరుని ఊడియందుఁ
బ్రాపు చేకొంటి నా కింక భయములేదు
ఇతఁడు రుద్రుడొ దుర్జయ శతమఖుండొ
యిందిరాపతితనయుఁడొ యెన్ననిపుడు. 144

సీ. పురవైరి యితఁడైన భోగిహారము లెవ్వి
హరుఁడుగాఁ డితఁడెన్న నరుఁడుగాని
విబుధేశుఁ డితఁడైన వేయిగన్నులులేవు
హరిహయఁడును గాఁడు నరుఁడుగాని

కమలాక్షుఁ డితఁడైన గరుడవాహనమేసి

హరిగాఁ డితం డిల నరుడుగాని

చి త్రజుఁ డితఁడైన జెఱకువిల్లును లేదు

స్వరుడుగాఁ డీతఁ డానరుఁడుగాని

తే. ధనువు శరములు చేపట్టి దనరినాఁడు

నివులుగప్పిన యట్టికొన్ని పునంగ

సమరవిజయుండు సాహసచక్రవర్తి

సందియము లేల? యీతఁడే శక్రసుతుఁడు.

145

తే. ఇతఁడె దై వంబు రక్షకుఁ డీతఁడౌను

నితఁడె గురుఁడును దలిదండ్రు లెలమితోడ

నితఁడె నాప్రాణమునుగాచు నెంచిచూడ

హాని లే దిక వెఱవను హరికీ నిపుడు.

146

క. అని గంధర్వవరుండును

గనకరథము డిగ్గివచ్చి కవ్వడి యీతఁడే

యని తలచి వేగ తత్పద

వనజములకు మ్రొక్కి లేచి వాంఛితమలరన్

147

చ. కరములుమోడ్చి యాగయుండు కన్నులదోయకణంబులూ

ల్కనో, పరమదయాంబురాశి ప్రతిపక్షమదేభ మృగేం

ద్రకావవే, శరణనివచ్చినాడ నృపచంద్రహిమంశ్రుసమా

నధైర్యని, ర్జరకతి పుత్రపూర్వసుకసంవాదముత్రప్రతాక

సన్నతా.

148

వ. అని భయాతురుండయిన గయుంజూచి పునంకరసంసముం

డిట్లనియె.

149

క. హరిహరహిరణ్యగర్భులు
గరుడోరగసిద్ధసాధ్య గంధర్వపతుల్
ధరవిభులువచ్చి పోరిన
వెఱవను నినుఁబట్టియీయ విమలగుణాధ్యా. 150

క. వెఱవక నాకడనుండుమి
తరులకు నొప్పింపనిన్ను ధర్మసుతుని శ్రీ
చరణసరోజములానఁగ
నెఱవమ్ముము నాదుమాట నిక్కముసుమ్మి. 151

సీ. శరణన్న పగవారి సరవితోరక్షించు
పంతంబునా దిది పరఁగవినుము
నమ్మివచ్చినవారి బొమ్మనిపట్టియ్య
హరిహరుల్ వచ్చిన నడలనేను
నినుఁగాచి రక్షింతు నీకు నెవ్వరినుండి
ప్రాణభీతియెటులు ప్రాప్తమయ్యె
నీసేరదేమందు రెందు నీవుందువ
దెవ్వరుపొమ్మని రిపుడు నిన్ను

తే. వెఱపునీకేల మదిలోన విడువు మనుచు
సమ్మదముతోడ నభయహస్తమ్ము నిడిన
నవ్వి గంధర్వపతియును కవ్వడికిని
మ్రొక్కివిన్నప మొనరించె ముదముతోడ. 152

సీ. వినవయ్య యర్జున వీరాగ్రగణ్యుండ
శ్రీనిషఠాచల శిఖరమందు

మణిపట్టణంబేలు మణిమంతు తనయుండ

గంధర్వపతియైన గయుండ నేను

వాణీశు శ్రీపాద వారిరుహంబులు

పూజింపదలచి యేఁబోవువేళ

రాక్షససంహారి రవికర్ణ్యములనీయ

నిష్ఠివనంబపు నీరజాక్షు

తే. నంజలిపుటముననుబడ నాగ్రహమున

జక్రధారను దలద్రుంచి ధాత్రివైతు

ననియెనంచు నంబరవాణి ననుగుఱించి

వనజసంభవు కడకేగుమనియెఁ గరుణ.

153

ఆ. గగనవాణి పలుకఁ గడుభయంబునఁబోయి

యజునిఁగాంచి మ్రోక్కి హరిప్రతిజ్ఞ

విన్నవింప బ్రహ్మ విస్తయంబునుబొంగి

నీలగళుండగుచు నిన్ను జనుము.

154

వ. అనిన.

155

క. పరమేష్ఠి పంపఁగాఁ జని

హరునకు హరిప్రతినిచ్చెప్పి యాపన్నుండవై

పరమకృపానిధి ప్రోవుము

మురహరుఁడును మీరుసములు ముజ్జగములలోన్. 156

వ. అనిన విని యామహానుభావుం డిట్లునియె.

157

తే. హరికినధికులు నవనిలే రరసిచూడఁ

గంససంహారి వినుము నిన్ గరుణఁగాచు.

నతనిపాలికిఁ జనుమన్న నంతనేను

శోకముననుంటి సురముని చూచి పలికె.

158

మ. హరికిసఖుండు శాత్రవమహాటవికిఁ దహనుండుశూరుఁడు
బరమకృపాసముద్రుఁడు ప్రభంజనడింభక కేతనుండు శం
కరుననిగెల్చినట్టి త్రిజగన్నుఁడుఁడాహవభీకరుండు శ్రీ
హరికిసమానుఁడాతఁడుమహాధృతినిక భయంబొసంగెడున్.

వ. అని పంచిన వచ్చి.

160

క. మునిపతిచే విన్నంతయుఁ

గన నిజమయ్యెడిని ధృతిని గనఁగల్గితి నా

యనుమానమెల్లఁ దీతెను

మనుజేశ్వరనేఁడు కీర్తి మహిలో వెలసెన్.

161

వ. అని యిట్లు గనుండు తనవృత్తాంతంబంతయు వివ్వచ్చు
నకు విన్నవించిన నర్జునుండు డోలాయమానమానసుం
డగుచుఁ దనమనంబున.

162

క. ఘోరాహవమునఁ గృష్ణుఁడు

ధీమండయి నిలిచెనేని దితి సుతవైరుల్

గానీ రణమున నింద్రుఁడు

పోరగలే రణనితోడ భువనత్రయినిన్.

163

క. శౌరికి నాకును గల్గెమ

హాభిలరణంబునేఁడు హరిలో సమమై

పోరఁగఁగలనా యనిలో

గౌరీపతి నాదుపాలఁ గలఁడో లేఁడో.

164

సీ. లాఠోగృహంబున లయముగానీయక
 కరుణించి మముఁబ్రోచె గారవమునఁ
 బాంచాలిమీనంబు భంగంబు గాకుండ
 రక్షించె సభయందు రమణతోడఁ
 బవమానతనయుని ప్రాణముల్ పోకుండ
 విషము నిర్విషము గావించె నప్పు
 డేవేశఁదలఁచిన నావేశ నేవచ్చి
 భూరిదయాభువై బుద్ధినొడుపు

తే. నట్టి శ్రీకృష్ణునకునాకు నమితమైన
 చుట్టఁజీకమెల్ల నేటితోఁ జూరఁబోయె
 మమ్ముఁ జూడంగఁ దలపఁడు నూధవుండు
 కల్పితంబయ్యె దురవస్థ గయునిచేత.

165

తే. గయునివృత్తాంతమెల్లను గ్రమముతోడ
 మొదటఁదెలియక యూరకె మోసపోయె
 నభయమిచ్చితఁ దప్పిన నవనిఘటలు
 నిందనేతును శౌర్యంబు క్రిందుగాఁగ.

166

వ. అని యిట్లు చింతించి సంపూర్ణధీమండుగును గయుని పో
 డొని ఘల్లునుండు యుధిష్ఠిరుపాలికింజని యతని పాహ
 రవిందంబులకు నమస్కరించి మునుళితకరకమలుంగై నిలిచి
 యున్న కిరీటిం జూచి ధర్మజుం డిట్లనియె.

167

క. అన్నాకవ్వడి యివ్వధి
 ఖన్నుడవయి యుండనేమి గీర్వాణేంద్రుల్

నిన్నంటి పోర వెంటురి

చెన్నంగ నీకెదురుగలరె యీభూస్థలిలోన్.

168

తే. ఎచ్చం డీ పూజ్యం డిందుల కేలవచ్చె
నితని యభిధాన మేమందు రెచటనుండు
ననిశమని ధన్తజుండన నర్జునుండు
నిన్నులంపంగ వొడంగె నానివరమెల్ల.

169

తే. మణిపురాధీశుండగుమణిమంతు సుతుండు
గంగుం డిడివాం డితం చెన్నఘనగుణుండు
ప్రాణమమున నిగుల నాపన్నుండగుచు
చభ ముడిగిన నిచ్చిత శుభచరిత్ర.

170

ఉ. భగవంతునితేజ సమం ప్రాణభయంబున వచ్చికావవే
మా నవనాథ! యన్నని మన్ననచే నభయంబొసంగితిన్
ఏనుగు నీడెనన్నిధి నిప్పుడవచ్చిత నింతచెప్పగాం
గాన ననుంగటాక్షమునం గానవలెన్ సమర్థినందనా.

171

చ. అని యిట్లు సునాసీరసూసుండు గురుని వృత్తాంతంబంత
ఘంబ భారోత్తరమున కెఱిగించిన నయ్యజాతశత్రుం
డాత్తమంతుగుండును నమూనముర్తియు నగుటంజేసి
కరిగి పట్టనిను.

172

క. నమ్మించి కగళు నితర

గొప్పని యుచ్చివట్ట ప్రాసని పుడె

నిమ్మహిమమ్మల భోతురు

వట్ట నరకముననుండు బెమ్మనిబుల్.

173

క. నీవే దిక్కని వచ్చిన

పావనమతిఁ గ్రోధముడిగి పగతుని నైనా

బ్రోవంగ వలయును శూరులు

పో విడువంగరాదు గయుని భూరివివేకా.

174

క. మొదల నభయమైసంగియు

దుది నాచే గాదనంగ దోషముచచ్చు

ఇది త్కత్రియులకు ధర్మము

ముదమున నీగయునిగావ మోసముగల్గన్.

175

సీ. దుర్యోధనుడుచేయు దుష్టయత్నిము లెల్ల

మనమీఁద రాకుండ మట్టుపట్టి

కలలోనఁ దలచినఁ గ్రక్కునఁ జూచి

చాలబుద్ధులు చెప్పు సవరము దగును

మనయందుఁ బక్షంబు మానఁ జేవేసను

గంటితెప్పంగఁగాచుఁ గ్రమముతోడ

దైవంబు దాతయుఁ దల్లియుఁ దగ్గియు

గురుడును నాతఁడె యరసి మాడ

తే. కృష్ణునకు నెగుచేయఁగ నేలయన్న

నభయమిచ్చిన మాటయే న్యర్థమగును

దైవయత్నంబు దప్పింపఁదగున మనకుఁ

జాలు పగవంగఁ దగునయ్య శక్రశనయ.

తే. కానిపనులెల్ల నెప్పుడు కానెకాపు

కలుగవలసిన పనులెల్లఁ గలుగుచుండు

సీ. సకలసద్గుణశాలి సంతతోల్లాసుని
శాంతుని నకలంకు సత్యవచనుఁ

బూర్ణకళాయుక్తుఁ బుణ్యచారిత్రుని
వీర్యవంతుసుగుణు వేగవంతు

రావించిపలికెను రమణతోడుతనీవు
ద్వైతవనమునకుఁ ద్వరగనేగి

యమతనూభవునకు నతనిపోదరులకు
ధర్మచారిణియైన ద్రౌపదికిని

తే. ధౌమ్యునకుఁ దెల్పు మీపు భద్రమ్ములడిగి
పార్థునకు నేనుఁ జేసిన ప్రతిపదెల్వి
గయుని వేవేగఁ దెమ్ము నాకడకు నిపుడె
యనుచుఁ బల్కినఁ జనె నతం డతిరయమున.

183

క. వచ్చెను మారుతరయమునఁ
జొచ్చెను నాద్వైతవనము సుమచిరలీలఁ
అచ్చటఁ బాండుకుమారులఁ
జెచ్చెఱఁ జేరంగఁ జనియెఁ జిత్తం బలరన్.

184

మ కనె నల్లంతట వేగవంతుఁడు మహాకల్యాణసంధాయులఁ
మనుజాధీశ్వరులఁ దయాజలధులఁ మాధుర్యస్థులఁ
ఘనతేజోమయగాత్రులఁ సుజనులఁ గంభీరులఁ ధీరులఁ
వనజాతాయతనేత్రులఁ సుగుణులఁ భాగ్యైకవాంఛకులన్.

వ. అందు మహనీయతేజోవంతుఁడై భీమాన్జన నకుల సహ
దేవ పరివృతుఁడై ధౌమ్యాదిమును లాశీర్వదంప గీర్వాణ
నేనితుం డైనసహస్రాక్షుపగిది నున్న యాయజాతశత్రుని

జూచి తపియ సమస్తవిద్యేశమూర్ధాభిషిక్తరాజన్యమూర్ధో
పరిభాగవిన్యస్తచక్రాది కాంచిత శాతకుంభమణిస్థగిత కిరీట
కాంత్యజ్వలచ్చరణ రాజీవయుగమునకు మ్రొక్కి లేచి
ముకుళితకరకమలుండై యున్న వేగవంతు నాలోకించి
యర్హసితంబున నుండనియమించి బహుమానంబుగ ని
ట్టనియె.

186.

క. రామునకు శౌరి కాతని

భామామణులకును వృష్టి పతులకు నెల్ల
క్షేమమె గదయ్య చెపుమా
మామీందను గరుణగలదె మధుమధనునకున్.

187

వ అనిన వేగవంతుడు యుధిష్ఠిరునకు మృదుమధురవాక్కుల
నిట్టనియె.

188

సీ. వసుదేవసూనుండు ద్వారకాపురినుండి
సాండుసూనులమేలు పరగదెలిసి

రమ్మన్న వచ్చితి రాజేంద్రగుణసాంద్ర
క్షేమమే మీ కెల్ల జెప్పవయ్య
యనవుడు ధర్మజుఁ డతిముదమైదవంగ
మధుసూదనునికృపామహిమచేత

నలరెడు మమ్ముల నశుభంబుచెందునే
కుశలంబు మా కెల్ల గొదవలేదు

తే. తానె నుమ్ముల బోషించు దల్లిదండ్రు
దైవము సఖుండు బంధుండు తాతగురుఁడు

వీరుఁ డని నమ్మినారము విశదముగను
వెన్నునకు విన్నవింపుము వేగవంత! 139

వ. అనిన వేగవంతుండు సహస్రాక్షాత్తజన కిట్లనియె. 190

చ. వినుము కిరీటి! శ్రీధరుఁడు నిశ్చరుండు భుజంగుఁడయి
యుక్, ఇనసమతజుఁ డీశ్వరుఁడు నింద్రసుంధరుఁడనా
పద్మండు, ఘననిభగాత్రుఁ డార్తజన కిల్బషనాగచ్ఛగేం
ద్రుఁ డచ్యుతుం, డనఘుఁడు దేవకీసుతుఁడు యానననాయ
కుఁ డంపవచ్చితిన్. 191

వ. అనిన నర్జునుం డిట్లనియె. 192

క. వచ్చిన వివరంబేదియె
చెచ్చెఱ వినిపింపవయ్య చెవులుతనిగనక
బచ్చవిలుకాని జనకుం
డిచ్చటికే లనిపె నిన్ను? నెంతయువేడ్కన్. 193

వ. అనిన వేగవంతుం డిట్లనియె. 194

క. హరి కెగ్గుచేసి గయుఁడే
మెఱుంగనివానివలె నేఁడు హితమతితోడక
మురియుచు నున్నాఁ డిక్కడ
సరగునఁ గృష్ణుకడఁజేర్పు సరసగుణాధ్య! 195

క. ఆగోపాలుఁడు గయునిక
వేగమె తెచ్చునుచుఁబలికె విజయుఁడ! వినుమా
జాగేల నీవు చేసెద
వాగజవరదుకడ కన్పునూ గయు నింకన్. 196

ఉ. యాదవభూషణుండును, దయాహృదయుండు ఘనుండు
మిమ్ములకు, మోదముతోడఁ బ్రోచెఁగద మూర్ఖపుబుద్ధిఁ
దలంప నీతియే, యాదనుజారిదగ్గరికు నంపుము యీగయు
నిప్పువేగమే, పోదుము నేను నీతఁడును భూధరధారుఁడు
మెచ్చఫల్లునా! 197

చ. అన విని శక్రసూనుఁడు రయంబున నప్పుడువేగవంతునికొ
గనుఁగొని కాంచిశీకులను గాంతలగోగణవిప్రభామలకొ
మునుకొని వంచనల్ సలుపు మూఢులకెక్కడనై నఁగల్గునే
ఘనతరకీర్తిపుణ్యములు కాలునిచేతిభయంబుదప్పనే? 198

వ. అనిన వేగవంతుం డిట్లనియె. 199

క. హరితోఁ బగ నీకేటికి
దురమునకుకొ నిన్నుఁబిలువ దోర్బలశక్తికొ
నరుండ! నిలువంగ నోపవు
సరగున గయు నీయవయ్య చక్రధరునకున్. 200

వ. అని యనేక ప్రకారంబులఁ జెప్పిన వినక ధనంజయుండు.

క. నేనేల గయు నొసంగుదు
దానవహరునకును హరుఁడు ధాతయు సురలుకొ
బూనికఁ బోరికి వచ్చిన
దానికలుక వేగవంత తరలుమపురికిన్. 202

వ. అనిన వేగవంతుండు ద్వారకాపురంబునకుం బోయి దేవకీ
నందను చరణారవిందంబులకుఁ బ్రణమిల్లి పాండుతనయుల
క్షేమంబును ధర్మరాజు ప్రియభాషణంబులును బురందర

తనయుని విరసపుమాటలను జెప్పిన విని కృష్ణుం డరుణ
నేత్రాంచలుం డగుచు నిట్లనియె. 203

సీ. మదముకన్నులదొట్టి పాదలుచునున్నవాఁ
డెదురు తన్నెఱుంగక వదలినాఁడు

కడుగ్రోవ్విఛాగంబు గట్టుతో నెదిరించి
దాకినట్లుగ వీడె నలచినాఁడు

వీని బలంచెంత వీడ నఁగా నెంత

వీని శౌర్యంచెంత విస్తరించె

గేసరితోదంతి కెరలిపోరినరీతె

బులితోడఁ గుండేలు పోరినట్లు

తే. గర్వమునుబొంది యెఱుంగక కడఁగి నేడె
మాకు నెదురాడుచున్నాఁడు మత్తుఁ డగుచు

నద్రి పరమాణువులయట్టు లరసి పూడ

మత్తకరిదోమవాసియు మాకుఁ దనకు.

204

వ. అని పలికి.

205

క. దూరీకృత రిపుగణు న

క్రూరుని నహిమాంకుతేజు గురుకర్తిధనున్

వారిధి గంభీరు వరున్

జేరఁగఁ దాఁ బిల్చి కినుక పెలఁగంబలి కన్.

206

చ. ఎఱుగుదు వీవు నామహిమ నింద్రకుమారుని శౌర్యపుర్య
ముల్, ఎఱుగుదు వింతనీవిపుడె యిందుల నందుల తార

తమ్యముల్, ఎఱుగుదు పాఁడురాజసుఖుఁ డేటికి నింత
మదించె వేగ నీ, వరిగి కిరీటికిందెల్ల యాగయుని గొని

రమ్ము నేర్పునన్.

207

క. హరి యాజ్ఞాపించిన స

త్వరగతి నక్రూరుఁ డరిగి పాథునితోడఁ

నిరుపమ మధురవచనముల

జరపెను నొక కొంతసేపు సమ్మదలీలన్.

208

వ. తదనంతరంబ.

209

ఉ. వారిజలోచనుండు యదువంశసుధాంబుధి పూర్ణచంద్రుఁ

డుఁ, ధీరుఁడు శూరుఁడుఁ ఘనుఁడు దేవశిఖామణి దీన

భక్తమం, దారుఁడు దైత్యమత్తగజదారుణకేసరి శేష

తల్పుఁడుఁ, నీరద నీలవర్ణుఁడు వినిర్మలగాత్రుఁడు పంప

వచ్చితిన్.

210

తే. అని నక్రూరుఁ గనుఁగొని యర్జునుండు

సదమలాత్మకుఁ డై యపు ముదముతోడఁ

బంకజాతుఁడు నిన్నేల పంపెనిటకుఁ

దెల్పువేగమ నాకు సుధీవతంస.

211

వ. అని యింద్రతనయుం డడిగిన నక్రూరుం డిట్లనియె.

212

సీ. ద్వారకాపతితోడ వాదంబునీకేల

నటబలాధ్యుండాతఁ డరసిచూడ

నఖిలజగచ్ఛ్రేణి యతనిలోపలనుండు

భావింపఁగాఁ బరబ్రహ్మమాతఁ

డతనితో నెదిరించి యనిమొన నిల్తురే

యజ్జభవసురేశ్వరాద్యమరులు

దానవాధీశుల దండింప మదిఁగోరి

హరికృష్ణుడై భువి నవతరించె

గయ—4

తే. ఘనుఁడు లోకేశ్వరుఁడు భక్తకామదుండు
మిస్తురక్షించు ననిశంబు మేలునేయు
వెట్టిబుద్ధుల విడిచి యోవిజయ! నీవు
హరికిఁ గోపంబు రాకుండ ననుపుగయుని.

213

సీ. మధువిరోధిని నీవు మార్కొనవలదయ్య
తల్లిదండ్రుగురుఁడు దైవమతఁడు
నిగ్రహానుగ్రహ నిపుణుఁ డాతం డగు
నఘటనాఘటనుండు నఘహరుండు
పాలునీళ్లునుగూడి పరఁగియుండినయట్లు
శౌరి నీవునుగూడ సరసమౌను
మానవవల్లభ! మఱచిమాధవుతోడ
ఘోరకలహ మిది కోరవలదు

తే. గయుఁడు హరికపరాధియై భయములేక
నీకడకు వచ్చియున్నాఁడు నేఁడు వీనిఁ
జక్రధరుపాలికనుపుము చలముమాని
యనిన నక్రూరుతోననె నర్జునుండు.

214

ఆ. ప్రాణభయముచేతఁ బరువడియే తెంచి
కావవయ్య నన్నుఁ గావుమనుచు
నడలివేడుకొన్న నభయమైసంగితి
గయుని నేలనిత్తుఁ గ్రమముదప్పి.

215

వ. అదియునుంగాక.

216

సీ. శిబియుఁ గావఁడె తొల్లి చేపట్టిపట్టిని
దయతోడ నప్పుడ ధరణిలోన

నార్తుడై వచ్చిన యావిభీషణుఁజూచి

రమణ రక్షింపఁడె రాఘవుండు

శరణాగతులనెల్ల శత్రులచేతికి

నర్పించిరే తొల్లి యవనిపతులు

భూపులప్రతినలు పొల్లుపోవునెయెండు

శిలమీఁద వ్రాతలై చెలఁగుచుండు

తే. మమ్ముఁ దా నెట్లు రక్షించె మమతతోడఁ

దనవలనగాదె నేర్పితి ధర్మమరయ

వినుము గుణధుర్వ! గంధర్వ విభునినేను

బట్టియిత్తునె? దేవకి పట్టికిపుడు.

217

క. స్వర్గాధీశుండు నిర్జర

వర్గంబును గమలజుండు వరదిక్పాలుల్

భర్తఁడును గూడి రాఁగ ని

సర్గస్థైర్యమునఁ బోరఁజాలుదు ననిలోన్.

218

క. అని సవ్యసాచిపల్కిన

విని యక్రూరుండుపోయి వినయముతోడఁ

వనజాతాయతలోచనుఁ

గని యనె మీయాజ్ఞచేతఁ గవ్వడికడకున్.

219

వ. చని మీరానతిచ్చిన తెఱంగంతయు విన్నవించితి నతండు

విని మూర్ఖుండై యాడినమాటలు విన్నవించెద నవధరిం

పుము.

220

సీ. వినవయ్య శ్రీకృష్ణ విజయునిమాటలిం

కేమనిదెల్పుదు నిపుడు నీకు

- దేవరయానతి తెఱఁగెల్ల వినిపింప
 నీతులుఁబలికెను నేర్పుతోడఁ
 గానుగయునిఁజంపఁ దలకొనియున్న నే
 నాగయునింబ్రోతు నవనిలోన
 మాటాడి తప్పరు మాన్యరాజన్యులు
 కలనైన బొంకరు కల్లగాదు
 తే భాలనేత్రుండు పోరిన భయములేక
 గయుని నర్పింప నేమైనఁగాని వేగ
 కదలుమక్రూర యాహరికడకు నీ వ
 టంచుఁ బుత్తెంచె బాధుఁడోయమలచరిత! 221
- వ. అనిన నప్పండరీకాక్షుండు క్రోధానలదండహ్యమాన
 మానసుం డై చటులకోపస్ఫూర్తి నిగుడ భ్రుకుటీకృత నిట
 లుండై సుభద్రను రావించి యిట్లనియె. 222
- తే. రమ్మ వినుము సుభద్ర నీరజదళాక్షి!
 నీవతికిని దెలియఁజెప్ప నీతిమెఱయఁ
 గాకయున్న ను మనబంధు కలహమిపుడు
 పుట్టువంశంబు చేటుగా బూవుఁబోఁడి! 223
- క. అని చెప్పి వీడు కొల్పిన
 మనమున భయసంభ్రమములు మఱి యుప్పొంగ
 వనితారత్నము మ్రొక్కెను
 తనయన్నపదాబ్జములకుఁ దద్దయుఁబ్రీతిన్. 224
- వ. తదనంతరంబ, 225

తే. జిలుగుపుత్తడి సరిగంచు చీరగట్టి
రాజితంబైన పైతిణి రవికదొడిగి
పుష్పమాలిక గొప్పనఁ బొసఁగఁజుట్టి
చందనము మేన నలఁచెను సంభ్రమమున.

226

సీ. కమనీయనవరత్న ఖచితకంకణములు
హస్తాబ్జయుగమున నమరఁజేర్చి
హారుముంజిముత్యాల సరములు మెడనుంచి
ముత్యపు ముంగరల్ మురియనునిచి
మాణిక్య నిర్మిత మంజులతాటంక
ములుకర్ణయుగమున నలవరించి
మగరాలనమరిన మంచియొడ్డాణంబు
కౌసునధరియించి కౌతుకమునఁ

తే. బసిఁడి యందెలు పదములఁ బాదుకొల్పి
కనకరంజిత వస్త్రము కడఁకఁగట్టి
రత్నముద్రికలనువ్రేల్ల రమణనునిచి
భువనమోహనరూపంబు పాలుపుమీఱ.

227

వ. ఇట్లు శృంగారించుకొని.

228

సీ. రమణిపాదంబులు రమ్యప్రవాళముల్
కరికరంబులనేలు తరుణితొడలు
వరనీలములఁగేరు వనజాక్షిసూగారు
సకియచన్నులుచక్ర సమతఁదాల్చు
విద్రుమరుచిమించు వెలఁదుక కెమ్మోవి
రాకేందుబింబంబు రమణిమోము

- కాముమార్గణములు కమలాక్షీచూపులు
జలధరంబునుగేరు సకియకొప్పు
తే. పడతి పలుకులు శుకపికభాషణములు
గంధసింధుర మదలించు కలికినడలు
చంద్రికాస్ఫుర్తి నిందించు జాననగవు
తరుణి తనుకాంతి గెలుచును మెఱపుదీగ. 229
- తే. సకియనాసికతోడను సరియుఁగాక
నన్విమునుకొని తలవంచె నువ్వుపువ్వె
అలినిబాసిన సంవెగ యవనిగలిసి
హలమునను జొచ్చెమఱియు భూతలమునందు. 230
- ఆ. తరుణిమోముఁజూచి సరిగాను దానని
కమలపైరి చేరె గగనసీమ
దర్పణంబుపోయి దాఁగెను సిగ్గుతో
నబ్జకాంతిరేయి నణఁగియుండె. 231
- ఆ. భామమోముతోను బ్రతితామరనవచ్చు
గర్కశతవహించి కదలిచనియె
జంచలంబులయ్యె సామజహస్తముల్
పొరలుపోయికలిసి శిరమువంచె. 132
- ఆ. సకియమోవిచూచి పాటిగాదనిపోయి
యమరసీమనిచ్చె నయ్యమృతము
దొండపండువిరిసె దోయజాననలచే
గట్లుపడెను పగడ గర్వమణఁగ. 233

క. ఆరమణిని జేసినయా

వారిజభవుఁ డెంతవాఁడో! వర్ణింపంగాఁ
గూరిచెఁ గలువలశంఖము

సారసనాళములశ్రీల జతతాబేళ్లన్.

234

తే. సానదీర్చినకందర్పు శస్త్రమనఁగ

నిందిరాత్మజుపట్టపు తేనుఁగనఁగఁ

గమలనాభతమాజుని ఖడ్గమనఁగఁ

బంచశరు బాణమనఁగ సుభద్రయొప్పు.

235

తే. మేటి కేసరిదరుమును బోటినడుము

నై కతంబులమించును సకియపిఱుఁదు

లతివనడకలుహంసల నపహసించుఁ

దీఁగమెఱపులనగునింతి దేహకాంతి.

236

చ. కులికెడు గబ్బిగుబ్బలును గొప్పపిఱుందులు మందయాన

ముఁ, జలరుహపత్రనేత్రములు చారుసుధాకరుఁబోలు

వక్త్రముఁ, జలధరకాంతిఁ గేరుజేడ చక్కెరమోవియు

ముద్దుపల్కులుఁ, సలలితకంబుకంతమును జక్కని నాసిక

చానకుఁ దగున్.

237

సీ. శంబరారిశరంబు సానబట్టినరాలు

నికరంపురాపాడి నేర్పుతోడ

మిన్నేటినెత్తమ్మి మేదించి లెస్సగాఁ

గాశ్చీరరజమందుఁ గలియఁగుమ్మి

పన్నీరుగంధంబుఁ బలుమాలు చిలికించి

యదనుతోఁగక్కునఁ బదనుజేసి

సంతోషచిత్తుడై చతురాస్యుఁ డీచెలిఁ
జేసెఁగాఁబోలు నీ యీతితలమునఁ

ఆ. గాకయున్నఁగలదె యేకన్యకకునైన
నీశరీరకాంతి యీసుగంధ
మీవిలోకనంబు వెలసెడు నీసాంపు
ప్రీగుణంబుచూడ నింతికలరె.

238

వ. అని జనులెల్లఁబొగడ రూపరేఖావిలాసంబున నొప్పుచున్న
సుభద్ర యన్నయనుమతంబున నీమంతినీసంఘంబుగొలువఁ
బ్రమోదంబునఁ బదియాఱవవన్నె బంగారు పల్లకినెక్కి
దైవైతవనంబునకువచ్చి.

239

నీ. సహకారజంబీరచందనఖర్జూర
పారిజాతాశోకపారిభద్ర
కుంజరాశనతాళమంజులహింతాళ
కురువకమన్నభకోవిదార
భాసురమాలూరపనసపుష్పపలాశ
సారంగపున్నాగనారికేళ
దాడిమీతింత్రిణీద్రాక్షామలకసాల
సప్తపర్ణకపిత్థచంపకాది

తే. సకలతరుసంఘములు సర స్సంఘములును
మహితసురభిళకుసుమముల్ మందగంధ
వాతములచేతఁ జెలఁగు నాదైవైతవనముఁ
జేరెను సుభద్ర కడువేగ చెలువమలర.

240

వ. మఱియు సకలభూషణాలంకృత లైనదనసఖీజనంబులు
 భయపార్శ్వంబులం గొలువఁ గృణత్కనకకంఠజ్యోత్స్వల
 బాహువల్లికల గంగాతరంగోపమానచామరంబులువీవ,
 నవయావనశోభితలలనాలలామలు మృగమదకర్పూర
 ద్విగుణీకృత ప్రముఖ కలితహస్తాబ్జాంగుష్ఠ నిశితనభాగ్ర
 చ్ఛేదితారుణ నాగవల్లిదళ మూలమృదుపూగ వర్ణమాక్తిక
 చూర్ణసంయుక్త తాంబూలంబులియ్య, మఱి కొందఱు
 రాజబింబాస్యలు భాసుర నవరత్నకలిత సౌవర్ణదండం
 బులఁ బరాబరినేయ, నొక్క కీరవాణి హెచ్చరికలు
 దెలుప, నొక్క గంధగజయాన భాసురరత్న పరిశోభిత
 కరయుగంబుఁ గైదండలీయ, హీరమణిఖచిత సౌవర్ణ
 పాదుక లొకకోమలి మృదుపాదాబ్జంబులఁ దొడుగ మంద
 గమనంబుననున్నత కఠినచారుకుచకుంభ భారంబున లేనడు
 మసిచూడుచుండ, మాణిక్య తాటంకంబులు చెక్కు
 టద్దంబులపై నటంప, చారుశోభితారుణాధర బింబఫలా
 పేక్ష సాచీకృత తుండకీరంబు హస్తాగ్రభాగంబునఁ
 జెన్నొందుచుండ, వికసిత వదనారవిందంబున నమరు నయ
 నేందీవరంబులపై నభినీలాలకంబులు చెదరిన, నఖిపాలిం
 దువ్వుచు, గమనాయాసజనిత స్వేదకలనస్రస్థ కస్తూరీతిల
 కంబుఁ గొనవ్రేళఁ దిద్దుచు, మెఱుఁగు పసిండికుండల
 చ్ఛాయ విడంబించు పాలిండ్లజాతిన కొంగుచెఱంగుఁ బెడ
 కేల సవరించుచు, సునాసీరోపల జిమూతనిశ్వాశైవలవేణిజ
 ఘనంబుల నటంప, నవరత్న ఖచితమంజుల మంజీరంబులు
 పాదాగ్రంబున ఘల్లుఘల్లున మ్రోయుచుండ వెన్నుని

ముద్దుచెల్లెలు చెలులతోడఁగూడి తనవిభుంజేరంజని, కనక
పాదుకలూడ్చి, ప్రాణవల్లభు పాదంబుల విన్యస్తపద్మాననయై
లేచి ముకుళితకరకమలయయిన భార్యామణిం జూచి
యింద్రసుతుం డి ట్లనియె. 241

తే. దేవకీ దేవికిని వసు దేవునకును
నీరపాణికి యాదవశేఖరునకు
నతని నారీమణులకును హితులకెల్ల
క్షేమమేకద నేటికిఁ జెలియ! చెపుమ. 242

వ. అనిన సుభద్ర యి ట్లనియె. 243

క. మీరడిగిన వారెల్ల న
పారై శ్వర్యములుగల్గి ప్రమదముతోడఁ
ద్వారక నతి సుఖులై యు
న్నారొక్కటఁ గొదువలేదు నగసమధైర్యా! 244

వ. అని విన్నవించి ముకుళితకరకమలయై సవినయంబుగా
మఱియు ని ట్లనియె. 245

ఉ. శాంతుఁడు భక్తవత్సలుఁడు సారసనేత్రుఁడు ధీరుఁడు
రమా, కాంతుఁడు తార్క్ష్యకేతనుఁడు కంజభవార్చితపాద
పద్మఁడు, దంతికులేంద్రరక్షకుఁడు దైవము కృష్ణుఁడు
నన్నుఁబిల్చి నీ, చెంతకుఁబంపినాఁడు గుణశేఖర! చెప్పెదఁ
జిత్తగింపుమా. 246

క. నరునకు నీ నేర్పుననా
పరుషోక్తులఁ దెలియఁజెప్పి పాపాత్తుగయు

బరువడి దెమ్మన వచ్చితి

నరిమర్దన యనువువాని నతివేగమునన్.

247

మ. వినుశక్రాత్మజ ! రుక్మిణీధవునితో ద్వేషంబు నీకేల నా,
వనజాతాయతలోచనుండు కరుణా వారాశియై మిమ్ము
లన్, ఘనులన్ జేయుట నీవెటుగుదు గదా! గంధర్వునిం
బంపుమా, యనుమానింపక కృష్ణుపాలి కిపుడే యత్యంత
మోదంబునన్.

248.

సీ. పుండరీకాక్షుండు పోరాని బందుగు

ప్రాణాస్పదుండు నీకుఁ బ్రాణనాథ!

అపదభీదరింప నక్షయమగునావ

చెలువుండు నీబావ జీవితేశ!

కలనైన మటువండు కరుణాకటాక్షంబు

నీమీఁద స్నేహంబు నెఱపుచుండు

నతనిచెంతనునీవె యఖిలారి వీరుల

సమయంగఁజేసితి సాహసమున

తే. పెరటిచెట్టెట్టులుండును బృథ్విలోన

నేరికైనఁ జలకనఁగా దెంచిచూడ

నెక్కడిగయుండ దేయూర దేదిత్రోవ

యింతచలమేల వలదయ్య యింద్రతనయ !

249.

సీ. వినుముపాలిండ్లను విషమాని యేతెంచి

చన్నిచ్చుపూతన సమయఁజేసి

బలువేగమునవచ్చు బండిరక్కనుఁబట్టి

మించువేగమున ఖండించివైచి

యవనిదృణావర్తు నట్టిట్టుపోనీక
 సాహసంబునఁబట్టి చంపివైచి
 తల్లిరోటనుగట్ట దర్పంబుతోడుత
 బలుమద్దిచెట్టుల నిలనుగూల్చి

తే. కినిసి కాళింగు గర్వంబు గీటడంచి
 ధేనుకాసురచాణూర తేజమణఁచి
 యట్టై కంసునిమాయలు మట్టుపఱచి
 బాలలీలల విహరించె బ్రబలుఁ డగుచు. 250

మ. కరుణాసాగరుఁ డార్తపోషకుఁడు దక్షధ్వంసిమిత్రుండు
 భా, స్కరచంద్రాక్షుఁడు శత్రుసంహరుఁడు శక్రస్తోత్ర
 పాత్ముండుభా, సురసీలాభ శరీరుఁ డచ్యుతుఁడు విష్ణుండ
 వ్యయుం డీశుఁ డీ, ధరణీభారము మాన్వఁగావెలసెనే త
 న్నాత్ముఁడేచూడఁగన్. 251

ఆ. బావమఱఁదులకును బద్ధవైరంబులు
 గోత్రజాలకునెల్ల మైత్రిగుణము
 గలుగదండ్రు బుధులు కలలోన నైననీ
 కింతచలముతగునె యింద్రతనయ. 252

క. మీదాయాదులె యీసం
 వాదంబును పిన్న వెన్న వారిమనములకొ
 మోదం బేమనవచ్చును
 మీఁదట వివరంబెటుంగ మీలోమీకున్. 253

క. కౌరవపతికి మీకును
 నారనివైరంబుపొసఁగు నది యడఁగుటకై

ధీరుని గృష్ణునిఁ గొనవే
వారలఁ గెలువంగ లేవు వాసవతనయా !

254.

సీ. శ్రుతులబ్జభవునకు సొంపుతోడుతనిచ్చె
సుధనిర్జరులకిచ్చె సొబగుమీర
భూమినిబోకుండ పొసగంగ నిల్పెను
రాక్షసబాలుని రమణఁగాచె
నిలనుమూడడుగుల నెలమితోడుతఁడెచ్చె
క్షత్రియకోటుల సమయజేసె
భవునిచాపముఁద్రుంచె బలభద్రుఁడై మించె
ధరణిబుద్ధుండు నై తనరుమిగుల
ఆ. నసురపతులఁగూల్చి యమరులరక్షించె
బెక్కురక్కసులను పీచమణఁచె
ద్రుపదపుత్రిసిగ్గు తొలఁగకుండనుగాచె
నింతమహిమనీకు నేది? చెపుమ!

255.

తే. శౌరి ననుజూచి నినుఁగాచె సవ్యసాచి
యతనిదృష్టికి నీవెంత యరసిచూడఁ
గులిశఘాతకు నోపునే కుధరచయము
సింహమెదుటను నిల్చునే సింధురంబు.

256.

సీ. నామాట వినవయ్య నాప్రాణనాయక !
కోపంబు వలదయ్య గుణగణాధ్య !
వారితో మిత్రుఁడై రారాజుపోరిన
రణమునేయగ లేవు రయముతోడ

గయునిరక్షించినఁ గావఁడు కురువీర
 చలితకల్తషవృత్తి వలనఁజేసి
 ధర్మపరులుమీరు దారుణాటవిలోన
 మెలఁగుచు నున్నారు ఫలములేక

తే. జలజనేత్రుండు వారల గలిసినవగు
 గోరుచుట్టుపై రోకటఁ గ్రుమ్మినట్లు
 వలదుహరితోడ వైరంబు చెలఁగి మైత్రి
 చేయశాత్రవ నాశంబుఁ జేకుచునుము.

257

క. నావచనము విని గయునికొ
 భావజగురు కడకుఁబంపు బహుమోదముతో
 నీవాఁడై కృష్ణుండీ
 భూవలయము మీకొసంగు భూరివివేకా!

258

స్తోత్రనయింట పాయస మనువొందగానుండఁ
 బొరుగింట బిచ్చంబుఁ బొందునట్లు
 కల్పవృక్షఫలంబు గరమర్థి వదలివే
 జడిపండునకు నాశించినట్లు
 కామధేనువు పాఁడి కడఁజేసి యటపోయి
 మేకపాడికిరాను మెలఁగినట్లు
 బుధులతో స్నేహంబు పొందుగాదనివీడి
 క్రూరచిత్తుల పొందు గోరినట్లు

తే. కలితచింతామణి విడిచి గవ్వగొనెడి
 గతిని రాధికాభర్తసంగతిని విడిచి

గయునిఁగైకొనఁ దగునయ్య యతిబలాఢ్య!
చిత్తమున నెన్నుమీనుడి జీవితేశ!

259

ఆ. పద్మనాభు భజన పరిహరించిన వాఁడు
జయమునెందుఁ గొనఁడు సత్యమరయ
హరిని నమ్మువాని కాపదల్ పొరయవు
గయునివిడిచి మనుట కరములెన్న.

260

క. హరితోడఁ బోరి బ్రతికిన
నరపతులును విబుధయక్ష నాథులు గలరా!
పరికించి చూడుమిలలో
ధరణీధరవైరి తనయ తడయకనుపుమా.

261

ఆ. ఇంటిదీపమనుచు నెరసిన ప్రేమతో
ముద్దులాడవాని మూతిగాలు
మేనబావ యనుచు మెండొడ్డి యున్నావు
గయుని నియ్యకున్నఁ గావఁ డతఁడు.

262

ఆ. ఆడుదాని మాట పాడిగాదనుచు నీ
వాడవలదుసుమ్మి యమల చరిత!
గయునికొఱకు నీవు కంపారితోడను
బోరిజయము గొనవు పుణ్యచరిత!

263

తే. పాండుభూపాలు సంతతి పరఁగనిపుడు
నెగడనియ్యవు గాఁబోలు జగతిలోన
హరికిఁ బగవాడవైతివే నతఁడు మిమ్ముఁ
బ్రాణములతోడఁ బోనీడు ప్రథనమునను.

264

క. అని నాలుగుపాయంబులఁ

దనవిభునకుఁ దెలియఁజెప్పఁ దద్దయు వేడ్కన్

వనితారత్నముఁ గనుఁగొని

యనిమిషపతి సుతుఁడుపల్కె నంగనతోడన్.

265

తే. తరుణి నీమాట లెల్లను దభ్యమరయ

హరికిగయుఁ డెగ్గుచేయుట నదియెఱుంగఁ

బ్రాణభయమున వచ్చితిఁ బాండుతనయ !

యభయ మిమ్మనివేడిన నభయ మిడితి.

266

ఆ. గొల్లదొడ్డె నున్న గోవును పట్టిచ్చు

టంతకన్న హాని యవని గలదె

యేమిసేతు నింక నేలాగు బొంకుదు

మించియభయ విడితి చంచలాక్షి!

267

మ. ఘనుఁడా కృష్ణుఁడు దుష్టసంహరుఁడు శక్రస్తోత్రపాత్రుం

డు జీ, వనజాతాయత పత్ర నేత్రుఁడువివ ద్భారాః కౌర్వా

నలుం, డనఘుండాధ్యుఁడు భక్తపోషకుఁడు బ్రహ్మవిత్

సంసేవ్యుఁడౌ, దనుజధ్వంసిని మార్కొనంగవశమా తస్మి

శిరో రత్నమా!

268

సీ. పద్మాతుతోఁ బోర భావ్యంబు గాదని

గయునెట్లు పట్టిత్తుఁ గ్రమము తప్పి

నమ్మించి చెఱచెను నరుఁడెంత ద్రోహియో

యనినను రోయరే యవనిజనులు

ప్రాయఁబోనాడినే బట్టియ్యఁగారాద

దిచ్చిన బాపం బదేలదప్పు

నీమాట శాస్త్రపు లేపాటి విన్నను
హింసింప కుందురే యీక్షణంబ

తే. ఇంతకార్యంబు గలుగుట యేనెటుంగ
జంకు మదిగొని గంధర్వు శౌరికీయఁ
బలికిబొంకను భాలాక్షు పాదమాన
తెలుపు మీమాట శౌరితోఁ దేటపడఁగ. 269

ఉ. శ్రీపతి లోకరక్షకుఁడు జీవనతప్తహిమాంశునేత్రుఁడు
దాపసయజ్ఞపోషకుఁడు దర్పకవైరిమదేభసింహుఁడు
బాపవిదూరుఁ డచ్యుతుఁడు పన్నగశేఖరతల్పుఁ డీశుఁడు
గోపవధూమనోహరుఁడు కోమలి! యాతని నెన్నశక్యమే?

ఆ. అతనికన్నఘనులు ఊతిని జూచినలేరు
సములు లే రతనికి జగతిలోన
నతఁడు లోకవంద్యుఁ డక్షీణ శౌర్యుఁడౌ
నతని గెలువఁగలఁడె యబల! హకుఁడు. 271

సీ. నామాట మదినుంచు నలినాక్షి! చెప్పెద
భయమంది విడువను గయుని నేను
గంసారితోఁ బోరి కడతేర్చి వచ్చినఁ
గలుగును గీర్తులే త్రైతలమున
నతనిచే నీల్గిన నప్పుడ కైలాస
పదవిచక్కఁగఁగల్గు ముదముతోడ
శరణుఁ జొచ్చినవారి శత్రుల కిచ్చుట
క్షత్రియ ధర్మమే జగతిలోన
గయో—

తే. భోగినాయకుఁ డుండఁడే పాట్టనిండ
 గాలిమెక్కిన మిక్కిలి గౌరవమున
 వానినుండి కాఁగలదేమి వసుధలోన
 ననిన నర్జునుఁ గనుఁగొని యబల యనియె.

272

సీ. అనలంబు చేరువ వనజంబు నిల్చునే
 హరిచెంత నిల్చునే కరివరంబు?
 గరుడుని చెంగట నురగంబు నిల్చునే?
 తిమిరంబు నిల్చునే ద్యునుచి యొద్ద?
 గోత్రంబు నిల్చునే కులిశంబు పెట్టునఁ
 గాకంబు నిల్చునే కేకపజ్జ?
 బడబానలంబగదుఁ బోధోధి యింక దే?
 యావులు నిల్చునే వ్యాఘ్రముకడ

తే. నెదుటిబలమును నీబల పెఱుఁగకపె
 యింతచలమును బూనితి విచ్చిగఁముని
 రుక్మిణీపతి నీవును రూఢిమణయ
 నేకమై ధరనెల్లను నేలు మలమి.

273

వ. అనిన విని సునాసీరసూనులడఁ గించిత్కృపంబున మురారి
 సహోదరిం గాంచి యిట్లనియె.

274

తే. తమ్మిచూలియఁ జేజేలు తగిలినడువఁ
 గొండరాచూలి చెనిమిది కుధరపైరి
 యిచటకేతేర భయమగది యియగఁముని
 వట్టియడియాస నీకేల నలమి పిమ్ము

275

తే. చాలు నీరాయభారంబు సరసమాయెఁ
బెక్కుసుద్దులు చాలింపు ప్రేలకిపుడు
పొమ్మనీమాట వినుటకుఁ బొసఁగడింక
ననినఁ గవ్వడి వీక్షించి యబల యనియె.

276

ప. వినుము మహానుభావా! సర్వంబు నీకు విన్నవించితి,
కోపం బుపశమింపుము. సర్వజ్ఞుండవు నీ వెఱుంగని నీతి
యుం గలదె మీరును కృష్ణుండు నిరువురు నరనారాయ
ణులరు భూభారంబు మాన్ప నవతరించినారు. దుష్టనిగ్రహ
శిష్టపరిపాలనంబునకుం గర్తలు. కృష్ణుండు నీచనియెడి
భేదంబు లేదు. ఈదుష్టవర్తనుం డైనగయుండు హరి కెగ్గు
చేయుటకాదె నింతయయ్యె. మహానుభావా! యనిన నతి
వనవలోకించి మందస్థిత సుందరవదనారవిందుం డగుచు
నింద్రజుం డి ట్లనియె.

277

మ. హిమగోత్రాత్తజ వల్లభుండుహరితో నేతెంచి వారిర్వురా
యమరానీకము తోడఁగూడి బలదైత్యధ్వంసి తావచ్చినకా
సమరోర్వికా వెనుదీసి పోదురుసుమీ చంద్రాస్య! యీ
మాటకుం, బ్రమథాధీశుఁడుసాక్షి మాధవునకుఁ బట్టియ
గంధర్వునిన్.

278

ప. అనిన విని దేవకీతనయ తన ప్రాణవల్లభుని పాదంబులకు
నమస్కరించి పోయివచ్చెద జగద్గురుం డైనశ్రీకృష్ణున
కేమని విన్నవెందు నానతిమ్మనిన వాస్తోష్పతి నందనుం డి
ట్లనియె.

279

తే. విన్నవింపుము మనవిని వివరముగను
 గయునిఁ గరుణారసంబునఁ గావ్రమనియు
 దనదుప్రాపున నున్నాము పనములోన
 ననియు శ్రీకృష్ణునకుఁ దెల్పు మబ్జవదన! 230

వ. తదనంతరంబ సుభద్ర పతి యనుజ్ఞవడసి బంగారుపల్లకి
 నెక్కి సఖీజనంబులు గొల్పి వెన్నుని కడకేగి హరిపదకమ
 లంబులకు మ్రొక్కి ముకుళితకరకమల ఘ్రై యిట్లని
 స్తుతించె. 231

ధృతివిలోచనము. నలినలోచన! నారదసన్నత!
 జలజభూసుత ! శక్రసురార్చిత !
 కలుషసంహర ! ఖండితదానన !
 బలవిభేధన! పాలన! కేశవ ! 232

వ. అని స్తుతియించి. 233

ఉ. వారిజనాభ! నీవనుప వాసవనందనుఁ డున్న చోటికిఁ
 జేరి హిమాద్రిధైర్యునకుఁ జెప్పితిబుద్ధులు పక్కరీతులకా
 భూరిదయాభి! యాఘనుని బుద్ధికి నేవిధినెంచిచూడ నీ
 ధారణిబాండుసూనులకు దాపునుండయు నీవెకాహరి!

ఆ. ప్రాణమైననిత్తుఁ బద్మాక్షునకు నేడు
 గయుని నియ్యనేను గ్రమముదప్పి
 యనుచు ప్రతినచేసి యచలత నున్నాఁడు
 చలముగల్గి యతఁడు చక్రవాస్త ! 235

తే. అతనికీర్తియు నీకీర్తి యరసిచూడ
 నతనిప్రతినయె చెల్లింపు మనఘచరిత

యతఁడు నీముద్దు మఱదెకా యంబుజాక్ష!
పట్టిపాలార్పఁ దగునయ్య పరమపురుష!

286

సీ. నీదయారసముచే నీలకంఠునిచేతఁ
బాళుపతము దెచ్చెఁ బరమపురుష!
నీకృపాదృష్టిచే నిఖిలలోకములందు
జయము చే కొనెనయ్య చక్రహస్త!
నీమహామహిమను భూమిశ్వరుల చేతఁ
గప్పముల్ గైకొనెఁ గమలనాభ!
నీత్రాణచేతనే నిర్జరేంద్రునివనం
బగ్గి కాహుతిఁజేసె నంబుజాక్ష!

తే. కమలగంధర్వు లనుగెల్పె సదయహృదయ!
చిత్రరథుగెల్పె శుభ్రాంశు మిత్రనేత్ర!
భూరిశస్తాస్త్ర కుశలుండు భవనపంద్య
యింద్రసుతుఁడు సామాన్యుడే! యిందిరేశ!

287

సీ. పార్థుండు శస్తాస్త్ర పాణియై నిల్చిన
బ్రహ్మాదిసురలకు భయముపుట్టుఁ
గదనభూమిని సున్న గడగడ వణకుచు
శరణని వచ్చును శత్రుసమితి
యెదిరించి వచ్చిన మదమణిఁగించును
గరుడగంధర్వాది ఘనులనై న
శివుని మెప్పించెను సిద్ధసాధ్యుల నెల్ల
నవలీలగెల్పె క్షణాంతరమున

తే. యాదవులగెల్చి ననుఁగొనె మోదమలర
 బలము ధైర్యంబు శౌర్యంబు పౌరుషంబు
 సత్యశీలంబు స్థైర్యంబు సాహసంబు
 చెల్లునతనికి నీనుండి శేషశయన! 288

క. ధారణిలో నద్దునుఁడను
 భూరుహమును బెంచినావు భూమిని విలస
 త్కారుణ్యామృతరసమున
 నారాయణ! తునిమివై వ న్యాయమెదానిన్ ? 289

వ. అనిన సహోదరింజూచి హరి యి ట్లనియె, 290

తే. చాలునోయమ్మ! నీపతి సాహసంబ
 దెంతసెప్పెద విక్కడ వింతగాను
 నయభయమ్ముల నొకకొన్ని యగ్గలించి
 ధవుని ప్రతినయ చెల్లింపఁ దలఁచినావు. 291

ఆ. మగలమీఁదఁజ్రేమ మగువల కెల్లను
 గలిగియుండు నిజము కల్లగాదు
 తల్లిదండ్రీ యన్న దమ్ముల మీఁదను
 మెండుకూర్చి లేదు మెలఁతలకును. 292

సీ. నినుఁజూచి తాళితి నెనరున నిందాఁక
 నీచక్రధారచే నింద్రతనయు
 తలఁద్రుంచివైతు నీధరణీతలంబునఁ
 బావకునకు నెంత పరఁగఁదృణము?

బడబాసలమునకుఁ బ్రాలేయ కణమెంత?

కులిశాయుధునకును గుధరమెంత?

కంతీరవమునకు గంధేభ మదియెంత?

గౌరీశు దృష్టికిఁ గాముఁడెంత?

తే. తనప్రతినియెంత తానెంత? తనదుశౌర్య

సాహసములెంత? బలమది దలఁపనెంత?

నాకుఁ దనకును రణమగు నలిననేత్ర.

చింతనీకేల శుద్ధాంత సీమకరుగు.

293

వ. అనిన సుభద్ర సఖిజనంబులతో నంతఃపురికరిగై దదనంత
రంబ.

294

తే. సత్యసంధుండు ధీరుండు సాహసుండు
నియమపాలన సుగుణుండు నిర్మలుండు
పుణ్యచరితుండు సద్బంధు పోషకుండు
నైనసాత్యకి హరిఁగని యనియె నపుడు.

295

క. ఓయదువంశోత్తమ నా

రాయణ వైకుంఠవాస రవిశశినయనా

న్యాయైకపాల విజయుని

న్యాయమె తెగఁజూడమీకు నపకీర్తి సుమీ.

296

సీ. పద్మాక్ష వినవయ్య పాండుకుమారులు

నెనరైన బంధులు మనకువారు

వారలలోపల వాసవాత్తజు నీవు

పెంచితి మిక్కిలి ప్రేమమలర

మేనత్త తనయుండు మేనమఱుదియు
 మనసుభద్రకుఁబతి యనఘ బలుండు
 గౌరీశు మించెను గార్తుక విద్యచేఁ
 గలహంబు భావ్యమే కదిసి యిపుడు

ఆ. చంపరాని పగను సాధింపగా రాదు
 నీకుఁ దెలియనట్టి నీతిగలదె
 యతఁడు మూర్ఖుడైననాతని ప్రతినను
 దీర్పుమనిన ననియె దివిజనుతుండు. 297

మ. సమరోల్లాసుండు శత్రుసంహరుండు భాస్వచ్ఛాసశస్తాస్త్రుం
 డుఁ, బ్రమథాధీశుండు మెచ్చఁబోరు ఘనుఁడుఁ బాశోధి
 గంభీరుండుఁ, విమలాంభోధి సుధాంసుహారయశుంఁ
 వీరాహినాగారి యా, యమరేంద్రాత్మజు గెల్వలేరు
 త్రిదశేంద్రాదుల్ మఱిఁ వచ్చినన్. 298

తే. ఇంతవాడని యెఱుగుదు నింద్రసుతుని
 నేడు ప్రతినయు విడుచుట నీతికాదు
 పార్థుననిగెల్చి గంధర్వుఁ బట్టితెత్తు
 నఖిలయాదవులను గూర్పు మతిరయమున. 299

క. అని కృష్ణుఁ డానతిచ్చిన
 విని సాత్యకి పై నికులను వీరులనెల్లఁ
 గనుఁగొని వారలకెల్లను
 వనజోదరుఁ డాడినట్టి వచనము పేర్చిన్. 300

వ. అప్పు డెఱింగింప నయ్యదువృష్టిభోజాంధకవీరవరులు సాశ,
 తోమర, భిండివాల, పట్టిస, గదా, కుంత, పరిఘ, కణాయ,

చక్ర, ముద్గర, కంపణ, శూల, ధనుర్విశిఖ, పరశు, ఖడ్గ,
కరవాల, ముసలాదిభద్రాయుధపాణులైనదువ గంధసింధు
రంబులు, మరు ద్వేగసమానహయసముదయంబులు,
ఘనరథబృందంబులతోగూడి లెక్కకు మిక్కుటం బైన
మహాయోధవరులు యుద్ధసన్నద్ధులై యుండిరని చెప్పిన.

క. హరిపదనేవాసక్తులు

పరమమునులు సూతుఁజూచి బహుమోదముతోఁ

బరికింపఁగ నెట్లయ్యెను

తరువాతి కథావిధులను దడయక చెప్పుమా.

302

ఉ. నరసింహఁచ్యుత కృష్ణకేశవహరీ నారాయణానంత భా
సురనీలాంబుద చారుగాత్రసుగుణా శుభ్రాంశుకోటిప్రభా
యరివిండాక్ష సురాధినాథ వినుతా యక్షిణశౌర్యోన్నతా
స్థిరకారుణ్యపయోనిధి శుభకరా శ్రీగారుడా ధీశ్వరా.

క. సలిత సారసుధాకర

సలిధరశ్యామగాత్ర సారసనేత్రా

నలినభవ సన్నతయహా

విళగిరి వరమందిరేశ భీమస్తుత్యా.

304

తోటకవృత్తము. కమలారమణీనుత కంసహరా!

యమరార్చిత పాదయుగాద్రిధరా!

విమలాంబుజలోచన విశ్వపతీ!

సమరాహత దానవ చక్రధరా.

305

మాలిని. సరసిజదళనేత్రా సామజస్తోత్రపాత్రా

నిరుపమహరమిత్రా నీరదస్తోమగాత్రా

సరమ్మగవరరూపా నాగరాజై కతల్పా
వరగరుడగిరిశా వారిజాస్త ప్రకాశా.

306

గద్య. ఇది శ్రీమదహోబలేశ్వర కరుణాకటాక్షవీక్షణ ప్రవర్ధ
మానవైభవ తిష్ఠనమంత్రితనూభవ సరససాహిత్య రామ
నామాత్యప్రణీతం బైనకృష్ణార్జునసంవాదం బనునామాం
తరంబుగల గయోపాఖ్యానం బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ
బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు.

గ యో పా ఖ్యా న ము

ద్వితీయాశ్వాసము.

కామినీమనోహర !

శ్రీకంఠసతీసుతాఖ్య ! శ్రితజనపోషా !

రాకేందు తరణిలోచన !

శ్రీకరనరసింహశైల ! శ్రీనరసింహ !

1

వ. అవధరింపుము శౌన కాదిమహామునీంద్రులకు సూతుండు
పరమహర్షసమేతుం డై చెప్పె నట్లు కృష్ణార్జునులయుద్ధ
సమయంబున.

2

సీ. నిరుపమతపనీయ నిర్మితభవనముల్

తోయధిగంభీర భేయములును

జై వాత్సకామల చారుసౌధంబులు

మగరాల నమరిన మండపములు

సకలసంపదలతో సుతుష్టులైయున్న

సజ్జనగృహమేధి సుఖములును

ద్విజరాజరాజన్య వివిధవై శోభితముల్

మఱియు నాలవజాతి మనుజతలియు

11

తే. గంధసీఁధురగణములు గంధవాహ
జవసమేతమహావాజి సముదయములు
కాంచనస్యందనములును గలిగియొప్పు
హస్తినాపురవైభవం బవనిలోన.

3

క. ఆనగరమేలు ధీరుఁడు
భూనాయక శేఖరుండు పుణ్యంఁడును
జ్ఞానియు ధృతరాష్ట్రాఖ్యుఁడు
భానుప్రభుఁ డగుచు వెలయు బంధురకీర్తిన్.

4

వ. ఆరాజశేఖరుం డొక్కనాఁడు సకలభూషణాలంకృతుం డై
కాంచనరత్నఖచితసింహాసనాసీనుం డై ప్రమోదచిత్తుం
డగుచుఁ గృపద్రోణాచార్యభీష్మాదిసభాసభులును, దుర్యోధ
ధనాదికుమారవర్గంబును వీరభటసమూహంబులునుగోల్వఁ
గొలుపున్న సమయంబున.

5

సీ. ఘనసారశరదిందు కమనీయుఁడుకాంతి
దిక్కుల నెల్లను బిక్కటిల్ల
రహివుట్ట సప్తస్వరములరాల్ గరగించు
మహతయు దనచేత నమరుచుండ
నిర్జరవాహినీ నీరముల్ నించిన
జలపాత్రకరమునఁ జేరఁగుచుండ
నష్టాక్షరీమంత్ర మాత్మలో నెన్నుచు
నక్షమాలిక కేల నమరుచుండ

తే. సత్యవచనుండు మునివంశచక్రవర్తి
నలినసంభవసూనుండు నారదుండు

చేదలుమార్గాన కలహాభోజనుడువచ్చె
రాజశేఖరుఁ డగుధృతరాష్ట్రకడకు.

6.

వ. ఇట్లు వచ్చిన నారదమునీంద్రునకు సవినయంబుగా విధ్యుక్త
ప్రకారంబున నాసనార్హుడులొసంగ సుఖాసీనుం డై
యష్టహాముని విచిత్రవీర్యాత్మజున కిట్లనియె.

7.

సీ. ఏరాజునకుఁగల రిట్టి తనూభవు
లసహాయశూరులు నమితబలులు
ఏరాజునకుఁగల వెన్న శక్యముగాని
సమరవీరభటాది సముదయములు
ఏరాజునకుఁగల రీమంత్రిసామంతు
లమరగురుసమాను లధికయశులు
ఏరాజునకుఁగల రీధనురాచార్య
రాధేయ భీష్మాది రథికవరులు

తే. వినుము కౌరవరాజేంద్ర విమలచరిత
ముఖ్యవిభవంబు చేకొంటి మోదమలర
నేడు నేత్రోత్సవం బయ్యె నృపవరేణ్య
సరసగుణధామ ధృతరాష్ట్ర సార్వభౌమ.

8.

తే. వినుము ధృతరాష్ట్ర రాజేంద్ర విమలచరిత
పాండుపుత్రుల గయునికై భండనమునఁ
గూల్చి యాదవసేనలఁ గూర్చె శౌరి
యిద్దిమాన్పంగ శక్యమే యేరికైన.

9.

వ. అనిన సురమునికి ధృతరాష్ట్ర ధరారమణుం డిట్లనియె. 10.

- క. శ్రీకృష్ణ ధనంజయులకుఁ
బ్రాకటముగ భేదమెట్లు ప్రాప్తంబయ్యెన్
ఈకార్యమెల్లనిజముగ
నాకు నెఱింగింపు విందు నారదమానీ. 11
- వ. అనిన నారదమునీంద్రుం డిట్లనియె. 12
- ఉ. సారసనాభుఁడల్లి గయుఁ జంపెద నంనుఁ బ్రతిజ్ఞ చేసినన్
భూరిభయాతురుండగుచు భూవర వచ్చిను ప్రసూతనిం
జేరి భయంబుఁ బాపి నృపశేఖర కాపు ముకున్దఁగొచినన్
ధారణిఁగృష్ణజిష్ణులకుఁ దద్వయువైరము గల్గినేడన్. 13
- క. కాపున మీరు సహాయము
పోవలయు ధనంజయునకు భూరిబలంబుల
వేవేగగూర్చి పనుపుము
భూవర యనిచెప్పిమాని పుంగవుఁ డరిగెన్. 14
- వ. అంత విచిత్రవీర్యాత్మజుం డమ్మునినూటల కరుకంపి
భీష్మాదియోధాగ్రేసరుల వేర్వేఱు బలిపించి యిట్లనియె.
- సీ. సురముని నూటలు చోద్యమై యున్నవి
వింటిరే మీరెల్ల నిశదముగను
వసుదేవ సుతునకు వాసవాత్మజునకుఁ
గలహంబు గలిగెను దలఁపనరుదు
అనవుడు భృతరాష్ట్రుఁ గనుఁగొని మందాకి
నీసుతుఁ డప్పడు నేర్పుతోడ
నరనాథ మృషగాదు నారదువాక్యంబు
సందియం బేటికి సచ్చరిత్ర

తే. అది నిజంబని యెన్నుమా మదిని భూప
దైవయత్నంబు దప్పనే థాతకై నఁ
గాన మీరు సహాయంబు గాఁ జనఁదగు
శ్వేతవాహనునకు వేగ భూతలేశ. 16

తే. చిత్రవాహనుచేతికిఁ జిక్కియున్న
యపుడె గంధర్వవరుగెల్చి యాహవమున
నీకుమారుని విడిపించె నిముసమునను
వారు నీకును బగవారుగారు సుమ్ము. 17

వ. కాపున నర్జునునకు సహాయంబు గావలయునని భీష్మాదులు
ధృతరాష్ట్రనుహీశునకుం జెప్పిన నతండును సమ్మోద
చిత్తుండై యాపగాతనయాదియోధాగ్రేసరులకు దుర్యో
ధనాదిపుత్రశతంబునకు నెలవిచ్చిన తదనంతరంబ. 18

సీ. మీసముల్ వ్రేళ్లన మెల్లన దీటుచు
నయమొప్పు జిటునవ్వు నన్నినేడు
తలఁచిన పనులెల్ల తనుదానె ఫలియించె
నెదురు నా కెవ్వరు వెదకిచూడఁ
బాండవేయులు నేను బరంగంగ నొక్కటై
యచ్యుతు నణఁగింతు నాహవమున
గూల్పెదఁ బిమ్మటఁ గుంతితనూజుల
నటమీఁదఁ గొనియెద నవనియెల్ల

తే. శంక యొక్కింతయును లేక శాశ్వతముగ
నుర్వినేలెద ననిమది నూహచేసి

ద్రోణభీష్మాది యోధుల తోడఁగూడి
యాసుయోధులఁడాస్థాన మపుడు వెడలె.

19

వ. మఱియు భీష్మద్రోణకృపాచార్యునియోధాగ్రసములును,
గర్జశకునులును, సహోదరులును, మగధ, మళేచూళ,
బర్బర, కురు, కళింగ, త్రిగర్త, కొంకణ, చింకట, కోసల,
కరూళ, శూరసేన, సుధేష్ఠ, సాశ్వ, యవన, యుగంధ
రాంధ్ర, సౌరాష్ట్ర, పాండ్య, పుళింద, చోళ, చిది,
మరాట, మహారాష్ట్ర, గౌ, లొంగ, మగ, కర్నాట,
దాశార్ణ, ద్రవిడ, విదర్భ, విజేవా, నిరాట, కరహాట,
చోళబాహ్లిక, బహుదాన, కిరాతక, కేకయా, వంతికా,
కుంతల, ఘూర్జర, కేరళ, కాంభోజ, గాంధార, కాశ్మీ
రాదులగు ఛపున్న దేశాధీశ్వరులును దోడనడున కాహళ
శంఖాదిరవంబులు బిట్టు మ్రోయుచుండ వేసెండపురంబు
వెడలె నంత.

20

సీ. చిలుక తెక్కలచాయ గలిగిన యశ్వముల్

సకలాస్త్రవరవస్త్ర సంఘములును

గంధవాహశన ఘనపతాకంబును

గల్గినమహనీయ కనకరథము

సారథిదెచ్చిన సరవితోడుత నెక్కి

ప్రథమాద్రిపైనున్న భానుఁ డనఁగఁ

దమ్ములు కోదండ ధారులై వేడుకఁ

దనవెనువెంటను దగిలి రాఁగ

తే. ద్రోణ గాంగేయ ముఖ్యులుఁ దోడనడువ
సమరవిజయుండు నత్యంత సాహసుండు
రమణజేరెను ద్వైతవనమునువేగ
రాజరాజగు ధృతరాష్ట్రరాజసుతుఁడు. 21

క. రారాజు వచ్చెనని దమ
వారలు విన్నపమునేయ వడిధర్మజుఁడు
మారుతియున్ మాద్రేయులుఁ
గౌరవపతి కెదురుచనిరి గౌరవమలరన్. 22

తే. పాండవాగ్రజు శ్రీపాదపద్మములకు
వందనముచేసె ధృతరాష్ట్రనందనుండు
ధర్మతనయుండు రారాజు పేర్నితోడ
కౌఁగిటనుజేర్చె సంతోష కలితుఁ డగుచు. 23

వ. తక్కినపాండవులందఱుఁ దమతమ తారతమ్యంబు లెఱింగి
వందనాలింగనముల సలిపి రప్పడు. 24

క. సుర నిమ్న గాత్త జునకున్
గురునకు ధర్మజుఁడుమ్రొక్కి కురుపతితోడన్
వరసింహాసనములపైఁ
బరువడిఁ గూర్చుండిరపుడు ప్రమదంబలరన్. 25

వ. గురుకృపాశ్వాత్థామ భీష్మధృతరాష్ట్రానుజులును భీమార్జున
నకుల సహదేవులును సకలదేశాధీశ్వరులంగూడి వాస్తో
ష్పతిచందంబున వెలుంగుచుఁ గుంతీకుమారాగ్రణి గాం
ధారి సుతాగ్రణి కిట్లనియె. 26

- క. ధృతరాష్ట్రః నతనిసతికిని
సతతము బ్రాహ్మణులక చ్చః సజ్జనతతికా
శ్రితులకు బాంధవకోటికి
నతిశయ సంతోష మేకచా మానధనా ! 27
- క. అని ధర్మతనయుఁ డాడినఁ
విని యాదుర్యోధనుండు వివచనముతోడఁ
జనపతి మొదలుగ నందఱు
మనవారికి శుభమె సుష్టు మనుజాధీశా ! 28
- వ. అనిన గాంధారేయునకు శమనతనయుం డి ట్లనియె. 29
- క. ఉన్నార మీవనమున మ
హోన్నతి నాపదలులేక సుయభుజశక్తిఁ
అన్నా ! యేమనిచెప్పదు
వెన్నుడు మామీఁదనలిగె విపరీతముగాన్. 30
- చ. అడవులపాలుగాఁజనిరి యచ్చటమాధవుఁ డల్లె వారిపై
గొడవిదియేల మాకనక గొబ్బునవచ్చితి వీవె యీడకుం
బుడమిని గల్లుభూపతుల భూరిబలాధ్యుల ద్రోణభీష్ములం
దడయక వెంటఁబెట్టుకొని తద్దయువేడుక నోసుకొనా !
- ఉ. ధారణి గోత్రసంభవులు తద్దయుఁ దేజము గల్గియుండినఁ
టరువలేక చూచి మది నూరకకుందుచునుందు రెప్పడుఁ
జేరువ నీటిలోఁబడినఁ జేయునొసంగెడి వారికై వడిఁ
ధీరతవచ్చినావు కులదీపకసద్గుణ భూరిభూషణా. 32
- క. బలహీనుల మైనామని
తలఁపకమది గరుణనూని తద్దయుభీష్టా

దులబలిమితోడఁ గూడియె

కులశేఖర! వచ్చినావు గురుభుజశక్తిన్.

33

క. ఆపదపుట్టినవేళను

బ్రాహ్మకులై వచ్చువారు బంధువులరయన్
నీపాటివాఁడు గలఁడా!

యేపట్టున వెదకిజూడ నిలలోనెల్లన్.

34

క. అని ధర్మతనయుఁ డాడిన

విని యాదుర్యోధనుండు వినయముతోడన్
జననాథాగ్రణి! యాపద

విని యూరకయుండ నేను వెట్టినెచెవుమా.

35

క. మా కొక యాపదపుట్టినఁ

బ్రాకటముగ మీఁదిగాఁగ భావ్యముదలఁపన్
మీకును మేమటువలెనే

చేకొనివచ్చితిమితోడు క్షీతితలనాథా.

36

వ. అని యిట్లు ధర్మజదుర్యోధనులు పలుతెఱంగుల
లాపంబు లాడుచుండి రంత నక్కడ.

నిష్ఠా
37

క. జలదనిభాంగుండు నీరజ

దళనేత్రుండు శ్రీరమణుఁ డుదారుండు తపనో

జ్వలతేజుండగు కృష్ణుండు

దళములఁగూర్చుకొనివేగ తాఁ దరలుటయున్.

38

తే. పవనవేగంబు చే మించి పరగుచున్న

శై బ్యసుగ్రీవమేఘపుష్పకవలాహ

కము లనెడు ఘోటకంబుల నమరితనరు

జాతరూపరథంబెక్కె జక్రధరుండు.

39

తే. రామసాత్యకు లిటునటు రమణరాగ
 సుతులు ప్రద్యుమ్నపుష్కరుల్ సొరిదినడు
 సకలశస్త్రాస్త్రములుపూని చక్రధరుడు
 కదలెబలములతోఁగూడి కదనమునకు.

40

కై వారగద్యః:-“జయజయ దేవకీగర్భసుధాద్ధి సంపూర్ణసుధా
 కరా! జయజయ యశోదానందరత్నాకరా! జయజయ
 యదువృష్ణికులసార్వభౌమా! జయజయ చ్వారకాపుర
 నివాసా! జయజయ బ్రహ్మాండ్రాసి సమస్తసుకముని
 పూజిత చరణారవింద! జయజయ కుటిలదైత్యపుట
 భేద మహీరుహ వైశ్వానరా! జయజయ సమవోర్విజిత
 శాత్రవ! జయజయ దేవదేవ! జయభక్తజనకలుషాబ్ధిబడ
 బానల! జయజయ కలుషసంహారకా! జయజయ సర్వలోక
 నాయకా! జయజయదానవగర్వాపహరా! జయజయ
 రుక్మిణీమనఃప్రియ! జయజయ కృషావిధేయా! జయజయ
 మన్తఘోర్భవాధార! జయజయనంత భాస్కరసంకాశా!
 జయజయదుష్టనిశాచర మనోభయంకర! జయజయ సకల
 దిగంతవిశ్రాంత యశోభార! జయజయ రుక్మిణీసత్యభామా
 మనః కంజాతమిత్ర! జయజయ అఖిలాండకోటి బ్రహ్మాండ
 నాయకా! జయజయ వేణుగానవినోద! జయజయ విధా
 రమణీమనోహర! జయజయ గంధవాహశనవైరిపతాకా!
 జయజయ గోవర్ధనోద్ధారక! జయజయ గోపికావల్లభా!
 జయజయ భుజంగరాజశయనా! జయజయ చామోయణీ
 సన్నతా! జయజయ కపటనాటకసూత్రధారా! జయజయ
 వసుదేవదేవకీకుమరా! జయజయవిజయభవ ! దిగ్విజయ

భవ!" అని యిట్లు వందిమాగదబృందంబు లుభయపార్శ్వం
బులజయజయనినాదంబులతో బిరుదగద్యపద్యంబులు వక్తా
ణింప, ముఖ్యాతపత్రంబులు చెలంగ, దిగ్గజంబులు వడవడ
వణంక, కులాచలంబులు బంతులకై వడినల్లలాడ, నిశా
కరార్కబింబంబులు గతులుదప్ప, నుడుసమూహంబులు
డుల్ల నయ్యవసరంబున మదవారణ బృంహితంబులు, హయ
హేషారవంబులు, రథనేమిధ్వనులు, ఘనంబులగు భట
చరణోద్భూత రేణుపుంజంబులు మిన్నుగప్ప ధనుర్బాణాది
నాదంబులు దిశలునిండ, భీమాట్టహాసంబులు కురుబలం
బుల గుండెలవియఁ బటహభేరిమృదంగశంఖ కాహళతూర్య
రవంబులు ప్రతిధ్వనులీయ ననికి యదునాయకుండు కురు
బలంబులపై నడిచె నప్పుడు ముందఱిమత్తమాతంగంబులు,
వానిపిరుందహయంబులు, వానివెనుక రథంబులు నుభయ
పార్శ్వంబుల వీరభటసమూహంబులు సింహనాదంబులు
నేయుచు నడిచిన.

41

తే. గంధగజహయరథభట ఘట్టనముల
నెగయు ధరణీపరాగంబు నిఖిలదిశల
భానుబింబంబుఁ గప్పె నంబరముతోడఁ
గర్దమంబయ్యెఁమిన్నేరు కలిసియపుడు.

42

ప. తనంతరంబ పుండరీకాక్షుండును యదువృష్టిభోజాం
ధకమహావరులు కదనోత్సాహులై మహాయుధంబుల
ధరియించి తోడనడువ గజరథారూఢులై నబలభద్ర
సాత్యకులును ప్రద్యుమ్నాది కుమారవర్గంబు నగణిత

ధైర్య హేమాచలోపమాన వీరభటులునుగొల్వ దైవత
వనంబునకు వచ్చె నప్పుడు. 43

క. హరి పాంచజన్యమూదిన
శరధులుఘూర్ణిలై భువనజాలములెల్లం
దిరగెక నభమును ద్రెళ్లె
ధరణీధరములువడంకె చారలురాలెన్. 44

ఆ. శమనజుండు పాంచజన్యనాదము విని
యనికెదరలివచ్చె నచ్యుతుండు
కదనమునకు లెండు గ్రక్కునమీ రింక
ననుచుజెప్పె గౌరవాధిపునకు. 45

ఆ. అంతకన్నమునుపె యతిబలాధికు లైన
గురుని భీష్మ గర్జ గురుసుతులను
జూచిపలికె ధర్మసూనుండు కృష్ణుండు
కయ్యమునకువచ్చె గదసి యపుడు. 46

ఆ. ధర్మనందనుండు తమ్ముల గనుంగొని
కయ్యమునకువచ్చె గంసవైరి
కయ్యమునకు మీరు గ్రక్కునలెండని
యనిన యన్నమాట కలరియపుడు. 47

సీ. పాకారియిచ్చిన భాస్వత్కిరీటంబు
చెలుపుమీరంగ నౌ దలధరించి
యీశానుఁ డిచ్చిన పాశుపతాస్త్రంబు
ముదముతోడుతఁ గరముననుగూర్చి
జ్వలనునిచేఁగొన్న చారుగాండీవంబు
బాహుదండంబునఁ బరగఁజేర్చి

దేవేంద్రుఁ డిచ్చిన దేవదత్తంబును
హస్తాగ్రతలమున నమరఁజేర్చి

ఆ. మఱియును గపిరాజ మంజులధ్వజమును
ధవళఘోటకములు దనరగల్గి
బాణవిఠతిచేతఁ బరువడి శోభిల్లు
రథమునెక్కె విబుధరాజ సుతుఁడు.

48

క. హరిచే నాపదనొందక
దురమున విజయంబుగల్గి దోర్బలశక్తి
మరలుమని ధౌమ్యుఁ డింద్రజ
సరగున దీవించె నధిక సత్వాధ్యుం డై.

49

వ. ఆనమయంబున.

50

క. గడగడవడఁకుచుఁ బెదవులు
దడుపుచు వెలవెల్లబాటి ధరణీస్థలిపైఁ
బడియున్న గయునిఁ జేకొని
జడియకుమని వెన్నుజఱచి శక్రజుఁ డంతన్.

51

తే. గయుని తూచీరమునఁజేర్చి కౌతుకమున
ధైర్యనిర్జరగిరి యనఁ దనరుచుండె
నార్తజనరక్షణోపాయుఁ డద్భుతుండె
యనుచు వినువీధి నమరులు వినుతిసేయ.

52

క. అప్పడు పాంచాలునిసుత
తప్పక యావిజయుఁజూచి ధైర్యమున ననె
గప్పకొనె విష్ణునై న్యము
లిప్పడు నల్లెడలనేల యీనినభంగిన్.

53

క. కొంగునఁగట్టిన రత్నము

ముంగిటఁ జేకొన్నధనము ముదమలరంగాఁ
దంగేటి జున్ను మనకా
యంగజ జనకుండతండె యరియైనచ్చెన్.

54

సీ. గ్రహగతిచాలక గహనభూములయందుఁ
దిరుగుచునున్నాము దిక్కు లేక

కూరలుకూడుగాఁ గుడుచుచునుండఁగా

రారాని యాపద ప్రాప్తమయ్యె

ధార్తరాష్ట్రులచేత దారుణకృతముల్

తప్పెఁగగా యని తలఁచియపుడు

మనపాలివిధియును మన కిట్లు చేసెను

దప్పింపఁ దరమానె ధాతృకై న

తే. దంతిపతివరదునకు గంధర్వునిచ్చి

యమితశుభములనందుమా యమరరాజ

తనయ! నీవెఱుంగని నీతి ధరణిగలదె

యనిన ద్రౌపదిఁ గనుఁగొని యర్జునుండు.

55

సీ. భూరిసేనలతోడఁ బుండరీకాక్షుండు

కదిసిసన్నద్ధుడై కదలివచ్చె

నీవేళగంధర్వు నిచ్చుట యుచితంబె

వెఱచియిచ్చెననరె వీరవరులు

శరణువొచ్చినవారి శత్రులకిచ్చిన

పాపాత్ముఁజూడరు ప్రాజ్ఞులెచట

వెఱపు నీ కేలొకొ వెన్నునిసేనల

హతముచేసెద భీషణాస్త్రములను

తే. వట్టిమాట లింకేటికి వదల గయుని
హరుడు దిక్పతులిచ్చిన వరశరములు
నాకుఁ గల్గుట యెఱుంగవే నలిననేత్ర
జయముచేకొని యిటువత్తు సమృదమున. 56

వ. అని యిట్లు పాంచాలినొడంబఱచి తదనంతరంబున. 57

క. శమనజ మారుత నందను
లమరపతిసుతుండు కవలు నతిమోదమునన్
సమరోన్ముఖులై కదలిరి
విమలకనక రథములెక్కి వేవేగమునన్. 58

క. గురుడును గురుసుతుండును వెసఁ
గురుపతి ధర్మాత్ముజులును గురువీరులతో
పరువడిగ నపుడు నడచిరి
ధరణీశులు తమ్ముఁగూడి తరలినడువఁగన్. 59

తే. శమనజుఁ డనంత విజయంబు శ్వసనసుతుండు
పాండ్రకము చేవద త్తంబు ఫల్గునుండు
ఘనసుఘోషంబు మణిపుష్పకంబు కవలు
చెలఁగి పూరించిరి మురారిసేన గలఁగ. 60

వ. అప్పుడు దారకుండు దైత్యారింజూచి పాండునందనులు
ఘోరాటవిం జరియించుచు నిడుమలంబడుచున్నవారు
వారలకు నీరథగజవాజినికరంబు లెక్కిడి వని యడిగినఁ
బుండరీకాక్షుం డిట్లనియె. గయుని నిమిత్తంబున మనకు
నర్జునునకుఁ గయ్యంబుగలుగుటెఱింగి నారదమునీంద్రుండు
వేదండపురంబునకుంజని యీవృత్తాంతంబంతయు ధృత

రాష్ట్రున కెఱింగించి ఫల్గునునకు సహాయంబు గావలయు
ననిన దుర్యోధనుండు సంతోషభరితస్వాంతుం డగుచు
నర్జునునకు సహాయంబుగాఁబోయి కృష్ణాదియాదవుల
నిర్జించి కుంతీసుతులం బరిమార్చి రాజ్యంబంతయు నేక
చ్ఛత్రంబుగా నేలేడ ననుచుఁ దలంచి ద్రోణాచార్యాది
యోధులను సమస్తదేశాధీశ్వరులను గూర్చుకొని కుంతి
మానసుండై వచ్చినాడు. పాండవు లని తెలియనేరరు, ఈ
వచ్చిన మహాయోధులం జెప్పెద నాకర్ణింపుము. 61

సీ. కాంచననిర్మిత కమనీయకలశాంక

ఘనకేతనమువాఁడు కలశజంఘ

పంచాస్యలాంగూల భాస్వత్పతాకంబు

వాఁడు ద్రోణాచార్య వరసుతుండు

భర్తగోవుషకాంతి నిగ్దలభాసుర

వరతేజుఁ డైనట్టివాఁడు కృపుఁడు

లలితాబ్జసత్ప్రకల్పకవతాకావిహ

రంబువాఁ డెన్న భర్తతనయుండు

తే. పవనసుతకేతనమువాఁడు ఫల్గునుండు

పరుషవిషధరాంకమువాఁడు కురువిభుండు

తాలకేతుండు భీష్ముండు తలఁపవీరు

భూరియుద్ధవిశారదుల్ వీరవరులు. 62

క. ఈశ్వర వర జనితుండా

యశ్వత్థామనుజయింప హరునకు వశమా !

శాశ్వత సద్గుణుఁడును స

ప్రాశ్వప్రతిమానతేజుఁ డాహవభూమిన్. 63

క. వీరుడు ద్రోణసమానుడు
భూరివిశారదుడు బలుడు పురహరునైనా
బోరజయింప సమర్థుడు
ధారణి గృపు నెన్నదరమె ధాతకునైనన్. 64

తే. సకలశస్త్రాస్త్రనిపుణుండు సాహసుండు
సమరవిజయుండు సత్కులసంభవుండు
అతనితోబోర శక్యమే హరునకైన
గౌరవులకెల్లను గురుండు కలశజుండు. 65

ఉ. ఇనజుడు దివ్యతేజుడు దిగీశసురేంద్రులు వచ్చిపోరిరే
ననిమొనగెల్పువీరుడు మహారణశూరుడు బాహువీర్యు
డా, యినసమతేజుడు గువలయేశ సుకీర్తివిశాలు
డెన్నఁగా, ఘనభుజు డీతఁడేవినము కర్ణుడు దానగుణ
ప్రపూర్ణుడున్. 66

తే. వినుము సంగర శూరుండు వీరవరుడు
ఘనగదాయుద్ధకుశలుండు కౌరవేంద్రు
డతనితోబోర శక్యమే యవనిపులకు
యోధవరులందు మేటి సుయోధనుండు. 67

తే. సమరవిజయుండు భీముండు సాహసుడగు
నతఁడు నెఱియోధవీరుడౌ నస్త్రగురుడు
సత్యవచనుండు సుజ్ఞానచక్రవర్తి
ప్రళయకాలంపు హరుబోలు బ్రథమమునను. 68

వ. అని యిట్లు కృష్ణుండు దారుకునకుం జెప్పి పాంచజన్యంబు
పూరించిన బాండవులు తమతమ శంఖంబులొత్తిన సకల

దిశలుపగిలె, వార్ధులు ఘూర్ణిలై, నుడుగణంబుకాలె, సర్వ
మహీమండలిగంపించె, పర్వతంబులల్లాడె, ఆసమయంబున
నుభయదళంబులు విరసంబులొడుచు వెడబొబ్బలిడుచు
నార్పుచు అట్టహాసంబు నేనుచు యుద్ధసన్నద్ధులై వడిం
గవిసి కాల్బలంబుకాల్బలంబుచు, రథంబులురథంబులను,
తురంగంబులుతురంగంబులను, గజంబులుగజంబులను
దాకి ద్వంద్వయద్ధంబు నేయ నప్పుడెగిసిన భరణిపరాగంబు
తపనబింబంబుఁ గప్పి యన్యోన్యఘోతజనితరక్త క్షిక్తంబై
యడంగు నప్పుడు.

(69)

శ. వీరభటులు రాహుత్తులు

వారణముల మైకినచ్చు వరబలనంతుల

బోచన రథికులరథికులు

ధారణి కంపింస నుభయదళములుఁ బోరెన్.

70

క. ఒక్కొక్క వీరవంతుని

పెక్కండ్రును జుట్టుముట్టి బెట్టుగఁ భరణి

సుక్కంగ మొత్తవైవఁగ

నక్క జముగ దొమ్మిజగడ మధికముగాఁగన్.

71

సీ. వెనుకైన శత్రుల దునిమివై చెడివారు

దొలంగక విమతులఁ దునుమువారు

పగతుల శిరములు పగులఁగొట్టిడివారు

మొనసినవైరుల మోదువారు

నిలిచినిరోధుల నిగ్రహించెడివారు

తివిరి యహితులను ద్రెంచువారు

కడఁగి ప్రత్యర్థులఁ గలయఁద్రుంచెడివారు
గదగొని రౌతులఁ గలఁచువారు

తే. నగుచు యాదవకౌరవు లతిరయమునఁ
గదిసి యత్యంతముగ్గులై కదనమునను
ధీరులై పోరి రప్పుడు దిగులులేక
విస్తయం బంది చూచిరి విబుధవరులు.

72

వ. ఆసమయంబున.

73

ఉ. కురుపతికర్ణుఁడుకౌగ్రుపుడు కుంభభవాత్త భవుండు నుగ్గులై
మురహరుసేనవైఁగదిసి ముప్పిరివోవ శరంబు లేయఁగా
నురములుగాడిపాటగను నొయ్యన నిల్వఁగ లేక భీతిచే
వరుసనుబాటిపోయి యదువల్లభుమ్రొలను నిల్చిరందలున్.

వ. అపుడు మురాంతకుండు యదునై న్యంబుల నిలుమని
నిలువరించి సేనాసమేతుఁడై బలభద్రసాత్యకులతోడ రథం
బురవడించి కురునై న్యంబులం జుట్టుకొని.

74

సీ. రథములఖండించి రథికులఁ బరిమార్చి
సారథులను బట్టి సంహరించి
గజముల నిర్జించి ఘనహస్తీపులఁగూల్చి
వెక్కండ్రుయోధుల పీచమణచి
హయముల మడియించి యారౌతులనుగూల్చి
యెదురొడ్డు భటులను మదమడంచి
గుంపులుగాఁగూడి తెంపుతోడుతవచ్చు
కాల్బలంబులను జీకాకు చేయు

తే. శౌరిగని హతశేషులు చాలబెగడి
కాలునిలువక నురికి యక్కొరవేంద్రు
కడకుఁజనిఁజూచివారల కరుణచేత
నాదరణమునఁ గురువతి యనికి నడచె.

75

క. కురురాజన్యునిఁబాయక
గురుసుత గాంగేయ కర్ణ మంభజములులుక
శరబాణాసనధరులై
దురమునకుం జనిరి యధికబోధ్యులశక్తన్.

76

ఉ. శౌరవరాజశేఖరుఁడు కంసనిభేదముఁజూచి యుగ్రుఁడై
దారుణశస్త్రజాలములఁ దర్దయువక్షము గావనోసినకా
సారసనాభుఁ డల్లిశనశౌర్జమునంపిన వాడిసాపులకా
బోరున నొవ్వనేసెఁ గురుభూపతి నాతని నేనలన్ని . 77

సీ. విబుధ నవీజుండు విపులంబకంబులఁ
గుంభజతనయుండు గురుశరములఁ
గలశజుండుకెరలి ఘనసాయకంబుల
శరచాపచయముల శక్తికృపుఁడు
దినమణిసూసుండు దివ్యబాణంబులఁ
బెక్కిండ్లుయోధులు దనుములుకుల
భూపాలకశ్రేణి భూరిమార్గణముల
నిసితాంబకంబుల నిఖిలభటులు

తే. కృష్ణమీఁదను చెలరేగి కినిసియపుడు
స్వాతిగతుఁ డైనశుక్రుని భాతినస్త్ర

శస్త్రశర్వంబు గురియింప చక్రధరుడు
ముక్కలుగఁజేసె మార్గణపుంజములను. 78

వ. తదనంతరంబ. 79

ఉ. ఘోరశరంబు లేసెవడి గోపకులాగ్రణిమీఁద మెండుగా
ధీరుఁడు నాగకేతనుఁడు తెంపుగ నంగములందు నేసినకా
బోరుననెత్తురొల్కంగను బూవులగుత్తులతోడనొప్పునా
బూరుగరీతినొప్పె యదుపుంగవుఁడప్పడు ధారణీస్థలిన్.

సీ. నాగకేతనుజూచి నలినాథుఁ డుగ్రుండై
భూరిమార్గణముచేఁ బూనిపలికెఁ
బొట్టకొవ్వుననీవె పోరికినేతెంచి
కలపఁజూచెదునన్నుఁ జెలఁగియిపుడు
యొనరఁబట్టినయంత యులికిచచ్చెదవీవు
నీపారుషంబెంత నేడుచూడ
సిగ్గిలలేదు నీవగైవల్వదుడుంగు
వదలకున్నను నేడు ప్రథనభూమి

తే. యీశరంబున ద్రుంతును నీశిరంబు
ననిన భృతరాష్ట్రతనయుండు నాగ్రహమునఁ
బ్రశయకాలార్కచింబంబుపగిదినుండి
కనులనిప్పులురాలంగ ననియె నపుడు. 81

క. భూపతివి గావు మాతో
గోపాలక పోరనీవు గురుశరముల నీ
యేవణఁగించెద నన విని
శ్రీపతి యయ్యదనకోప చిత్తుం డగుచున్. 82

క. కడువేగంబునఁ గృష్ణుఁడు
దడయక కురుపతినిరథము తత్సారథినిఁ
బడనేసె ఘోరశరములఁ
బుడమిఁ విందానువింద భూపతు లంతన్. 33

క. రారాజు తమ్ములునువడి
థారణి గంపింపవచ్చి దైత్యస్పృహ
భూరిశరంబులఁ గప్పిన
నారాయణుఁ డపుడువాని నలినతచేసెన్. 34

తే. మఱియు వారల రథముల హులుకింప
సారథులఁ గేతనంబుల సమరధూమ
గడఁగి పడవేసె నప్పుఁ డాకంసహరుఁడు
విశిఖముల నిర్జరావళుల్ విసుతినేయ. 35

ఉ. సారసబాంధవాత్మజుఁడు సాత్యకిగ్రాస్తమునవిహరించుగా
ఘోరమహాస్త్రజాలములఁ గొంకకనేసె నాతఁ డింద్రుడై
వారిజమిత్రడింభకుని పక్షమువాడిశిరఃకుగ్రాసెన్
బోరుననెత్తురుల్ గురియ భూస్థలివ్రాలఁగనేని భీమన్. 36

క. తెలివొంది మిత్రసూసుఁడు
చలమున సాత్యకినిదాఁక జడియక నతఁడా
జలబావు పుత్రు పక్షము
బలుసాయకములనున్రచ్చె బాహళక్రిన్. 37

తే. తరిమి సాత్యకిచేతి యస్త్రములువిల్లు
దునియలుగనేసె ఘనమైన తూపుచేత

నతఁడు వేటొకవిల్లంచి యర్కసుతుని
భీషణశరంబులను నేసె బిట్టుగాను. 88

వ. ఇవ్వింధబున నాయుర్వరు నుభయనేనలంగల దండిమగ
లును నధిక సంరంభంబున సిద్ధచారణగంధర్వాదులు
చూచి పొగడుచుండఁ బోరు సమయంబున. 98

క. దనుజారి శార్ఙ్గమెక్కిడి
ఘనశరసంఘములమిగులఁ గడుఁగోషముతో
వినువీధిసురలు పొగడఁగ
నినతనయునిగూల్చినప్పు డిలబలశక్తిన్. 90

క. నందకుమారుని బలముల
నందుంగాత్రంబులందు నతిరోషముతో
మందాకినీతనూజుఁడు
చిందరలై పోవ నేసె శితభల్లములన్. 91

తే. ఆపగాసూనుఁడు నిశాచరారియురము
శరవితతి నేయ రుధిరంబు సందడింప
నతఁడు మోదుగు పూచిన యందమునను
చూడఁగానొప్పె నిర్జరుల్ చోద్యమంద. 92

క. హరికోపంబున శంతన
ధరణీరమణాంగభవునిఁ దత్సారధిని
దురగము వరరథమునువెస
శరశతమునఁబడఁగ నేసె సంగరభూమిన్. 93

ఉ. శరగురుసూనుఁ డచ్యుతుని సారధిని జతురాంబకంబు
లఁ, అరదము పంచబాణముల నశ్వములఁ బదియాటు

తూపులఁ, ఇరువదియమ్ములఁ ద్విజను లేశపతాకము వేయ
నన్నిటిఁ, బొరిఁబొడిచేసె మాధవుఁడు భూరిమహాగ్ర
శీలీముఖంబులన్. 94

ఆ. ద్రోణసుతుఁడుకెరలి దొడ్డనారసముల
వెంటనేయగల్పె వెన్నునురము
దానికలిగిమిగుల దారుణాకృతితోడ
ద్రాణిమీఁదఁగడఁగి దానవారి. 95

క. అరదంబు దునిమిసారథి
బరిమార్చియు హరులగూల్చి బలుకేతనమున్
విటచి తనమీఁదఁ గవిసిన
కురుబలములఁ గీటణించి గురుసుతుఁడరిమెన్. 96

క. విరభుఁడయి ద్రోణపుత్రుఁడు
మణియొకరథ మెక్కినిశిత మాన్దణములచే
హరి బలరాముని సాత్యకి
సురములు భేదింపనేసె సురుభుజశక్తిన్. 97

క. గురుసుతుఁ డేసిన సునిశిత
శరజాలము లెక్కగొనక సమరావనిలో
హరి గురుసుతు నొకశరమున
సరథముతోఁ దొలఁగనేసె సక్రోధుం డై. 98

తే రథముపోయిన వేటొక్క రథమునెక్కి
గురుకుమారకుఁ డుగ్రుండైఁ గోపవీరు
తురగరథకేతనంబుల సురుశరముల
చేతఁ గప్పిననుగ్రుండై శ్రీధరుండు. 99

- క. ఆశరముల సన్నిఁటివే
యాశుగపంచకముచేత నతిరోషముచేఁ
గేశవుడుం దుత్తునియలు
చేసితఱిమె గురుకుమారు నేనలనెల్లన్. 100
- వ. తదనంతరంబ. 101
- క. గురు కృపు లశ్వత్థామ య
మరరాజతనూభవుండు మారుతసుతుఁడున్
గరవాలాద్యాయుధములఁ
గరములఁ గీలించియపుడు కదిసిరి హరివై. 102
- క. సారథి నైదుశరంబుల
నాటునుహోగ్రాస్త్రములను హయములశిరముల్
భూరిశరంబుల హరివై
ధీరతనాచార్యుఁడేసె దివిజులు వొగడన్. 103
- వ. మఱియు ధనురాచార్యుండును దత్సుతుండును భీమాఝను
లును జలంబున బలభద్రసాత్యకుల యదుబలంబుల తురం
గంబుల గప్పకొని ఒక్కొక్కనిమీన నెడలేక బలుబాణం
బుల నించిన భయభ్రాంతు లయి చిత్రపటంబులచందంబునఁ
జేష్ఠులు డక్కియున్న సమయంబున. 104
- ఆ. ద్రోణుమీననొక్క దొడ్డనారసమును
సాయకత్రయమున స్వందనంబు
తురగములనుసూతు శిరమును బడనేసె
బాణపంచకమున దానవారి. 105

తే. శస్త్రగురుఁడు మహాగ్రుఁడై శౌరిమీఁద
నస్త్రవర్షంబు గురియింప నచ్యుతుండు
వానినన్నిటి ఖండించి వసుధపై ని
మూన్చునొండగఁజేసెను మురహరుండు. 106

వ. అప్పడు. 107

క. హరిఁజూచి భీమసేనుఁడు
కరమున గదఁ బూనినచ్చి ఘనరౌద్రమునకొ
మురహరు తేరును శరమును
ధరపైఁ దుత్తుమురుజేసె దర్పంబలరన్. 108

తే. రథవిహీనుడై వేటొక రథమునెక్కి
రాక్షసాఁగతి కీచకాఁగతిఁజూచి
యుగ్రకోపియై శక్తిఁజే నురమునాట
నేయస్రకృకయుండె నవ్వాయుజుండు. 109

వ. ఇట్లు కదలకయున్న వృకోదరుం జూచి హరి యిట్లనియె.

క. తిండికి మిక్కిలి ఘనుడవు
భండనమున గొరపుగావు బ్రాహ్మణయిండ్లకొ
బండెడు కూడెత్తుక తిని
కండలు పెంచుకొని బ్రతుకు కదలుముభీమా! 111

క. మండలనాథులయిండ్లకొ
వండుచు నీవుండకిపుడు వరయోధువలె
దండిమెఱసి వచ్చితి నీ
భండనమిది యేలనీకుఁ బావనిచెపుమా! 112

- క. అని యిట్లు కృష్ణుఁ డాడిన
విని యాపవనాత్మజుండు వెన్నునితోడం
యనలములో ఘృత మిడుగతి
మనమెఱియగ మండిపలికె మాధవుతోడన్. 113
- క. నాపిడికిటిపోటున నీ
యేపణఁగించెదను నిల్వ మిశుఁడు నీకున్
బ్రాపకుడయి యిటవచ్చిన
గోపాలక పోవనియ్య గురుభుజశక్తిన్. 114
- వ. అని వృకోదరుండు దండహ్యమానమానసుండై ప్రళయ
కాలాగ్ని రుద్రనివోలె మండిపడుచు నిక్షిప్తగదాధరుం
డగుచుఁ గమలాక్షురథంబు మీఁదికిం లంఘించి యాతని
వక్షంబు బెట్టుగఁ దనముష్టిచేఁ బొడువ దానికిం జలింపక
మాధవుండు భీమునియురంబుం బెడిదంబగుశక్తిచేవేయ
నతఁడు భిన్నవత్తుండై స్రుక్మి నిలువనోడి రథంబు డిగ్గి
పోవం గాళులాడకయున్న సమయంబున రామసాత్యకులు
సింహనాదంబులు నేయుచు వచ్చి భీమసేనునిపైఁ గవిసి
నిశితశరంబులఁ బ్రయోగింప వానినన్నిటి నొక మహోగ్ర
భల్లంబునం దునిమి సాత్యకి శిరంబుఁ దన గదచే మోదిన
నతండు మూర్ఛితుం డై భూమిపై వ్రాలె నంత నచ్యుతా
గ్రజుండు భీముని శిరంబుఁబట్టి పెనంగిన బవనతనయుండు
వడిం దప్పించుకొని నీలాంబరు నుర్రుబునడచి యావలం
జని యాదవులం బట్టుకొన్న బెబ్బులింగని పోవు తేల్లవలె
యాదవులు మాధవు మరుగుఁజొచ్చిరి. అప్పుడు కృపా

శ్వత్థామార్జనులును భీమునకుఁ దోడ్చై చండకాండ
జాలంబులు మాధవరామసాత్యకులమీదఁ బ్రయోగించి
యాదవభటుల నొక్కొక్కని మేన నిండాదుగా వాడి
శరంబుల నించి రథికులంద్రుంచి రథంబుల విఱచి, యేచి
నడచిన పుండరీకాక్షుండు ప్రళయకాలానలోపమానుం
డగుచు.

115

తే. గురుని నాలుగుశరములఁ గూలనేసె
గృపునిపంచశరంబులఁ గీటణంచె
గురుతనూజుని నొక్కటఁ గూలనేసె
సరసిజాక్షుండు భీషణ సాహసమున.

116

ఆ గాడ్పుకొడుకుకెరలి కామచాలునితేరు
విఱచి సూతుమోది వీతితతులఁ
దోలి వానిశరము తునియలుగాఁజేసి
గదను బొడిచె హరిని ముదముతోడ.

117

క. రాముండు పటురోషంబున
భీముని వక్షంబుదాకి బెట్టుగ గదచేఁ
దామసమందఁగవేసిన
నామారుత సుతుండుదెలిసి యతిమత్సరుఁ డై.

118

సీ. కోపించి గోత్రంబుఁ గొనివచ్చి భీముండు
హరిపై నవేసిన హలధరుండు
వజ్రబాణముచేత వ్రయ్యలుగా నేయ
బహురోషయుక్తుఁ డై పవనసుతుండు

భూజముల్ వెకలించి రాజులపై వేయ
శితశస్త్రములద్రుంచె నీరపాణి
గంధవాహసుతుండు ఘనశక్తివైచిన
ముత్తునియలుచేసె ముసలికరలి

తే. మఱియు నీరీతి నిద్దలు మచ్చరించి
యిలకు లంఘించి మిక్కిలి యేపుమించి
గజముగజమును దాఁకెడి కరణిదోఁప
భూరిసాహసములతోడఁ బోరిరపుడు.

119

వ. ఆ సమయంబున.

120

క. మనమున మారుత సూనుండు
తనసుతుమదిలోనఁ దలఁపఁ దద్దయువేడ్కన్
దనుజభటానీకముతోఁ
జనుదెంచె ఘటోత్కచుండు జనకునికడకున్.

121

వ. వచ్చి పాండుతనూజులకు నమస్కరించి ముకుళితకరకమ
లుండై యేనిమిత్తంబున నన్నుం దలఁచితిరి నేఁజేయవలయు
కార్యంబేమని యడిగిన ధర్మజుండు కృష్ణార్జునులకు
గయునివలనఁ గలిగిన కలహంబు తెఱంగంతయు నెఱిం
గించి నీవు బలంబులతోడఁ బుండరీకాత్ముని సేనల సంగరం
బునం జయించి రమ్మనిన నొడంబడి రణోన్ముఖుండై తన
బలంబులం గూర్చుకొని వెక్కుమాయలచేత యదువృష్టి
భోజాంధక ప్రముఖయోధులం దలఁపడి తద్దళంబుల విద
ళించుచు గంధసింధుర హయములఁ గూల్చుచు బెట్టుగాఁ
బోరాడఁ దొడంగె.

122

సీ. గాఢాంధకారంబు కల్పించెనప్పుడు
 మెండుగా దిశలెల్ల నిండుకొనఁగ
 శైలముల్ వెకలించి చలమునపై నేసి
 యంబుదంబులరీతి నార్చుమిగులఁ
 బిడుగులచందాన ఫెళఫెళ మ్రోయుచు
 బ్రహ్మాండభాండముల్ పగిలిపోవ
 వెన్నునిసేనల వెన్నంటి బెట్టుగా
 నందఱఁ గూల్చెనా యలఘుబలుఁడు

ఆ. గొల్లవానికేలకో గద కయ్యంబు
 చల్ల పాలు నెయ్యి చాలనమ్మి
 ఆలకదుపునేలి యార్జించు ధనమెల్లఁ
 బార్ధిపులకు నిచ్చి బ్రతుకవలయు.

123

వ. అనిన నిర్జర వైరింజూచి మురసంహరుండు తన దివ్యా
 స్త్రంబుల వింటం బూనినప్పుడే ఖండించి యా దనుజా
 ధీశుండు మహీజంబొండు మాధవునైవై వ దాని భూమిపై
 బాణంబుల దొర్ల నేసి మాధవుండు దర్పంబున మించిన. 127

ఉ. కోపమునకా ఘటొత్కచుండు కోయనియార్చి మహీధరం
 బునా, గోపకుమారు మీఁదఁబడఁ గొబ్బునవైచిన దాని
 నప్పుడే, శ్రీపతివజ్రబాణమున శీఘ్రమె ద్రుంపఁగనంతదాన
 వుం, డేవున సాలవృక్షమున నేసెను మాధవురొమ్ము నొ
 వ్వఁగన్.

124

ఉ. ఏనిన నప్పుడచ్యుతుఁ డహీనరుపకా దనుజేశుపాదముకా
 వాసిదొలంగ భూస్థలిని వ్రాలఁగనేసె శిలీముఖంబులకా

రోసిసురారియాహరిని రోప్పుచునచ్చి యురంబుదాకినన్
గేశ్రవుడుద్ధతిన్ గనలి కీచకవై రితనూజుఁ దన్నినన్. 125

చ. దనుజుఁడు రాక్షసాంతకుని దర్పమణుఁచెద నంచునుగ్రుండై
కనుఁగవనిప్పుకల్గురియుఁ గాఁదగనచ్యుతు దాకిధీరతన్
దునియలుచేసిస్యందనముఁ పోలెనుసారథి ఘోటకంబులన్
వనరుహపత్రలోచనుఁ డవారితచండమహాగ్రహోపియై. 126

మ. కర్ణముల్ మస్తకముల్ ముఖంబుగళమున్ గర్జంబులున్నా
సలున్, జరణంబుల్ వదనాళిఁబెన్నురములున్ జానుల్
భుజాపీఠికల్, మురసంహారుఁడు నజ్జనజ్జగదన్ మోఁదెన్
మహాశ్రోధియై, పటచెన్ రాక్షసమూకనల్లడలకున్ బ్రాణాళి
వైనాశచేన్. 127

వ. అప్పుడు హరింజూచి సమీరసూనపుత్రుం డుగ్రాకారుండై
యిట్లనియె. 128

శా పోనీయన్ యదునాథయింకవినుమా పోకార్తుసీసేనలన్
సూనాస్త్రారి సహాయుఁడైన ననిలో శూలంబుచే నిప్పుడే
ప్రాణంబుల్ వెసఁబుచ్చుకున్నమాటి నేరక్షశ్చమూభర్తనే
రానాబాహుబలంబు చూడుమనిఘోరాకారుండై యా
ర్పుచున్. 129

క. హరిపై శూలమునేసిన
మురసంహారుండుదాని ముత్తునియలుగా
నురుశరయుగ్మముచేతను
బరువడిఖండించెవైచి బాహాశక్తిన్. 130

వ. అప్పుడు. 131

తే. అట్టహాసంబు లొగిచేసి యవనివణాక
 ఘోరబాణంబు వింటను గూర్చినిల్చి
 రాక్షసేంద్రుండు ఘనపరాక్రమముతోడఁ
 బద్ధులొచను వీక్షించి పలికె నపుడు.

132

సీ. పోనీయ నిన్ను నంభోరాశిఁజూచ్చిన
 మేదిసీధరములో మెలఁగనియ్య
 నవనీతలముక్తింద నణఁగియుండఁగనీయఁ
 బురుషసింహుండవైన బోవనియ్య
 గుఱుచబుద్ధులు పూనఁగొనసాగఁగానియ్య
 బాపడ నే నన్న బ్రదుకనియ్య
 నడవులకరిగెద నన్నను బోనియ్యఁ
 దీర్ఘయాత్రలకైన దిరుగనియ్య

తే. ఘనప్రబుద్ధుండ నన్ననుఁ గదలనీయఁ
 గలికితనమున వచ్చిన గర్వమణాతు
 నాకు సరివాడవే నీవు నరుండవెన్న
 రాక్షసులతోడి పోరేలరా? మురారి!

133

క. నరుండవు నీవౌదువు గద
 నరులను భక్షించువారు నావారుగదా!
 యెఱుంగక యూరకపోరెను
 జరగుఫలంజేమిసీకు సంగరమేల!

134

వ. అని యివ్విధంబునం బలుకుచు నానరాంతకుం డత్తున్నత
 మహీధరంబులు గానవాంతకు పైనేయ నతండు వాని
 నన్నింటినిఁ దునుకలుగావింప నిలింపవైరి యచ్చటి భూరు

హంబులెల్ల సమసినంజూచి గిరులు పెరిగించి యగ్గిరిధక్కు
వై వ మురహండు వజ్రబాణంబున వానినెల్ల పొడిచిన
నరభోజనుండు శరచాపధరుం డై యి ట్లనియె. 135

సీ. జంభారి చేనున్న దంభోలికన్నను
నాయస్త్ర మెక్కుడు నలిననాభ
పార్వతీరమణుని భాలాగ్ని కంటెచు
నధికంబు నాబాణ మంబుజాక్ష
కాలాంతకునిచేతి కాలనండముకన్న
ఘనము నాకాండంబు కమలనయన
పరమేష్ఠి చేనుండు బ్రహ్మాస్త్రమునకన్న
నాశర మెక్కుడు నాగశయన

తే. అనుచు గోపించి దైత్యుడా హరియురంబు
నొవ్వనేసిన దివిజారి యొడలినిండ
వాడితూపుల నిగుడింప వాడుగినిసి
చాపమున సాయకమునుంచి శౌరి జూచి. 136

సీ సురలంజూచినరీతి జూడకు రాక్షసే
శ్వరులము వికచాబ్జసత్రనేత్ర!
దావానలములోన తొలకొని శలభంబు
వడెడుకై వడి నీవు వచ్చితిప్పు
డీబాణవహ్ని చే నిలమిండు నిరుగూల్తు
గర్వంబు నీకేల కడకుదొలగు
చలవృత్తి నిలిచిన శరములం బడమై తు
నాతతశక్తి నేడవనిలోన

తే. అనుచుఁ గ్రూరశరంజేయ నచ్యుతుండు
దాని నవలీల నణగించి చారుణాంబ
కమునువై నేసి వేగమ కంసవైరి
యపుడు పడవై చె నాతని నవనిమీద. 137

క. ఘోరాకారుడు క్రూరుఁడు
మారుతిసూనుండు భూమి మడిసినయపుడే
ధారణి గిరు లహిహర్షము
వారణములునెల్ల వణకె నరభాగమునన్. 138

తే. కవలు ప్రద్యుమ్న పుష్కరుల్ కదిసియపుడు
చండచాపావళులతోడ దండిమెఱసి
యవని గంపింపఁబోరిరి యద్రియద్రి
తాఁకుగతి వెన్నదీయక ధైర్యమూని. 139

క. ఘనరోషంబున మాద్రీ
తనయులు చటులొంబకములు తళతళమెఱయన్
వనజాక్ష సుతుల నేసిరి
చనుమొనలును గాడిపఱచి జగతింగ్రచ్చెన్. 140

వ. ఆ సమయంబున. 141

సీ. ప్రద్యుమ్న పుష్కరుల్ బహురోషయుక్తులై
బాణాసనంబుల బాణతతులఁ
జేర్చి కవలమీదఁ జెలరేఁగివైచిన
వారును నవియొక్క వరశరమున
తునుకలుగాఁజేసి దోర్బలశక్తిచే
నలినాయతాక్షు తనయులమీద

నిశితాంబకంబులు నిండాఁగఁగ వైవ
నవియెల్ల నణచిరి యాక్షణంబె

తే. మఱియు రథముల దిగిచచ్చి మచ్చరమునఁ
గదిసితనువులు శిరములు గదలనడచి
హరిసుతులు నేలఁబడనీడ్చి రణచిపట్టి
రొమ్మపై నెక్కి శరముల గ్రుమ్మిరపుడు.

142

క. తాలాంకుడు శ్రీపతియును
బాలురకడ్డంబువచ్చి వడివడి మాద్రీ
బాలుర శరముల ముంచిన
నాలో బలరామునేసి రతిదర్పితులై.

143

వ. అంత.

144 .

తే. ప్రళయకాలాంతకునిరీతిఁ బరిధవిల్లి
యచ్యుతాగ్రజుఁడల్లియా యస్త్రతతుల
దునియలుగ నేసె ఘనమైన తూపుచేత
మాద్రీతనయులపైఁబడి మచ్చరమున.

145

క. కరికరి హరిహరి గిరిగిరి
పారిఁబారి పోరాడురీతి భుజబలశక్తిం
దఱచుగ రాముఁడు మాద్రీ
వరతనయులుఁ బోరఁజూచి వాయుజుఁడలుకన్.

146

క. చిచ్చునకు గాలితోడై
నచ్చినగతి ధనువుఁబూని పటుతరశక్తిం
మచ్చరమెడఁ బెనఁగొన వి
వ్వచ్చుని యగ్రజుఁడువచ్చె వసుమతివణకన్.

147

సీ. కాలాంతకునిరీతిఁ గరమర్థిఁ బెంపొంది
 మారుతతనయుఁడు మచ్చరించి
 కామపాలునిమీఁద గచిసిఘోటకముల
 సారథిశిరమును సమయఁజేయ
 రోహిణీతనయుండు రోషంబు రెట్టింప
 గంధవాహత్తజు గదలనీక
 హలమునస్యందన హయములఁ బరిమార్చ
 విరథులై యిర్వురు ధరణిమీఁద

తే. నిలిచియీత్రంబు లుప్పొంగ జలముఁబెంచి
 గట్టుగట్టును దాఁకెడు కరణిదోచ
 భూరుహంబులపెకలించి మోదిమోది
 యలఘుబలుడెంచి బాహువు లప్పలించి.

148

చ. పటుతరరోషజాలమునఁ బావనికాలుని నీలనుగ్రుఁజై
 చటులగదాధరుండగుచుఁ జక్రధరాగ్రజుదాఁచి సూవలం
 దటుకుననేగియుద్ధవిడి దానవభంజను సేనలన్నియున్
 ఇటునటుఁబోవనీకగద నేపణఁగించెను ధీరచిత్తుఁడై.

149

వ. అప్పుడు.

150

క. గజములు మృగవతిఁ గనుఁగొని
 యజములు వృక రాజుఁగాంచి యదరినరీతిం
 బ్రజభీమసేనుఁ గనుఁగొని
 నిజపురిమార్గంబుఁబట్టె నిలువక భీతిన్.

151

క. పోనీక భీమసేనుఁడు
 దానవరిపుబలమునెల్ల దారుణలీలన్

- మానక పోరగ వెనఁ బవ
మానతనూభవునిగాంచి మల్లడిగొనుచున్. 152
- తే. వీని ననిగెల్వఁగా లేఁడు వెన్నుఁడైనఁ
జేరిచెనకంగ వెఱచును జిష్టువైనఁ
జూడనోపఁడు తలయెత్తి శూలియైన
నెందుఁబోయినఁ బోనీయఁ డింకమనల. 153
- వ. అనుచు భీమనేనుంగాంచి. 154
- క. ప్రాణంబులతోడ జగ
త్ప్రాణకుమారక! మహానుభావస్తుత గీ
ర్వాణ దయాపర భీరు
త్రాపరాయణుఁడవత్తుఁ దగఁబ్రోవు మిలన్. 155
- వ. ఇవ్విధంబున యాదవవీరులు వృకోదరుగదాఘాతంబు
నకు నిలువనోపక భయభ్రాంతులై మెఱిలిడుచున్న సమ
యంబున బలభద్రుండు వారలభయంబు నివారించి. 156
- క. బలిమి బలరాముఁ డప్పడు
చలమున పవనాత్మజన్తు చావఁగ ననిలో
హలమునఁ దలపై మోఁదిన
గళవళపడి మూర్ఛనొంది గ్రక్కునమరలన్. 157
- ఆ. తెలిసి యంతలోనె చలము దీపింపంగఁ
గామపాలునిమెడ కదిసిపట్టి
పెనఁగ గంధవాహ తనయునిఁ గనుఁగొని
రోహిణీసుతుండు రోషమునను. 158
- క. గాలిసుతుని తలపగులఁగఁ
దాలాంకుఁడు ముష్టిబొడువ దానవుడలుకం

గాలునిగతి నాభీముడు

నేలంబడఁ ద్రొబ్బనతని నెమ్ములు విటుగన్. 159

వ. ఇట్లు మహాబలపరాక్రము లైనశ్చిష్టాద్భుతాగ్రజులు చంద
హ్యమానమానసులై యనుభవమాననేత్రాంచలులై
హాంకరించుచు నొడు గఱచుచు మేనులు పెంచి గుట్ట
హాసంబులునేగుచు భూనభోంతరాళంబులు నిండ శేష
దిగ్గజకూర్మంబులు చలింప నభంబులై భూతంబులు
గంపింప నిరువురుం గవిసి సాదెసారెకుం బనంగి మేరు
మందరభూధరంబులు నడిందాఁగుచందంబున నన్యోన్య
జయకాంక్షలచే కరంబులు కరంబుల పాదంబులు పాదం
బులఁ బెనుచుకొనుచు ముష్టి ఘట్టనలు నేగుచు ధరణీ
పరాగంబులు నెగయంబడుచు లేచుచు పట్టినపట్టువదలక
గజకచ్చపంబుల విధంబున పోరు సమయంబున. 160

ఉ. ధీరుఁడు సాహసుండు బలదేవుఁడు భీముఁడుఁ బోరజూచి
యా, వారిజపత్రలోచనుఁ డవారితదుర్ఘట భీముకోపియై
ఘోరశరవ్రజంబునను గూలఁగనేసె సమీరసూసుని
భూరిబలాధ్యులంగనల భూమినిగూలఁగనేసెనాటిటన్. 161

వ. అక్షణంబున హతశేషులు వేగ చని యర్జున కిట్లునిరి. 162

సీ. రారాజుచచ్చె సురనదీసుతుండీల్లె

ద్రోముండు గడఁచె గర్జుండుగూలె

బెద్దనిద్దరవోయె భీష్ముండు భీముండు

నకులదుళ్ళాసనుల్ నాశమైరి

కలశజసూనుండు కాలంబుచేసెను

గృపసహదేవులు కెడసిరనిని

సకలరాజశ్రేణి సమసెను బోరిలో
మారుతపుత్రుని మదమణంగె

తే. గజహయావళులెల్లను గంతుకొనియె
సర్వరథభటవర్గంబు సమసిపాయె
నేమిచెప్పుదు మేమిగక నింద్రతనయ!
యంబుజోదరు తీవ్రబాణాన్ని చెత.

163

వ. అని చారులువిన్నవించిన విజయుఁ డత్యంతకోపోద్దీప్తితుం
డై కృష్ణునిపైఁ గవినెనప్పుడు.

164

మ. బలభద్రాచ్యుత సాత్యకుల్తాదలుగా బాహుబలాటోపులై
బలభిత్సూనునిఁ జుట్టుముట్టుకొనిబల్ బాణంబులకావై చినకా
జలనంబందక వానినెల్లఁడునిమెం జండాంశుకాండంబులం
బలుయోధావళి గర్వముగఁగడ పెనప్పార్థుండు సక్రోధుండై.

వ. ఇవిధంబున నర్జునుండు ప్రయోగించిన బాణానలజ్వాల
లకుఁ దాళలేక యదువృష్టిభోజాంధక రామసాత్యకి
యోధవరులు దందవ్యామానమానసు లై కాలదండ
ధరాకారులై సకలాయుధంబుల ధరించి సింహనాదంబు
లెసంగం గవినిన విజయుండు హిమాచలంబుచందంబున
నిలిచినం జూచి విజృంభించి వజ్రనిభంబులగు నిశితబాణా
స్త్రంబులం గప్పిన నప్పాండురాజతనయుం డనర్థశప్రవా
హంబులైన శరంబుల నన్నింటి నొక్కొక్క ఘోరనిశితా
స్త్రంబునఁ దుత్తునియలుగాఁజేసి యదుబలంబునఁ బ్రలం
బాదిసాత్యకులమీఁద నగణితనివ్యాస్త్రంబులేసిన వార
లత్యంతభయభ్రాంతు లై నిశ్చిగి గప్పడు.

166

గయ్య—8

క. విచ్చలవిడినిలిచిరి వి

వచ్చునిశరజాలములకు వణకుచు నిలవై
విచ్చి వెన యదుబలంబులు
చెచ్చెఱఁ బాఱంగఁజూచి చిడిముడిపడుచున్.

167

క. పదపడి కృష్ణాగ్రజాఘ్ర

న్నదుండై వెనవచ్చి ప్రథన మహిలో నిను నీ
గదచేఁ గూల్చెద నర్జున
కదలక నిలు మనుచునలుక గదవడివై చెన్.

168

సీ. పావకజ్వాలలఁ బరువడినేతెంచు

గదఁజూచి కోపియై కవ్వడియట
సునిశితాస్త్రంబులఁ దునియలుగా నేనె
బహురోషయుక్తుఁడై ఫల్గునుండు
కామపాలుని తేరు ఖండించి క్రోధియై
వరశరములచేత వసుధవైచి
సారథిఁబరిమార్చి చతురంబకంబులఁ
బడనేనె తూపున సిడముండుడమి

తే. తక్కినటువంటి నేనల దారుణాస్త్ర

తతులఁజెండాడి యుద్ధతి దర్పమెనఁగఁ
బ్రళయకాలాంతకునిరీతిఁ బరిధవిల్లి
యున్నయింద్రాత్మజునిజూచి వెన్నుఁడలిగి.

169

తే. సవ్యసాచిని సూతుని సాయకమున

నొవ్వనేసిన సుగ్రుండై కవ్వడియును
పిష్టునిరథంబు విరుగఁగ విశితతుల
నేయ హరి వాని వణగించె సాయకమున.

170

వ. ఇత్యైః గున నా యిరువురు నెక్కువతక్కువలు లేక
పోరుచున్నం గాంచి సిద్ధచారణగంధర్వాదులు తమలో
తా మిట్లనిరి. 171

ఉ. ఏమని చెప్పవచ్చుభళి యీహరిపాఠులబాహువీర్యముల్
రామునిసాటివత్తురు శరస్థితివిద్యకు వీరిద్దైర్యముల్
హేమమహీధరంబునకు నెక్కువ వీరలతోడ మార్కొనం
సోమధరుండు వాసవుండు సూర్యకులోద్భవుడైన శక్తుడే!

క. వనములఁ గాల్చెడు శుచినే
యనువునఁజల్లార్పవచ్చు నతిభీమంబౌ
ఘనవాహసుతుని గృష్ణుని
ఘనకోపము మాన్పవశమె కరివరదునకున్. 173

వ. అని తలంచుచున్న యవసరంబునఁ గృష్ణుండు జిష్ణుంగదియ
నతండు. 174

తే. సూతు తీవ్రశరంబున స్తుక్కనేసి
గదిసియస్త్రము లేడింట గర్వమణఁచి
శిరముద్రుంచెను రయమున ధరణిబడఁగ
జలముఁ బెంచి మహోన్నతి శక్రసుతుండు. 175

వ. తదనంతరంబ. 176

తే. పరమపురుషుండు క్రోధియై పాఠుమీఁద
బాణవర్షంబు గురియింప ఫల్గునుండు
వానినన్నిటి దునుమాడె వాడియైన
శరము చే నర్జునునిజూచి శౌరి యనియె. 177

సీ. గరళంబు పెట్టించె గౌరవాధీశుండు
 వాయుసూనునకుఁ కపటమువలనఁ
 బాములచేతనుఁ బావనిఁ గటిపించె
 గ్రోధియై మిక్కిలీ కురువిభుండు
 లక్కయింటను విష్ణు లయముచేసెదనంచు
 నింగలమిడఁజేసె నీర్వచేతఁ
 జలమునఁ బాంచాలి సభలోన రారాజు
 కోకలు విడిపించె గుత్తితమున

తే. అట్టియాపదలెల్లను మట్టుపెట్టి
 కాచిరక్షించినాడెను గ్రమముతోడ
 నేడు నవియెల్లఁ దలఁచక నీవెయిపుడు
 కత్తిగట్టితి నామీఁదఁ గయ్యమునకు. 178

ఆ. అగ్నిలోన మిడుత భగ్నమైనట్టులుఁ
 పోరిలోననీవు పాలయనేల?
 గయునిబట్టియిచ్చి కనవోయి మామేలు
 చలమునీకుఁ దగునె శక్రతనయ! 179

వ. అనిన ఖగేంద్రధ్వజునకు వానరేంద్రధ్వజుం డిట్లనియె.

చ. పురహరమిత్ర నీలమణి భూషణ కాంచనచేల, ధీర దు
 ర్భరయసురాన్వయాపహర వారిజలోచన కామినీమనో
 హర నరకారి శ్రీయదుకులాంబుధిపూర్ణ శశాంక దేవకీ
 వరసుకుమార భక్తజనవత్సల కృష్ణ త్రిలోకసన్నతా! 181

వ. అని వినులించి.

సీ. కమలాక్ష వివవయ్య గంధర్వపతిసీకు
 నెగ్గుచేయుట నేను నెఱుంగ నిజము
 నాప్రాణములఁగాచి నన్నేలుఫల్లునా!
 నమ్మివచ్చితి నోయనాథనాథ!
 యనిన మీకృపచేత నాతని మన్నించి
 యభయం బొసంగితి ననఘచరిత!
 పగవాఁడు శరణన్నఁ బార్థివోత్తములకు
 రక్షించుట బిరుదు రమణతోడఁ

ఆ. గయ్యమునను నీకుఁ గవ్వడి భయమంది
 పట్టియిచ్చె గయుని బంతముడిగి
 యనుచు నగరెనన్ను నదనీశు లెల్లరు
 తుదను నీకుఁ దగునె! తోయజాక్ష!

183

సీ. గయుఁడు దైత్యుఁడుగాఁడు గంధర్వపతిగాని
 యతనిఁజంపఁగ నేల యంబుజాక్ష!
 అమరగంధర్వాదు లత్యంతభక్తులు
 సతతంబు నీకును జక్రహస్త!
 యెఱుంగక నీకితఁ డెగ్గొనరించిన
 ఖండింపఁబాడియే కమలనాథ!
 ప్రాణభయంబున పాటివచ్చినవాని
 నిగ్రహింపఁదగునె! నీరజాక్ష!

తే. అతని నిష్ఠివనంబప్పు డా సమీర
 వశతదోయిటిలోఁబడ వాని నీవు
 సమయచూచుట యిదియెంత సాహసంబు
 కరుణతో గయుఁగావుము పరమపురుష!

184

సీ. రాజీవదళనేత్ర రవికోటి సమతేజ
 సకలలోకాధీశ సదయహృదయ
 గజరాజరక్షక కమలా మనోహర
 యమరేంద్ర సన్నత యమితశౌర్య
 నీప్రాపుచేతనే నెమ్మది నుంటిమి
 పాండుభూపాలుని పదములాన
 నీతోడ పోరఁగ నేనెంతవాడను
 నీమేలు మఱువము నీరజాక్ష

తే. మనవి వినవయ్య యదునాథ మధువిరోధి
 మచ్చరంజేల గయుమీఁడ మదనజనక
 వానిరక్షించి నాకీర్తి వసుధయందు
 వెలయఁజేయుము శ్రీకృష్ణ విమలచరిత ! 185

వ. అనిన వాసవసూనునకు వసుదేవసూనుం డి ట్లనియె. 186

క. ఈనేర్పును నీవినయము
 నీనయగారంపుఁబల్కు లీబూటకముల్
 మానుము గయునీయిక నినుఁ
 బోనియ్యం బాండుతనయ పోకార్తుఁజుమీ ! 187

క. చుట్టమ వని చూడను నిఁకఁ
 జట్టలువా పెదనునిన్ను శరజాలములక
 ఇట్టట్టు పోవనియ్యను
 గట్టితనం బద్ధిచూతుఁ గయ్యములోనన్. 188

ప. అనిన వాసవాత్తజుండు క్రోధియై యప్పుడు. 189

సీ. గంధేభతుండముల్ ఖండించి ధరణిపైఁ
 గూల్చెను రథములఁ గోపమునను
 భటసమూహంబు లట్టిటులు పోనీయక
 కూలఁగా నేసెను గుంతములను
 దురగసంఘంబులఁ దునియలుగాఁజేసె
 ఘనయోధవరుల చీకాకుపటచె
 మొత్తమై యాదవ మూకలేతెంచిన
 నందఱ నణఁగించె నాక్షణంబ

తే. ప్రళయకాలాగ్ని వడుపునఁ బ్రజ్వరిల్లి
 చండకాండగణంబులఁ జక్రధరుని
 సేనసమయంగఁ జేసెను జెలఁగిచెలఁగి
 శక్రసూనుండు మిక్కిలి చలముపుని.

190

సీ. పదియాటుతూపులఁ బద్మనేత్రాగ్రజు
 నిరువదియమ్ముల మరుని గురుని
 సాయకవింశతి సాంబాభిధేయుని
 బంచబాణుని బాణ పంచకమున
 భాసురాస్త్రంబున భాసుబద్ధాహ్వయు
 భాసాఖ్యు నవతారబాణములను
 ఇరువదియమ్ములఁ బరువడిఁ గృతవర్త
 ననిరుద్ధుని బదాటు ఘనశరముల

తే. ముప్పదింటను శ్రుతదేవుఁ బుష్కరాహ్వ
 సాయక త్రితయమ్మున సాత్యకినిని
 నణఁచితక్కిన సైన్యనాయకులఁదఱిమి
 వేయ హరిశ్చంద్రుని విజయుఁజూచి.

191

ఆ. జంభభేదిసుతుఁడు సన్నాహాగాస్త్రంబు
 గాండివమునఁబూని దండినేయ
 శౌరియొకఁడు దక్క శార్ఙ్గిదిశములెల్ల
 మూర్ఘచెందిపడియె భూమియందు.

192

క. నరుచేతి విల్లుబాణము
 మురహారుడొక శరముచేతి ముస్తానియలుగా
 ధరఁబడ నేసినఁ బార్థుఁడు
 మఱియొకవింటనుశరంబు మాధవునేసెన్.

193

క. మురహారుఁ డప్పుడు శ్వాఙ్గము
 సరగున నెక్కించి భీమసాయకములచే
 నరుసురము గాడనేసినఁ
 బొరిపారిగాఁ జేసెవాని భూగిశరములన్.

194

ఆ. సవ్యసాచియేచి సక్రోధచిత్తుఁడై
 కంసవైరిమేన ఘనశరముల
 నాటనేయవాని నలినలిగాఁజేసె
 గోపికావిభుండు కోపమునను.

195

సీ. హరియంధకారాస్త్ర మష్టసునివై నేసె
 నతఁడేసె సూర్యుడై విశరంబు
 జక్రాయుధుండేసె సర్పబాణంబును
 గవ్వడివై చెను గరుడశరముఁ
 బర్వతఫల్లంబు పద్మాక్షుఁ డేసెను
 గులికాయుధంబేసె గుంతికొడుగు

వహ్నిమార్గణమేసే వసు దేవసూనుండు
వరుణాశుగంజేసే నరుండు మఱియు

ఆ. మేఘబాణ మపుడు మేఘవర్ణం జేసే
ననిలబాణమేసే నర్జునుండు
శౌరియు సురరాజ చక్రంబునేసిన
విశిఖమునను దునిమె వేగమునను.

196

తే. చక్రహస్తుండు భీకర శక్తిఁబూని
సురలు భీతిల్ల వాసవ సుతునిమీఁద
వైవ నాతఁ డుగ్రుండయి వాడిచండ
కాండములదానిఁ దునుకలుగాఁగ నేసె.

197

మ. బలభద్రానుజుండప్పు డాగ్రహమునక బ్రహ్మాస్త్రముక వై
చినక, బలభిత్సూనుండు దానినేయనవియుం బైపైని
బోరాడఁగాఁ, గలగంబాతెను వాఘలున్వసుధయుగం
పించె నక్షత్రముల్, ఇలపై రాలెను మార్గము ల్దొలగిరా
యేణాంక మార్తాండులున్.

198

వ. అప్పుడు.

199

ఆ. ఏపుమీఱి యీతఁ డెదురాని యున్నాడు
దర్పమణఁచివై తు ధరణిననుచు
జేరికృష్ణుఁ డపుడు నారాయణాస్త్రంబు
వింటనమర నునిచి విజయుఁజూచి.

200

సీ. పాశుపతానేక భాసురాస్త్రంబులు
త్రిపురారిచేతను దెచ్చినాపు
దిక్పాలకులునీకు దివ్యబాణంబుల
నిచ్చిరి మెండుగా నెలమితోడఁ

గదనంబు నేయఁగఁ గడుసమర్థుండవు
 ప్రతిలేనివిక్రమ పరుండవీవు
 నీదైర్యమహిమంబు నీశౌర్యమహిమంబు
 నీయస్త్రనిపుణత నేఁడుగోరి

తే. దనరనియ్యను దీనికిఁ దలఁగవేని
 నీదు పౌరుషమణఁగును నిజమునీన
 ననుచు వైష్ణవసాయక మాక్షణంబె
 వెన్నుఁదేసెను గ్రోధియై విజయుమీఁద.

201

వ. ఆసమయంబున.

202

సీ. మార్తాండచంద్రులు మార్గముల్ దప్పిరి
 ఘక్కునబగిలెను దిక్కులెల్లఁ
 దల్లడంబందెను ధాత్రీతలంబెల్ల
 గోత్రబృందంబులు కుదురుదప్పి
 విస్తయంబందెను విబుధసమూహంబు
 శేషాహిభయముచే శరమువంచె
 పాథోధులన్నియుఁ బరగంగనింకెను
 దారకావ్రాతంబు ధరణిమల్లె

తే. శరశిఖామణి వైష్ణవసాయకంబు
 దివ్యకాంతులచేతను దేజరిల్లి
 వచ్చు నారాయణాస్త్రంబు పరుసఁజూచి
 భయముఁ జెందకనిల్చెను ఫల్గుణుండు.

203

వ. ఆసమయంబున.

204

ఆ. పాండునందనుండు బ్రహ్మశిరోనామ
కంబు నమరఁజేర్చి గాండీవమున
మంత్రముచ్చరించి మదినిచేబూనియు
మదనదర్పహరుని మదిఁదలంచి.

205.

సీ. శమనతనూజుని సత్యంబు నిజమేని
ధర్మమేయెడలను దప్పనేని
కుంతీమహాదేవి గురుపతివ్రతయేని
యామ్నాయసమితి తథ్యంబయేని
ఈమహాశరమున కెదురగుచునుజనుఁ
గాక యనుచునేనె ఘనతమీఱు
నినకోటి తేజమై యెలమిఁతోడుతవచ్చు
వరమాత్మబాణంబు పై నిగవిసి

తే. బెనఁగె నస్త్రద్వయంబును బెల్లుగాను
గెలుపు నోటములును లేక చెలఁగిచెలఁగి
దంతిదంతియు హరిహరి దాఁకినట్లు
చక్రినరుశరములుబోరె సమరమునను.

206.

వ. తదనంతరం బాహ్యక్షీకేశుండు గుడాకేశున కి ట్లనియె.

తే. భళిర! మేల్తేలుఘనుఁడవు ప్రథనమునను
శస్త్రకుశలత్వమునకును జాణవేను
తఱచు నీకిష్టదైవంబు తనరుననుచు
రాక్షసాంతకుఁ డుగ్రుఁడై రమణబలికె.

208.

ఉ. నాకముఁజొచ్చినం ద్రిదశనాథుఁ డతండునువచ్చి కాచినఁ
భీకరమూర్తియాశివుఁడు పెక్కువిధంబుల నిన్నుఁబ్రోచినఁ

- దేకువనాగలోకమున దిన్నగ నాబలిచెంతనుండినం
 బ్రాటమైనచక్రమునఁ బ్రాణములం బొరిపుత్తు నష్టనా! 209
- తే. చక్రధారకుఁ బ్రాణముల్ సరవితోడ
 నిచ్చెదో గయునిచ్చెదో యిప్పుడనుచుఁ
 బ్రళయమార్తాండబింబంబు పగిదిన్పొప్పు
 చారుచక్రంబుఁ జేబూనెఁ జక్రధరుఁడు. 210
- వ. ఆసమయంబున. 211
- ఆ. మూడుకన్నులయ్య ముదముతోనిచ్చిన
 ప్రళయకాలభూరిభయదవహ్ని
 చటులకాంతిజాల సంయుక్తమగునట్టి
 పాశుపతముఁబూనె ఫల్గుణుండు. 212
- వ. ఆసమయంబున సదాశివుండు నయాసభరితుం డై యమ్మ
 హనుభావులకదనంబునివారింపం దలంచి జగత్ప్రాణాపహ
 రణగైవేయుండును, గైలాసహూటధామిండును, వ్యాఘ్ర
 చర్మచీనాంబరావృతుండును, బద్ధమిత్రరాకేందునహ్ని
 నేత్రుండును, జారుభసితసాంద్రలిప్తగాత్రుండును, భాసుర
 రాకేందుసమానపంచవదనుండును, దపనీయనిర్మలానుజ
 జటామకుటుండు నై చనుదెంచి యానరనారాయణుల
 నడువనిలిచి పుండరీకాక్షముఖారవిందంబు నీక్షించి యి
 ట్లనియె. 213
- ఆ. కోపమేలనయ్య గోపాలవల్లభ!
 ప్రాణసఖుండు నీకు ఫల్గుణుండు

నీవు పెంచినావు నిగ్రహింపగఱ
సాహసంబువలదు చలమువిడువు.

214

ఆ. కలిగె నొక తెనీకు గారాబుచెల్లెలు
మనసుభద్రచాల మదినిఁగుందుఁ
గాన మేలులేదు కవ్వడినొచ్చిన
నీకుఁ దెలియనట్టి నీతిగలదె?

215

సీ. అఖిలలోకాధీశ యంభోజదళనేత్ర
బ్రహ్మాండ్రవందిత పరమపురుష
భువనముల్పుట్టించ ముదముతోరక్షింప
నణఁగింపఁజాలుదు వనఘచరిత
నీమాయదెలియంగ నేర రెవ్వారును
భావింపఁగాఁ బరబ్రహ్మమీవు
భూభారమణఁగింపఁ బుట్టినా రిలలోన
నిరువురీ మీరిట్టు లెలమితోడ

తే. నీవు నే ననుభేదంబు నెన్న లేదు
సమము మనకెంచిచూడఁగ సవ్యసాచి
యతని విక్రమప్రతినల కలరిమనము
మెచ్చకుండుట ధర్మమే మేఘవర్ణ.

216

వ. అని యనేకవిధంబుల వృషభధ్వజుండు గరుడధ్వజునకు
మనోహరంబుగాఁ దెలియంజెప్పి తన భక్తుండైన కపిధ్వజు
నత్యాదరంబున చేరంబిలిచిన నతిభక్తితో నిఖిలామ
రేంద్రాదిలసన్నస్తభాస్వతిరీటసంఘటితరత్న కాంతిశోభిత
పాదారవిందోపరిస్థిత మస్తకుండై లేచి కరకమలంబులు
మొగిడ్చి యిట్లనియె.

217

సీ. జయపార్వతీనాథ జయమేరుకోదంశ
 జయసుజనాహ్లాద సవయవృషయ
 జయసంతతోల్లాస జయవృషభధ్వజ
 జయరవిశశినేత్ర చంద్రమాలి
 జయకరుణానిధీ జయసత్యసంచార
 జయసురశేఖర సత్యనిత్య
 జయనాగకేయూర జయభస్మలిప్తాంగ
 జయదివ్యచారిత్ర శౌరిసఖ్య

తే. భక్తకల్పవనసంహార వరమపురుష
 నిన్ను వర్ణింపశక్యమే నిగమవేద్య
 యనుచు విచింతింప విజయు నత్యంతరము
 కనుగొనుచుంబల్కె నీశుండు గౌరవమున.

218

క. వారిజనాభుండు మేమును
 శూరుండవని పెచ్చినాము సురపతితనయా
 కోరిన వరమడుగుమనకా
 గౌరీవల్లభునకనియె కవ్వడినశుం డై.

219

తే. పెక్కువరముల నేనొల్ల భీతుడైన
 గయునిగాంచుటవరమింతె గరళకంఠ!
 యనిన సూనాస్త్రసంహారి హర్షమునను
 హరికి శరణంబువొరుమన్న నడ్డుచుండు.

220

అ. అమరరాజతనయుండమ్ములపొదిలోన
 దాచియున్న గయుని దత్తణంబు
 వెడలి దిగిచితెచ్చి వేవేగమ్రొక్కించె
 శౌరిపాదములకు సమృదమున.

221

తే. గయుని ప్రాణంబులనుగావు కమలనాభ!
యింతకన్నను వరమొల్ల నిదియెచాలు
ననిన రాధామహోహరుం డభవుఁ డనుపఁ
బార్థనీక్షించి సంతోషభరితుఁ డగుచు.

222

సీ. రుక్మిణీకుచముల రుజువుగాఁజెక్కిల్ల
ముదముతోఁ గస్తూరి బూసినట్టి
సత్యభామకురులు సముదంబుగా దువ్వి
సూనముల్ జడనిండఁ జాట్టినట్టి
రాధాశిరోమణీ రాకేందుముఖమునఁ
దిన్నగాఁ దిలకంబుఁ దీర్చినట్టి
మిత్రవిందాదేవి మేన నిండాఁగఁ
జెలరేఁగి మలయజం బలఁదినట్టి

తే. విమలకరమును గంధర్వ విభునిపారి
జాతకుసుమవాసనలచేఁ జాలనొప్ప
శిరముపైనుంచి మదనారి సురలుమెచ్చ
“నమ్ము గయ! నిన్ను గాచితి నరునిజూచి.”

223

ఆ. “తొల్లియల్లె నీవు దోర్బలశక్తిచే
నెల్లసురలుమెచ్చ నెలమితోడ
ఘనుడవై మెలంగు గంధర్వసమితితోఁ
జాలకాలముండు లీలగాఁగ.”

224

క. అని కృష్ణుఁ డభయమిచ్చిన
మనమున సంతోషమంది మాధవుపదముల్
దనకనులనద్దుకొనుచున్
ఘనమతి నాగయుండు లేచె గలకల నగుచున్.

252

క. అప్పుడు పువ్వులవానలు

తెప్పలుగాఁ గురియమింట దివిజేంద్రాదుల్
మెప్పుగ మ్రోసెను దుందుభు
లప్పార్థుని సత్యమనుచు నతీమోదమునన్.

226

తే. చిత్తజా రాతిసంతోష చిత్తుఁ డగుచు

నింద్రనందనుఁ గనుఁగొని యింకసీవు
వరమొకటికోరు మన్నను వాడునిపాద
జలరుహంబులకును మ్రొక్కి పలికెనపుడు.

227

క. గిరితనయా వల్లభ! మీ

వరమునకుఁ దగినఘనుఁడు పాండునుతాగ్రే
సరుఁ డున్నవాఁడు కోరఁగ
నిరుపమకరుణాసముద్ర! నిర్మలగాత్రా!

228

చ. హిమగిరికన్యకారమణుఁ డిందుకభీషరుఁ డా ర్హప్తాపకుం
డమరహిరణ్యగర్భనుతుఁ డంగజవర్చహుండు పాననుం
డమితకృపాసముద్రుఁడుకృతాంతకుమారునిఁజూడనప్పుడా
శమనతనూభవుండుమదిసంతసమందుచు మ్రొక్కె భక్తితోన్.

చ. శరణుమహేశ యీశ భవ సారసవైరికిరీటశేఖరా,

సురగిరిచాప విష్ణుశర సూనశరారి లసద్వియన్నదీ, భరని
గమాంతవేద్య హర దైత్యమథేభ మృగేంద్రరూపయో
పరమకృపానిధి విలయ భాస్కరరాజకృశానులోచనా. 230

వ. అని యనేకప్రకారంబులు స్తుతియించిన గంగాధరుండు
ప్రమోదస్వాంతుఁడై పాండుకుమారాగ్రణి కధికమోదం
బున నిట్లనియె.

231

మ. సమవర్త్యత్తజ! నీదుధర్తమునకుఁ సంతోషముంబొందినే
నమరాసీకము మెచ్చుగా నొకవరం బర్హంబుగానిచ్చెదఁ
హిమధామాన్వయవార్ధి రాజ విసుమాయిష్టంబునీకేమనఁ
సమరక్షోఁజిని నీల్గినట్టినరులఁ సప్రాణులంజేయవే! 232

ఆ. ఇంతకన్నవరము లేనొల్లమిక్కిలి
యవనిఁగూలినట్టి యఖిలబలము
బ్రతుకఁజూడరయ్య పద్మాక్షశంకర
యనిన నుభయబలము లాక్షణంబె. 233

తే. నిద్రమేల్కొన్నవిధమున నిఖిలభటులు
వచ్చినిల్వఁగ తమతమ వాహనములఁ
జూచి ధర్మతనూజుండు చోద్యమంది
నీరజాక్షుడౌ హరిచెంత నిలిచియుండె. 234

వ. అప్పుడు.

ఆ. జంభభేదిసుతుండు జలజాతు శ్రీపాద
పద్మములకు నెంతో భక్తితోడ
సాగిమ్రొక్కియట్టై సరవితోడుత లేచి
సన్నుతించె మిగుల సరసముగను. 235

సీ. అచలాంబుజాత వేదానలగగనముల్
తరణినిశాకర తారకములు
గోత్రంబు దిక్కులు గోభ్వజపరమేష్ఠి
పాకశాసన మరుత్పాదపములు
జలనిధుల్ నదులును సకలలోకంబులు
సవనగుల్ వేదాభిశాస్త్రములును

పక్షులు మృగములు పంచలోహంబులు

మణులు నాయుధములు సామానవులును

తే. సత్యమును నీవె తుడుడవు శాశ్వతుడవు

నిర్గుణుడవు గుణివీవు నిర్మలుండ

వాదినారాయణుండ నీచ యనఘచంద

నీమహిమలు గనవశమే నీరజాత్మ!

237

క. నీతోఁ బోరంగ శక్యమె

భూతలమున సెనరికైన బురహియై నక

శ్రీతరణి చంద్రలోచన!

శ్రీతరుణీనాథ కృష్ణ శ్రీతజనపోషా.

238

వ. నీ వాదినారాయణుండవని యెఱుంగఁ యూహింపడవని,

మేనబావ వని మేలంబున నస్వచ్ఛంద బ్రేలుమఁ బొత్తున

భుజియించెది.

239

క. నానేరము మదినుంచు

దానవగుఁ డేభసింహ దయశోకి గమునిం

బ్రాణములఁగాంచి బ్రోచిత

శ్రీనాథా! యేలవయ్య చిత్తజజనకా.

240

క. తనయులు చేసిన తప్పులు

మనమునఁ దలపంగఁబోయ మఱిగలిగింద్రుల

నను నీవట్లుగఁ బ్రోవుము

కనకాంబరధారభక్త కలుషవిదూరా.

241

వ. అని మఱియును సవినయంబుగా హరిసమీపంబునకువచ్చి

యిట్లని స్తుతించె.

242

దండకము:—శ్రీరుక్మిణీలోల యోసూర్యచంద్రాక్ష యక్షీణ
దక్షా సహస్రాక్షరక్షా జగద్రక్షకా దైత్య నాగేంద్రహ
ర్యక్ష నాగాంతకాధీశ సత్కేతనా యీశ సఖ్యామరత్రేష్ఠ
యాకాశ జాహర రాజన్యశయ్యా చిదానంద తారాద్రి
నీహర శతాద్రి తారేశ హర్యక్ష శంఖాహి రాజన్య
సత్కిర్తి సాంద్రా చతుర్వక్త్రముఖ్యార్చితా నీలధారాధర
చ్ఛాయగాత్రా నిరాకార సాకార యీశా ఘనశ్రీసదా
నందచిత్తా యచింత్యాక్షరానేకఖద్యోతతేజా జయాశార్ఙ్గ
రాజాన్యహ్నాస్సారనేందిదిరా చక్రి నందాంగనా నందనా
యోత్రయీచోరహంతాస్తికాధార వీరా జితానేక
ఘోరాస్త్ర దైతేయ రాజన్య నిర్ధూత లంకేశ కాతన్య
సంతాపహారి హారి శ్రీవధూసక్తచిత్తా స్వభక్తప్రజాధీన
సీసత్కథల్ విన్నగా నెన్న సుజ్ఞానిని జేయచుం గృష్ణ
రక్షంపు నాథా నమస్తే నమస్తే నమః. 243

వ. అని యనేక ప్రకారంబుల స్తుతించిన పురందరనందనుం
గనుంగొని మందస్థితసుందరవదనారవిందుం డగుచు
ముకుందుండు కౌగిటం జేర్చి యిట్లనియె. 244

క. పురుషహితాత్తజ! మీదను
గురుపతికిని మీకుగల్గు కుంభినికొఱకై
ఉరుతరరణంబు దానిం
దరమా మాన్యంగ నలవిధాతకునై నన్.

- అ. గట్టివాడవగుటఁ గార్తుకనిపుణత
 గలుగుట శరవిద్య ఘనుడ వగుట
 దైర్యశాలి వగుట శౌర్యధురీణుడ
 వగుట నేనెటుంగ నయ్యనిన్ను. 246
- ఆ. ఇపుడు చూడవలసి యీపనిచేసితి
 ననిన నింద్రసూతి హర్షమునను
 శౌరిపాదములకు సాగిలిప్రణమిల్లఁ
 గుచ్చి కౌగిలించె గూర్తితోడ. 247
- క. అప్పు డటుచేయఁ గన్నులఁ
 దప్పకహరిహాయుడుచూచి తనడింభకునిక
 ముప్పిరిగొను హర్షంబున
 నొప్పుగదీవించి దివికి నొయ్యనఁ జనియెన్. 248
- తే. పార్థనివరప్రతిజ్ఞకుఁ బద్మభవుడు
 వేయివిధముల వినుతించి వేడ్కతోడ
 నరిగి యాసత్యలోకము నఖిలమునులు
 గొలిచియుండఁగ భారతిఁ గూడియుండె. 249
- న. తదనంతరంబ సదాశివుం డానందచిత్తుండై యానసుదేవ
 నందనుం గనుంగొని. 250
- చ. కమలదళాక్షు డైత్యకుల ఖండన నీలపయోదవిగ్రహా
 యమితకృపాబ్ధి నీరజభవార్చితపాదపయోజకేషశా
 యిమధువిరోధి కేశవసురేంద్ర సహోదరశార్ఙ్గమాధవా
 విమలగుణాభిరామహరి విశ్వమయండవు నీవెయెన్నఁగన్.

- ఆ. ప్రాణసఖుఁడు మీకుఁ బాకారిసూనుండు
భక్తవరుఁడు మీకుఁ బద్మనేత్ర
యితఁడు మనలనమ్మి యెలమితో నున్నాఁడు
కరుణదప్పకుండు కమలనాభ. 252
- వ. అని సదాశివుండు సంక్రందన నందన యదునందనులకు
భేదంబు లేకుండుటం దెలియఁజెప్పి తదనంతరంబ. 253
- ఆ. ప్రమథగణముగొల్వ పార్వతీ సతితోడఁ
జనియె రజతగిరికి శంకరుండు
పాండునందనులను బాఁచాలపుత్రిని
నాదరించె శ్రేమ నచ్యుతుండు. 254
- వ. మఱియు ధర్మనందనునకు వసుదేవనందనుం డనాగత
వర్తమానంబులు గొన్ని రహస్యంబులు దాఁజెప్పి మీకు
శుభంబుగల్గుఁ బగతురంజయింతురని యానతిచ్చి యాదవ.
సేనాసమేతుండై బలభద్రసాత్యకీప్రద్యుమ్నపుష్కరు
లతో ద్వారకాపురంబుఁ బ్రవేశించి యుండె నంత. 255
- క. ధీరుఁడు శమనతనూజుఁడు
'రా'రాజును గురుని భీష్మ రవిజులనెల్ల
గూరిమితోడుత ననిపిన
వారును వేవేగచనిరి వారణపురికిన్. 256
- తే. పరగఁగ ఘటోత్కచుండును బాండవులకు
మ్రొక్కిచనుమన్న భీముని ముద్దుసుతుఁడు
దైత్యవీరులు పెక్కండ్లు దవిలిరాఁగఁ
జనియెఁ దన నెలవున కతిసంభ్రమమున. 257

వ. ఆప్పుడు.

258

సీ. పార్థసానములకు భక్తితోనమ్ముచై
ప్రణతులుసేయుచు బరగగముడు
ఓరాజశేఖర యోసత్యసంచార
జంభారి సత్పుత్ర శార్ఙ్గమిత్ర
దనుజాపితోహార నయోరక్షినిశక్య
మేయింత సాహస మీధరిత్ర
నాస్రాణములుగాంచి నన్ను నక్షిచితి
నన్లనగంభీర యుచలధీర!

తే. అనుచు వినుతించ ముగమంత బంజులంబు
నగుచుఁ గౌగిటజేర్చ గంధర్వవిభుని
సెల్లవిభముల విహరింపు లోలనుసేవు
భయములేకుండ నని పంచ బంధుండపును.

259

తే. పసిడి తేరెక్కి సంతోష భరింప డగుచు
మణిపురంబునకుంజని మగున సుతులు
తల్లిదండ్రులనుం గూడ తొల్లినట్లు
ఘనుడు గంధర్వపతియుండె గౌతుకమున.

260

తే. యమతనూజుండ సంతోష మానహిల్లు
ద్వైతవనమునఁ దమ్ములు దానుద్రువన
పుత్రితోడను సంపదల్ పొందియుండె
జేరి ధామ్యాదులెల్లనాశీర్వదింప.

261

సీ. ఈకథవ్రాసిన నెల్లవారికిఁగల్గు
 నాయురారోగ్య పుత్రాభివృద్ధి
 ఈకథ పఠియించు నెట్టివారికినైనఁ
 గరితురగాదులు గల్గుజయము
 విమలహర్షణములు కమనీయసౌభాగ్య
 శ్వేతాతపత్రముల్ చెలఁగుచుండు
 నింపొందు పదవులు నిందీవరాక్షులు
 నెల్లవస్తువ్రాత మెలమితోడ

ఆ. జలజనేత్రుఁ డధిక జయము సంతతమును
 బరఁగఁడనదు సతికి పట్టుచేసి
 యిష్టసిద్ధులొనఁగి యెలమితోరక్షించు
 ననుచుఁజెప్పె మునిగణాధిపుండు.

262.

క. విలసితసురమునివందిత
 కులగిరిసమధైర్యదైత్య కోటివిరామా!
 సలితభవవినుతయహా
 బళగిరివరమందిరేశ పావనచరితా.

263.

తోటకవృత్తము. కమలాయతలోచన కంసహరా!
 సమరాహతదానవ చక్రధరా!
 విమలాంబుజలోచన విశ్వపతీ!
 సుమహానరసింహ విశుద్ధమతీ!

264.

మాలినివృత్తము. సరసిజదళనేత్రా సామజస్తోత్రపాత్రా
 నిరుపమహరసిత్రా నీరదాకారగాత్రా
 వరగరుడగిరీశా వారిజాస్తుప్రకాశా
 సురరిపుమననాశా సూరిచిత్రాబ్జవాసా. 26

గద్య. ఇది శ్రీమదహోబలేశ్వర కరుణాకటాక్షపీక్షణ ప్రహ్లాద
 మానకవితావైభవ తిమ్మనమంత్రితనూభవ రామనామాత్మ
 ప్రణీతం బైన శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదం బనునామాంతరంబు
 గల గయోపాఖ్యానం బనుమహాప్రబంధంబునందు సర్వ
 బును ద్వితీయాశాస్వము.

సంపూర్ణము.

అనందరంగరాట్టండము	...	1	8
అంధ్రశ్రీమద్రామాయణము-కావ్యతీర్థ జనమంచి శేషాద్రిశర్మగారిది,			
8 సంపుటములు	...	12	0
డిటా 7 సంపుటములు	...	14	0
అంధ్రబ్రహ్మాండపురాణము	...	5	0
,, బ్రహ్మపురాణము	...	4	0
,, లలితోపాఖ్యానము	...	1	8
అంధ్రభాషాభూషణము	...	0	4
అంధ్రభాషావర్ణము	...	0	12
అంధ్రచంద్రాలొకము, సటిక	...	0	8
అంధ్రసామసంగ్రహము, సాంబనిఘంటువు	...	0	12
డిటా కాలిక్వోచైందు	...	1	0
ఉత్తరరామాయణము, చక్కనికూర్పు	...	2	0
ఉత్తరహరివంశము	...	1	8
కాశీఖండము, శ్రోతకూర్పు, కాలిక్వో	...	1	12
కుచేలోపాఖ్యానము, సటిక, (భాగవతము)	...	0	4
డిటా గట్టుప్రభువుకృతము	...	0	6
కృష్ణరాయవిజయము	...	0	8
గజేంద్రమోక్షము, సటిక, కాలిక్వో	...	0	8
గోపీనాథరామాయణము, 2 సంపుటములు	...	7	8
తేనుగునమన్యలు	...	0	2
దశావతారచరిత్ర, నూతనముద్రితము	...	2	0
నలోపాఖ్యానము, సటిక	...	0	6
నిర్వచనోత్తరరామాయణము	...	1	0
ప్రభావతీప్రద్యుమ్నము, శ్రోతకూర్పు	...	0	10
పారిజాతాపహరణము, చిన్నసైజు	...	0	8
,, సాంధ్రటికాతాత్పర్యము	...	3	0
భాస్కరరామాయణము	...	4	0
భోగినిదండకము	...	0	1

